

Lawiylar

*«Kahin-lawiylarning desturi» ... Köydürme
qurbanliq toghrisidiki belgilimiler*

1 We Perwerdigar Musani chaqirip jamaet chédiridin uningga söz qilip mundaq dédi: —□

2 Sen Israillargha söz qilip ulargha mundaq dégin: — Eger silerdin biringlar Perwerdigarning aldigha bir qurbanliqni sunmaqchi bolsanglar, qurbanliqinglarni charpaylardin, yeni kala yaki ushshaq mallardin sunushunglar kérek.

3 Eger uning sunidighini kalilardin köydürme qurbanliq bolsa, undaqta u béjirim erkek haywanni keltürsun; uning Perwerdigarning aldida qobul bolushi üchün uni jamaet chédirining kirish aghzining aldida sunsun. ■ **4** U qolini köydürme qurbanliqning beshigha qoysun; shuning bilen qurbanliq uning ornigha

---

□ **1:1** «We» — «Lawiylar» yaki «Kahin-lawiylarning desturi» dégen kitab «we» dégen söz bilen bashlinidu. Shuning bilen bu söz «Kahin-lawiylarning desturi»ni «Misirdin chiqish» dégen kitabning eng axirqi ayiti (40-bab, 38-ayet) bilen zich baghlaydu. Mezkur kitab uning dawamidur. «Kirish söz»imizni körüng. «jamaet chédiri» — yaki «körüşhüsh chédiri». «jamaet chédiri» dégen sözdiki «jamaet» ibraniy tilida «Xuda bilen uchrishish» yaki «Xuda bilen didarlishish» dégen uqumni bildürüdu. ■ **1:3** Mis. 29:10

kafaret bolushqa qobul qilinidu. □ 5 Andin u Perwerdigarning huzurida buqini boghuzlisun; kahinlar bolghan Harunning oghulliri qénini keltürüp, jamaet chédirining kirish aghzidiki qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepsun. 6 Andin *qurbanliq qilghuchi* köydürme qurbanlıq qilin'ghan haywanning térisini soyup, ténini parchilisun 7 we Harun kahinning oghulliri qurban'gahta ot qalap otning üstige otunlarni tizsun. 8 Andin kahinlar bolghan Harunning oghulliri gösh parchilirini, bésyi we méyi bilen qoshup, qurban'gahdiki otning üstidiki otunning üstige tertip bilen tizip qoysun. □ 9 Lékin uning ich-qarni bilen pachaqlirini *qurbanliq sun'ghuchi* suda yusun; andin kahin hemmisini élip kélip qurban'gahning üstide köydürşun. Bu ot arqiliq sunulidighan qurbanlıq hésabida, Perwerdigargha xushbuy chiqirilidighan köydürme qurbanlıq bolidu.

Qoy padisidin qilin'ghan qurbanliq

10 Eger u köydürme qurbanlıq qilish üçün ushshaq mallardin qoy ya öchke qurbanlıq qilay dése, undaqda u békirim bolghan bir erkikini

-
- 1:4 «**kafaret bolush**» — (ibraniy tilida «kafar» yaki «kippur») tüp menisi «yépish». Gunahlargha «kafaret keltürüş» dégenlik «gunahlarni yépish» dégenlikтур. Tewrat dewride Xuda gunahlarni waqtılıq yapatti we shuningdek shu gunahlardin towa qilip qurbanlıq keltürgen bendilirini kechürüm qilatti. Injil dewri kelgende u Mesihning qurbanlıqi wasitisi bilen insanlarning gunahlarını «élip tashlaydu» («Yh.» 1:29, 36ni körüng). □ 1:8 «**kahinlar bolghan Harunning oghulliri**» — Harun bash kahin, oghulliri kahinlar qilip békiteligenidi («Mis.» 28:1).

keltürsun. ¹¹ U uni qurban'gahning shimal teripide Perwerdigarning huzurida boghuzlisun. Andin kahinlar bolghan Harunning oghulliri qénini élip, qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepsun. ¹² *qurbanliq qilghuchi* bolsa göshni parchilap, béshti bilen méyini késip ayrisun. Andin kahin bularni élip qurban'gahtiki otning üstidiki otunning üstide tertip boyiche tizip qoysun. ¹³ Lékin uning ich-qarni bilen pachaqlarni *qurbanliq sun'ghuchi* suda yusun; andin kahin hemmisini élip kélép qurban'gahning üstide köydürsun. Bu ot arqiliq sunulidighan qurbanliq hésabida, Perwerdigargha xushbuy chiqirilidighan köydürme qurbanliq bolidu.

Uchar-qanatlardin qilin'ghan köydürme qurbanliq

¹⁴ Eger *qurbanliq qilghuchi* Perwerdigargha atap uchar-qanatlardin köydürme qurbanliq qilay dése, undaqta u paxteklerdin yaki kepter bachkiliridin qurbanliq keltürsun. ¹⁵ Kahin uni qurban'gahning yénigha élip kélép, beshini tolghap üzüp uni qurban'gahning üstide köydürsun; uning qéni siqilip qurban'gahning témidha sürtülsun. ¹⁶ Lékin tashliqini peyliri bilen qoshup qurban'gahning sherq teripidiki küllükke tashliwetsun; □ ¹⁷ u qurbanliqni ikki qanitining otturisidin yarsun, biraq uni ikki parche qiliwetmisun. Andin kahin buni élip qurban'gahdiki otning üstidiki otunning üstige qoyup köydürsun; bu ot arqiliq sunulidighan

□ **1:16 «tashliqini peyliri bilen qoshup...»** — yaki «quyruq peyliri bilen ücheylirini qoshup...».

qurbanlıq hésabida, Perwerdigargha xushbuy chiqirilidighan köydürme qurbanlıq bolidu.

2

Ashliq hediyeler

1 Eger birkim Perwerdigarning huzurigha ashliq hediyeye sunmaqchi bolsa hediyesi ésil undin bolushi kérek; u uninggha zeytun méyi quyup andin üstige mestiki salsun. □ ■

2 U uni élip kahinlar bolghan Harunning oghullirining aldigha keltürsun; andin *kahin hediyeye sun'ghuchining* yadlinishi üçün zeytun méyi ileshtürülgen undin bir changgal élip, hemme mestiki bilen qoshup, bu hediyeni qurban'gahta köydürsun; bu ot arqılıq sunulidighan, Perwerdigargha xushbuy chiqirilidighan hediyeye bolidu. ■ **3** Emma ashliq hediyedin qalghini bolsa, Harun bilen uning oghullirigha tewe bolsun. Bu Perwerdigargha ot arqılıq sunulghanlarning ichide «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. □ ■

Pishurulghan ashliq hediyeler

□ 2:1 «ésil un» —ibraniy tilida tekitlen'gini yaxshi tartilghan, birxil yumshaqlıqta, héchqandaq képek arilashmighan un. ■ **2:1**
Mis. 6:15; 9:17; Chöl. 15:4 ■ **2:2** Law. 6:8 □ **2:3** «Perwerdigargha **ot arqılıq sunulghanlarning ichide «eng muqeddeslerning biri»**» — hediyeye-qurbanlıqlar «eng muqeddes» we «muqeddes» dep bölünidu. ««eng muqeddes» bolghan hediyeye-qurbanlıqlarnı peget kahinlar özila yéyishke, shundaqla muqeddes jaydila yéyishke bolatti. «muqeddes» hésablan'ghan taamlardin ailidikiliri yéyishke bolatti. ■ **2:3** Law. 10:12

⁴ Eger sen tonurda pishurulghan nersilerdin ashliq hediye sunay déseng, ular zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin pishurulghan toqachlar yaki zeytun méyi sürülp mesihlen'gen pétir hemek nanlardin bolsun. □

⁵ Eger séning keltüridighan hediyeng tawida pishurulghan ashliq hediye bolsa u zeytun méyi ishleshtürülüp ésil undin pétir halda étilsun. ⁶ Sen uni oshtup üstige zeytun méyi quyghin; u ashliq hediye bolidu.

⁷ Séning keltüridighan hediyeng qazanda pishurulghan ashliq hediye bolsa undaqta u ésil un bilen zeytun méyida étilsun. ⁸ Shu yollarda teyyarlan'ghan ashliq hediyele rni Perwerdigarning huzurigha keltürgin; uni kahin'gha bergen, u uni qurban'gahqa élip baridu. ⁹ Kahin bolsa ashliq hediyeden «yadlinish ülüshi»ni élip qurban'gahning üstide köydürsun. Bu ot argiliq sunulidighan, Perwerdigargha xushbuy chiqirilidighan hediye bolidu. ¹⁰ Emma ashliq hediyeden qalghini bolsa, Harun bilen uning oghullirigha tewe bolsun. Bu Perwerdigargha ot argiliq sunulghanlarning ichide «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu.

¹¹ Siler Perwerdigarning huzurigha sunidighan herqandaq ashliq hediyele r échitqu bilen teyyarlanmisun. Chünki silerning Perwerdigargha otta sunulidighan hediyenglarning héchqaysisida échitqu yaki heselni köydürüşke bolmaydu. ¹² Bularni Perwerdigarning aldigha

---

□ **2:4** «toqachlar» — iibraniy tilida bu söz yaki halqisman yaki chekküch bilen téshilgen bixil nanlarni körsitudu.

«deslepki hosul» süpitide sunsanglar bolidu, lékin ular xushbuy süpitide qurban'gahning üstide köydürülüp sunulmisun.■

13 Séning herbir ashliq hediyeng tuz bilen tuzlinishi kérek; ashliq hediyengni Xudayingning ehde tuzidin mehrum qilmay, hemme ashliq hediyeiringni tuz bilen tuzlighin.■

14 Eger sen Perwerdigargha «deslepki hosul»din ashliq hediye sunay déseng, undaqta ziraetning yéngi pishqan kök beshini élip, danlarni otta qorup, ézip talqan süpitide sun'ghin; bu «deslepki hosul» hediyesi bolidu; **15** sen uningha zeytun méyi quyup üstige mestiki salghin; bu ashliq hediye bolidu. **16** Kahin bolsa uningdin, yeni qorup ézilgen danlar bilen zeytun méyidin bir qismini élip hemme mestiki bilen qoshup, bolarni «yadlinish ülüshi» süpitide köydürsun. Bu ot arqiliq Perwerdigargha sunulghan hediye bolidu.

3

Inaqliq qurbanliqliri

1 Birsining sunidighini inaqliq qurbanliqi bolsa, shundaqla kalilardin sunsa, u Perwerdigarning huzurigha béjirim bir erkikini yaki chishisini keltürsun. **2** U sunidighan bu haywanning beshigha qolini qoyup, andin uni jamaet chédirining kirish éghizi aldida boghuzlisun. Andin kahinlar bolghan Harunning oghulliri qénini qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepsun.

3 Sun'ghuchi kishi bu inaqliq qurbanliqidin Perwerdigargha atap otta sunulidighan hediye süpitide bir qismini élip béghishlisun, yeni ich qarnini yögep turghan mayni, shundaqla barliq ich méyini élip ■ **4** ikki börekni we ularning üstidiki hemde ikki yanpisidiki mayni ajritip, jigerning börekliche bolghan chawa méyini késip, élip kelsun. **5** Harunning oghulliri bolsa bularni qurban'gahning üstige keltürüp ot üstige qoyulghan otunning üstidiki köydürme qurbanliqqa qoshup köydürsun. Bu ot arqliq sunulidighan, Perwerdigargha xushbuy chiqirilidighan qurbanliq bolidu.■

Qoy padisidin bolghan inaqliq qurbanliqi

6 Birsining Perwerdigargha qılıdighan inaqliq qurbanliqi üçün sunidighini ushshaq maldin bolsa, undaqta u béjirim bir erkikini yaki chishisini keltürsun. **7** Eger uning qurbanliqi qoy bolsa uni Perwerdigarning aldigha keltürüp, **8** qurbanliq qılıdighan bu haywanning beshigha qolini qoyup, andin uni jamaet chédirining kirish aghzining aldida boghuzlisun. Andin Harunning oghulliri qénini élip qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepsun. **9** Sun'ghuchi kishi bu inaqliq qurbanliqidin Perwerdigargha atap otta sunulidighan hediye süpitide bir qismini, yeni uning méyini élip béghishlisun, — pütün mayliq quyruqini uning omurtqisigha yéqin yerdin ajritip élip, ich qarnini yögep turghan mayni, shundaqla barliq ich méyini élip,

10 ikki börekni we ularning üstidiki hemde ikki yanpishidiki mayni ajritip, jigerning börekkiche bolghan chawa méyini késip, élip kelsun. **11** Kahin bularni qurban'gahning üstide köyürsun; bu otta sunulidighan, Perwerdigargha atalghan taam hediyesi bolidu.■

12 Uning sunidighini öchke bolsa, buni Perwerdigarning huzurigha keltürsun. **13** U qolini uning beshigha qoyup, andin uni jamaet chédirining aldida boghuzlisun. Andin Harunning oghulliri qénini élip qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepsun. **14** Andin sun'ghuchi kishi bu qurbanliqtin Perwerdigargha atap otta sunulidighan hediye süpitide bir qismini élip béghishlisun, yeni ich qarnini yögep turghan mayni, shundaqla barliq ich méyini élip, **15** ikki börekni we ularning üstidiki hemde ikki yanpishidiki mayni ajritip, jigerning börekkiche bolghan chawa méyini késip, élip kelsun. **16** Kahin bularni qurban'gahning üstide köyürsun; bu otta sunulidighan, xushbuy chiqiridighan taam hediyesi bolidu. Mayning hemmisi Perwerdigargha tewedur.

17 Bu herqandaq turar jayinglarda silerge ebediy belgilime bolidu; siler héchqandaq may yaki qan yémeslikinglar kérek.□ ■

■ **3:11** Law. 21:6,8,17,21,22; 22:25; Ez. 44:7; Mal. 1:12 □ **3:17** «ebediy» — Tewrattiki «ebediy» dégen söz ibraniy tilida ikki menide ishlitilidu: (1) menggü; (2) shu waqittiki chéki békitilmigen, qerelsiz, möhletsiz uzun bir mezgilni körsitudu. «qoshumche söz»imiznimu körüng. ■ **3:17** Yar. 9:4; Law. 7:26; 17:10,14

4

*Gunah qurbanliqi, yeni «gunahni tiles
qurbanliqi»*

¹ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

² Israillargha söz qilip mundaq dégin: — «Birsi bilmey ézip, Perwerdigar «qilma» dep buyrughan herqandaq emrlerdin birige xilapliq qilip sélip, gunah qilsa, töwendikidek qilsun: —

³ — eger mesihlen'gen kahin xelqni gunahqa putlashturidighan bir gunahni qilsa, undaqta u bu qilghan gunahi üçhün bir béjirim yash torpaqni élip kélip, Perwerdigargha gunah qurbanliqi süpitide sunsun. □ ⁴ U torpaqni jamaet chédirining kirish aghzining yénigha, Perwerdigarning aldigha keltürüp, qolini uning beshigha qoyup, andin torpaqni Perwerdigarning huzurida boghuzlisun. ⁵ Andin mesihlen'gen kahin torpaqning qénidin azghina élip, jamaet chédiri ichige kötürüp aparsun; ■

⁶ kahin shu yerde barmiqini qan'gha chilap, qanni muqeddes jayning perdisining aldida, Perwerdigarning huzurida yette mertiwe sepsun. ⁷ Shundaqla kahin qandin élip, jamaet chédiri ichide Perwerdigarning aldida turghan xushbuygahning münggüzlirige sürsun.

Torpaqning qalghan hemme qénini bolsa, jamaet chédirining kirish aghzining aldidiki köydürme qurbanliq qurban'gahining tüwige töküp qoysun; ■ ⁸ andin u gunah qurbanliqi bolghan torpaqning

□ **4:3 «mesihlen'gen kahin»** — belkim «bash kahin»ni körsitishi mümkün. «Mesih qilish» yaki «mesihlesh» togrisida «Mis.» 28:41ni we izahatini körüng. ■ **4:5** Law. 16:14; Chöl. 19:4 ■ **4:7** Law. 9:9

ichidin hemme méyini ajritip chiqarsun — yeni ich qarnini yögep turghan may bilen qalghan ich méyi, ■ 9 ikki börekni we ularning üstidiki hemde ikki yanpishidiki mayni ajritip, jigerning börekkiche bolghan chawa méyini ajratsun 10 (xuddi inaqliq qurbanliqi bolghan kalining ichidiki may ajritilghandek); andin kahin bularni köydürme qurbanliq qurban'gahining üstide köydürsun. ■ 11 Lékin torpaqning térisi bilen hemme göshi, bash bilen pachaqliri, ich qarni bilen zhinini, ■ 12 yeni pütkül torpaqning qalghan qisimlirini chédirgahning sirtigha élip chiqip, pak bir yerge, yeni küller tökülidighan jaygha élip chiqip, otunning üstide otta köydürsun. Bular küller tökülidighan jayda köydürwétilsun. □ ■

13 Eger pütkül Israil jamaiti özi bilmigen halda ézip gunah qilghan bolsa, Perwerdigarning «qilma» dep buyrughan herqandaq emrlirige xilapliq ishlarning birini qilip sélip, gunahqa chüshüp qalsa, □ ■ 14 shundaqla ularning sadir qilghan gunahi aydinglashqan bolsa, undaqta jamaet gunah qurbanliqi süpitide bir yash torpaqni sunup jamaet chédirining aldigha keltürsun. 15 Jamaetning aqsaqalliri Perwerdigarning aldida qollirini torpaqning beshigha qoyup, andin torpaqni Perwerdigarning

■ 4:8 Law. 3:3, 4 ■ 4:10 Law. 3:5 ■ 4:11 Mis. 29:14; Chöl. 19:5 □ 4:12 «küller» — mushu yerde qurbanliqlarning küllirini körsitidu. ■ 4:12 Law. 16:27; Chöl. 19:3; Ibr. 13:11 □ 4:13 «jamaet özi bilmigen» — bu ibraniy tilida «bu ish jamaetning közige yetmigen» dégen sözler bilen ipadilinidu. ■ 4:13 Law. 9:15; Chöl. 15:24-31

aldida boghuzlisun. ¹⁶ Mesihlen'gen kahin torpaqning qénidin azghina élip jamaet chédiri ichige élip kirsun; □ ¹⁷ shu yerde barmiqini qan'gha chilap, qanni *muqeddes jayning* perdisining aldida, Perwerdigarning huzurida yette mertiwe sepsun. ¹⁸ Shundaqla kahin qandin élip jamaet chédiri ichide Perwerdigarning aldida turghan xushbuygahning münggüzlirige sürsun. Torpaqning qalghan hemme qénini bolsa, jamaet chédirining kirish aghzining aldidiki köydürme qurbanliq qurban'gahining tüwige töküp qoysun; ¹⁹ kahin *torpaqning* ichidin barliq méyini ajritip élip, qurban'gahning üstide köydürsun. ²⁰ U gunah qurbanliqi bolghan ilgiriki torpaqni qilghinigha oxshash bu torpaqnimu shundaq qilsun; we del shundaq qilishi kérek; shu yol bilen kahin ular üchün kafaret keltüridi; shu gunah ulardin kechürülidu. ²¹ Andin u torpaqni chédirgahning tashqirigha élip chiqip, ilgiriki torpaqni köydürgendek bu torpaqnimu köydürsun. Bu jamaet üchün gunah qurbanliqi bolidu.

²² Eger bir emir bilmey uning Xudasi Perwerdigarning «qilma» dégen herqandaq emrlirining birige xilapliq qilip sélip, gunahqa chüshüp qalsa, ²³ we qilghan gunahi özige melum qilin'ghan bolsa, undaqta u özi qurbanliq üchün békirim bir tékini sunsun; □ ²⁴ u qolini tékining békigäha qoyup, andin uni köydürme qurbanliq qilnidighan hay-

---

□ **4:16 «Mesihlen'gen kahin»** — yaki «mesih qilin'ghan kahin» belkim «bash kahin»ni körsitishi mumkin. □ **4:23 «we»** — ibraniy tilida «wa» dégen söz bilen ipadilinidu; hemde «we» hem «yaki» dégen ikki xil menini bildürudu.

wanlarni boghuzlaydighan jaygha élip béríp Perwerdigarning aldida boghuzlisun. Bu bir gunah qurbanlıqı bolidu. ²⁵ Kahin gunah qurbanlıqining qénidin barmiqıgha azghina élip, uni köydürme qurbanlıq qurban'gahining münggüzlirige sürüp qoysun; andin qalghan qénini köydürme qurbanlıq qurban'gahining tüwige töküp qoysun. ²⁶ U inaqliq qurbanlıqi qilin'ghan haywanning méyini köydürgendek, uning barlıq méyini qurban'gahta köydürsun. Bu yol bilen kahin uni gunahidin paklandurush üçhün kafaret keltüridü we shu gunahi uningdin kechürülidü.

²⁷ Eger puqlardarin biri bilmey uning Xudasi Perwerdigarning «qilma» dégen herqandaq emrlirining birige xilaplıq qılıp sélip, gunahqa chüshüp qalsa, ■ ²⁸ we qilghan gunahi özige melum qilin'ghan bolsa, undaqta u özining, yeni u sadir qilghan gunahi üçhün qurbanlıq qılıshqa békirim bir chishi öchkini sunsun; □ ²⁹ u qolini gunah qurbanlıqining beshigha qoyup, andin uni köydürme qurbanlıqlarni boghuzlaydighan jaygha élip béríp boghuzlisun. ³⁰ Andin kahin uning qénidin barmiqıgha azghina élip uni köydürme qurbanlıq qurban'gahining münggüzlirige sürüp qoysun; qalghan barlıq qénini qurban'gahning tüwige töküp qoysun. ³¹ Inaqliq qurbanlıqi qilin'ghan haywanning méyi ichidin ajritilghandek uningmu hemme méyini

■ **4:27** Chöл. 15:27 □ **4:28** «we qilghan gunahi özige melum qilin'ghan bolsa...» — ibraniy tilida «we» «wa» dégen söz bilen ipadilinidü; hemde «we» hem «yaki» dégen ikki xil menini bildüridü.

ajritip chiqarsun; kahin uni Perwerdigarning aldida xushbuy keltürsun dep qurban'gahning üstide köydürsun. Shu yol bilen kahin uning üchün kafaret keltüridu; shu gunah uningdin kechürülidu.■

32 Eger u kishi gunah qurbanlıqı üçhün qoza keltürüşni xalisa, bějirim bir chishi qozini sunsun.

33 U qolini gunah qurbanlıqı *qozisining* běshigha qoyup, köydürme qurbanlıqlar boghuzlinidighan jaygha élip běrip, uni gunah qurbanlıqı süpitide boghuzlisun. **34** Andin kahin gunah qurbanlıqining qénidin barmiqigha azghina élip uni köydürme qurbanlıq qurban'gahining münggüzlirige sürüp qoysun; uning qalghan barlıq qénini u qurban'gahning tüwige töküp qoysun.

35 Inaqliq qurbanlıqı qilin'ghan qozining méyi ichidin ajritilghandek, uningmu hemme méyini ajritip chiqarsun; kahin bularni Perwerdigargha atap otta sunulidighan barlıq qurbanlıqlargha qoshup, qurban'gahning üstide köydürsun. Shu yol bilen kahin uning sadir qilghan gunahi üçhün kafaret keltüridu; shu gunah uningdin kechürülidu.

5

Itaetsizlik qurbanlıqi, yeni «itaetsizlikni tiles qurbanlıqi»

1 Eger birsi melum ishqqa guwahchi bolup, shundaqla uningha qesem buyrulghinida körgini yaki

bilginidin melumat bermise, undaqta u qebihlikining jazasigha tartilidu. ² Eger birsi özi bilmey napak bir nersige tégip ketse – meyli u napak bir haywanning jesiti bolsun, meyli napak bir charpayning jesiti bolsun, yaki napak bir ömiligüchi haywanning jesiti bolsun, mushundaq nersige tégip ketse umu napak sanilip gunahkar hésablinidu; ■ ³ eger shuningdek birsi özi tuymay melum kishining ademni napak qilidigan herqandaq nijasitige tégip ketse, shundaqla u buni bilip yetse, undaqta u gunahkar hésablinidu. ⁴ Eger birsi angsiz rewishte yaman yaki yaxshi bir ishni qilay dep qesem qilip salsa (kishiler hertürlük ish toghrisida angsiz rewishte qesem qilishi mumkin), shundaqla u buni tonup yetse, u bu ishlar tüpeylidin gunahkar hésablinidu.

⁵ Birsi yuqiriqi herqaysi ishlarda men gunahkar boldum dep bilse, u öz gunahini «men mundaq gunah qildim» dep iqrar qilsun; ⁶ andin özi sadir qilghan gunahining kafariti üçün Perwerdigarning aldigha «itaetsizlikni tiligüchi qurbanlıq» süpitide ushshaq maldin saghlıq we ya bir chishi öchkini gunah qurbanlıqi qilip keltürsun; andin kahin uni gunahidin paklandurushqa uning üçün kafaret keltürsun.

⁷ Eger u qoylardın *qurbanlıq* qilishqa qurbi yetmisse, u qilghan itaetsizlikü üçün ikki paxtek yaki ikki bachkını élip kélép, birini gunah qurbanlıqi üçün, yene birini köydürme qurbanlıq üçün Perwerdigarning aldigha sunsun. ■ ⁸ U bularnı

■ ^{5:2} Hag. 2:13; 2Kor. 6:17

■ ^{5:7} Law. 12:8; Luqa 2:24

kahinning qéshigha keltürgende, *kahin awwal gunah qurbanliqigha teyyarlan'ghanni qurbanliq qilip boynini üzmey, beshigha yéqin jayidin tolghisun, lékin beshini boynidin üzüwetmisun;* □ ■

⁹ andin gunah qurbanliqining qénidin azghina élip qurban'gahning témigha chachsun; qalghan qéni bolsa qurban'gahning tüwige siqip chiqirlsun. Buning özi gunah qurbanliqi bolidu.

¹⁰ Emma ikkinchisini bolsa béktilgen belgilime boyiche köydürme qurbanliq qilip sunsun. Bu yol bilen kahin uning qilghan gunahi üçün kafaret keltüridi we shu gunah uningdin kechürülidu. ■

¹¹ Eger ikki paxtek yaki ikki bachkini keltürüşke qurbi yetmise, undaqta gunah qilghan kishi gunah qurbanliqi üçün ésil undin bir efahning ondin birini keltürsun; bu gunah qurbanliqi bolghachqa u uning üstige zeytun méyi quymisun yaki üstige héchqandaq mestiki salmisun; chünki u gunah qurbanliqi bolidu. □ ¹² U

uni kahinning qéshigha keltürsun we kahin buningdin *sun'ghuchining* «yadlinish ülüshi» süpitide bir changgal élip, shuni Perwerdigargha atap otta sunulghan qurbanliqlargha qoshup, qurban'gahning üstide köydürsun. Buning özi gunah qurbanliqi bolidu. ■ ¹³ Bu yol bilen u shu gunahlardin qaysisini qilghan bolsa, kahin uning üçün kafaret keltüridi. Ashlıq hediyelerdikige oxhash qalghan qismi kahin'gha tewe bolidu. ■

□ **5:8** «**kahin awwal gunah qurbanliqigha ...**» — ibraniy tilida «u awwak gunah qurbanliqigha..». ■ **5:8** Law. 1:15 ■ **5:10** Law. 1:15 □ **5:11** «**bir efah**» — texminen 2 küre yaki 22 litr. ■ **5:12** Law. 2:2; 4:35 ■ **5:13** Law. 2:3

14 Andin Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

15 Birsi bilmey Perwerdigargha atalghan muqeddes nersilerge nisbeten itaetsizlik qilip gunah ötküzse, undaqta u Perwerdigarning aldigha ushshaq maldin béjirim bir qochqarni itaetsizlik qurbanlıqi qilip keltürsun; shu itaetsizlik qurbanlıqi bolghan qochqarning bahasini sen muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche kümüşh shekelge toxtatqin. □ ■

16 Andin shu kishi muqeddes nersilerge nisbeten ötküzgen xataliqidin bolghan ziyanni toldursun, shundaqla ziyanning beshtin biri boyiche qoshup kahin'gha tölem tölisun. Bu yol bilen kahin itaetsizlik qurbanlıqi bolghan qochqarning wasitisi bilen uning üchün kafaret keltüridi; shu

---

□ **5:15 «sen... toxtatqin»** — bu ayettiki emr Musa peyghem-bern'ge éytılghan; shübhisiżki, uningdin kéyin qaysı kahin mes'ul bolsa shunngghimu éytılıdu. «shekel» — kümüşhning Ölchimi bolup, adette 11.4 gramgha barawer bolushi mumkin. «Muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki» shübhisiżki, pütkül el üchün özgermes ölchem bolsun dep muqeddes jayda saqlan'ghan, muqim békitilgen birnechche xil ölchem birliki bolsa kérek. **«...ushshaq maldin béjirim bir qochqarni itaetsizlik qurbanlıqi qilip keltürsun; shu itaetsizlik qurbanlıqi ... ölchem birliki boyiche kümüşh shekelge toxtatqin»** — yene birxil terjimisi: — «...ushshaq maldin béjirim bir qochqarni itaetsizlik qurbanlıqi qilip sunsun yaki itaetsizlik qurbanlıqining ornığha sen kahin muqeddes jaydiki kümüşh shekelning birliki boyiche toxtatqan baha boyiche kümüşh shekel keltürisun». ■ **5:15** Mis. 30:13; Law. 27:2-27.

gunah uningdin kechürülidu.□

¹⁷ Eger birsi bilmey Perwerdigarning «qilma» dégen herqandaq emrlirining birerisige xilapliq qilip, gunahkar bolghan bolsa u qebihlikining jazasigha tartilidu; ¹⁸ shundaq bolsa, u ushshaq maldin sen toxtatqan qimmette béjirim bir qochqarni itaetsizlik qurbanliqi qilip sunsun. Bu yol bilen kahin uning bilmey ötküzgen itaetsizlikи üchün kafaret keltüridi we shu itaetsizlik gunahi uningdin kechürülidu.

¹⁹ Bu itaetsizlik qurbanliqi bolidu; chünki u derhe-qiqet Perwerdigarning aldida itaetsizlik qilghan.

6

¹ Andin Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

² Eger birsi gunah qilip Perwerdigarning aldida wapasizliq qilip, qoshnisi özige amanet yaki kapaletke bergen bir nerse yaki qoshnisidin zorrawanliq bilen buluwalghan melum bir nerse toghrisida yalghan gep qilghan bolsa yaki qoshnisidin naheqliq bilen melum nersini tartiwalghan bolsa, ³ yaki yitip ketken bir nersini tépiwélip

---

□ **5:16 «... xataliqidin bolghan Ziyanni toldursun, shundaqla ziyan ning beshtin biri boyiche qoshup kahin'gha tölem tölisun»** — mushu ayetlerdiki «ziyan» eslide keltürüşh kérek bolghan bir qurbanliq yaki hediyening qimmitini yaki napak halette bulghap qoyghan muqeddes nersilerning qimmitini körsetse kérek. Undaq gunah qilghan kishi: (1) béjirim bir qochqar élip kéliidu; (2) kahin shu qochqargha baha qoyidu; (3) qochqarning bahasi ziyan din kem bolsa shu kishi tolduridu; (4) uningdin bashqa ziyan'gha beshtin birini qoshup töleydu.

uningdin tansa yaki kishilerning gunah sadir qilghan herqandaq bir Ishi toghrisida yalghan qesem ichse, ■ 4 U gunah qilghan ishta özini gunahkar dep tonup yetse, undaqta u buliwalghan yaki naheq tartiwalghan nerse yaki uningga amanetke bérilgen nerse bolsun, yaki yitip kétip tépiwalghan nerse bolsun, □ 5 yaki u herqandaq nerse toghrisida yalghan qesem ichken bolsun, uning hemmisini toluq bahasi boyiche tölisun, shundaqla shu bahaning beshtin bir qismi boyiche qoshup tölisun; u itaetsizlik qurbanlıqını qilghan künide tölemini igisige tapshurup bersun. 6 Andin u Perwerdigarning aldigha itaetsizlik qurbanlıqi süpitide ushshaq maldin sen toxtatqan qimmet boyiche békirim bir qochqarnı itaetsizlik qurbanlıqi qilip kahinning qéshiga élip kelsun. □ 7 Kahin bu yol bilen uning üchün Perwerdigarning aldida kafaret keltüridü we u herqaysi ishta itaetsizlik qilghan bolsimu u uningdin kechürülidü.

8 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

9 Sen Harun bilen oghullirigha köydürme qurbanlıq toghrisida emr qilip mundaq dégin: — Köydürme qurbanlıq toghrisidiki qaide-nizam mundaq bolidü: — Köydürme qurbanlıq pütün kéche tang atquche qurban'gahtiki ochaqning üstide köyüp tursun; we qurban'gahning otini

---

■ 6:3 Qöl. 5:6 □ 6:4 «**u gunah qilghan ishta özini gunahkar dep tonup yetse,...»** — yene birxil terjimisi: «**u gunah qilghan ishta itaetsizlik qilsa,...».** □ 6:6 «**sen toxtatqan qimmet boyiche...»** — «**sen**» bu yerde Harunni körsitudu; shübhisizki, uningdin kéyin qaysi kahin mes'ul bolsa shunimu körsitudu.

öchürmey yéniq turghuzunglar. ¹⁰ KAHIN kanap tonini kiyip, yalingachlıqını yépip, saghrisighiche kanap ich tambal kiyip tursun; qurban'gahning üstidiki ot bilen köydürülgen köydürme qurbanlıqning külüni élip, qurban'gahning bir teripide qoysun; ¹¹ andin kiyimlirini séliwétip bashqa kiyimlerni kiyip, külüni chédirgahning sirtigha élip chiqip pakiz bir jayda qoysun. ¹² Qurban'gahning oti bolsa hemishe yénip tursun; uni héch waqit öchürüşke bolmaydu, kahin özi her küni etigende uningha otun sélip, üstige köydürme qurbanlıqni tizsun we uning üstige inaqlıq qurbanlıqining méyini qoyup köydürsun. ¹³ Üzülməs bir ot qurban'gahning üstide hemishe köyüp tursun; u hergiz öchürülmisun.

Addiy puqlalarning ashlıq hediyeliri

¹⁴ Ashlıq hediyə toghrisidiki qaide-nizam mundaq: — Harunning oghulliridin biri uni Perwerdigarning aldığha, qurban'gahning aldığha keltürsun. ■ ¹⁵ U ashlıq hediyə bolghan ésil un'gha qolını sélip uningdin shundaqla uningdiki zeytun méyidin bir changgal élip we hediyening üstidiki barlıq mestikini qoshup, bularnı qurban'gah üstide köydürsun; bu hediyening «yadlinish ülüshi» bolup, Perwerdigarning aldida xushbuy keltürüsh üçhün qilin'ghan bolidu. ■ ¹⁶ Éship qalghanırını bolsa Harun bilen oghulliri yésun; u échitqu sélinmay pishurulup muqeddes bir jayda yéyilsun; ular uni jamaet chédirining hoylisida yésun. ¹⁷ U mutleq échitqusız

pishurulsun. Men otta Manga sunulidighan qurbanliq-hediyeler ichidin shuni ularning öz ülubishi bolsun dep ulargha heq qilip berdim; u gunah we itaetsizlikni tiligüchi qurbanliqlargha oxshash «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu.

18 Harunning ewladidin bolghan erkeklerning hemmisi buningdin yésun; bu dewrdin-dewrge aranglarda ebediy bir belgilime bolidu; Perwerdigargha atap otta sunulghanliridin bular ularning ülubishi bolsun. Uninggħha qol tegküzgħuchi jezmen muqeddes bolushi kérek. □ ■

19 Perwerdigar Musagħha söz qilip mundaq dédi: —
20 Harun Mesihlinidighan künide u we oghullirining Perwerdigarning aldigha sunidighini mundaq bolushi kérek: — Ular üzülmes ashliq hediye süpitide ésil undin bir efahning ondin birini sunushi kérek; etigini yérimini, axshimi yene yérimini sunsun. □ **21** U tawida zeytun méyi bilen étilsun; u zeytun méyigha chilap pishurulghandin kényin sen uni élip kir; ashliq hediyening pishurulghan parchilirini xushbuy süpitide Perwerdigargha atap sun'ghin.

22 Harunning oghullirining qaysisi uning ornida turushqa Mesihlen'gen bolsa umu *hediyeni* shundaq teyyarlap sunsun; bu ebediy mutleq bir belgilime bolidu. Bu hediye Perwerdigargha atap

---

□ **6:18** «uningħha qol tegküzgħuchi jezmen muqeddes bolushi kérek» — yaki «uningħha tegħkuchi herqandaq nerse muqeddeses nerse bolushi kérek». ■ **6:18** Mis. 29:37 □ **6:20** «bir efah» — texminen 2 küre yaki 22 litr. □ **6:21** «... kényin sen uni élip kir» — «sen» bu yerde Harunni körsitudu; shübhisizki, uningdin kényin qaysi kahin mes'ul bolsa shunim u körsitudu.

toluq köydürülsün. ²³ Kahinning herbir ashliq hediyesi bolsa pütünley köydürülsün; u hergiz yéyilmisun.

Gunah qurbanliqi toghrisidiki qaide-nizam

²⁴ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —
²⁵ Harun bilen oghullirigha mundaq dégin:
— Gunah qurbanliqi toghrisidiki qaide-nizam mundaq: — Gunah qurbanliqimu köydürme qurbanliq boghuzlinidighan jayda, Perwerdigarning aldida boghuzlansun; bu xil qurbanliq «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu.
²⁶ Gunah qurbanlıqını ötküzgüchi kahin özi uni yésun; qurbanliq muqeddes bir yerde, jamaet chédirining hoylisida yéyilsun. ■ ²⁷ Uning göshige qol tegküzgüchi herkim muqeddes bolmisa bolmaydu, shuningdek eger uning qéni birsining kiyimige chachrap ketse, undaqta qan chéchilghan jay muqeddes bir yerde yuyulsun. ²⁸ Qaysi sapal qazanda qurbanliq qaynitilip pishurulghan bolsa, u sundurulsun. Eger u mis qazanda qaynitip pishurulghan bolsa, u qirip sürülsun hem su bilen yuyulsun. ²⁹ Kainlardin bolghan barliq er kishiler uningdin yése bolidu. Bu «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu.

³⁰ Halbuki, muqeddes jayda kafaret keltürüşh üchün qéni jamaet chédirigha kirgüzülgén herqandaq gunah qurbanliqi bolsa, hergiz yéyilmisun, belki pütünley köydürülsün. ■

7

Itaetsizlik qurbanliqi toghrisidiki qaide-nizam

¹ Itaetsizlik qurbanliqi toghrisidiki qaide-nizam mana mundaq: — Bu *qurbanliq* «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. ² Köydürme qurbanliq boghuzlinidighan jayda itaetsizlikni tilesh qurbanliqimu boghuzlinidu; *kahin* qénini qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepsun. ³ *Qurbanliq qilghuchi kishi* barliq méyini sunsun; yeni mayliq quyruqi bilen ich qarnini yögep turghan mayni, □ ⁴ ikki börekni we ularning üstidiki hemde ikki yanpisidiki mayni ajritip, jigerning börekliche bolghan chawa méyini ajritip sunsun. ⁵ Kahin bularni Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliq süpitide qurban'gahta köydürsun. Bu itaetsizlik qurbanliqi bolidu. ⁶ Kahinlardin bolghan er kishilerning hemmisi buni yésun; u muqeddes yerde yéyilsun; u «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. □ ⁷ Gunah qurbanliqi qandaq bolsa itaetsizlik qurbanliqimu shundaq bolidu; ular ikkisi toghrisidki qaide-nizam oxshash; bu qurbanliq kafaret keltürüşke qurbanliq ötküzungüchi kahinning özige tewe bolsun.

Köydürme qurbanliqlar we ashliq hediyelerdin kahinlарга тегидиган үлүши тоғрұлуқ белгиліме

-
- 7:3 «*Qurbanliq qilghuchi kishi*» — ibraniy tilida «U».
  - 7:6 «*muqeddes yerde*» — bu sözler muqeddes jayning etrapidiki hoylini körsitudu, «muqeddes chédir» («eng muqeddes jay» we «muqeddes jay»)ni öz ichige almaydu.

⁸ Kahir birsining sun'ghan köydürme qurbanlıqını ötküzgen bolsa, köydürme qurbanlıqning térisi shu kahinning bolidu. ⁹ Tonurda pishurulghan herbir ashlıq hediye, shundaqla qazanda yaki tawida étilgen herbir ashlıq hediye bolsa uni ötküzgen kahinning bolidu, yeni kahinning özige tewe bolidu. ¹⁰ Herbir ashlıq hediye, meyli zeytun méyi arilashturulghan bolsun, yaki quruq keltürülgen bolsun, bular Harunning oghullirining herbirige barawer bölüp bérilidu.

Inaqraq qurbanlıqi toghrisidiki qaide-nizam

¹¹ Perwerdigargha atap keltürülgen inaqraq qurbanlıqi toghrisidiki qaide-nizam mundaq: —

¹² Sunmaqchi bolghan kishi uni teshekkür éytish üçün sunsa, undaqta u «teshekkür qurbanlıqi» bilen bille zeytun méyi ileshtürülgen pétilir toqachlar, zeytun méyi sürülp mesihlen'gen pétilir hemek nanlar we ésil undin zeytun méyigha chilap pishurulghan toqachlarnimu keltürsun. □ ■ ¹³ Shu toqachlardin bashqa, yene teshekkür éytidighan inaqraq qurbanlıqi bilen bille échitqu sélin'ghan nanlarnimu sunsun; ¹⁴ u shu sun'ghanlirining herbir türidin birni élip Perwerdigar üçün *qosh qollap* sunidighan «kötürme hediye» qılıp keltürsun; bu inaqraq qurbanlıqining qénini *qurban'gahning üstige*

□ **7:12 «pétilir toqachlar»** — ibraniy tilida bu söz yaki halqisiman yaki chekküch bilen téshilgen birxil nanlarnı körsitudu. ■ **7:12**
Zeb. 116:17

sepken kahinning özige tegsun. □ 15 Teshekkür bildüridighan inaqliq qurbanliqining göshi bolsa qurbanliq qilin'ghan shu küni yéyilishi kérek; *qurbanliqni sun'ghuchi kishi* tang atquche uning héch némisini qaldurmisun. □

16 Eger uning sun'ghan qurbanliqi qesimige xas qurbanliq yaki ixtiyariy keltürgen qurbanliq bolsa, undaqta haywanning göshi qurbanliq qilin'ghan künde yéyilsun; uningdin éship qalghinini bolsa, etisimu yéyishke bolidu; ■ 17 lékin qurbanliqning göshidin üchinchi künigiche éship qalsa, u otta köydürülüshi kérek. 18 Inaqliq qurbanliqining göshidin üchinchi künide yéyilse, undaqta qurbanliq qobul bolmaydu, qurbanliq sun'ghuchining hésabighimu hésablanmaydu, belki mekruh bolidu; kimdekim uningdin yése öz qebihlikining jazasigha tartilidu.

19 Shundaqla napak nersige técip qalghan göshmu yéyilmesliki kérek, belki otta köydürülüshi kérek. Herqandaq pak adem *napak nersige tegmigen* qurbanliqning göshini yése bolidu. 20 Lékin kimki napak halette turup Perwerdigargha atalghan inaqliq qurbanliqidin yése, undaqta u öz xelqidin

---

□ 7:14 «**kötürme hediye**» — kahin yaki hediyeni sun'ghan kishi Perwerdigarning alidiga ikki qollap alahide égiz kötürüp atighan hediye. «Kötürme hediye» adette qurbanliqqa mes'ul kahin'ha tewe bolidu. □ 7:15 «**qurbanliqni sun'ghuchi kishi**» — ibraniy tilida «u». ■ 7:16 Law. 19:6

üzüp tashlinidu. □ ■ 21 Kimki napak bir nersige tékip ketse (meyli napak halettiki adem bolsun, napak bir haywan bolsun yaki herqandaq napak yirginchlik nerse bolsun) we shundaqla Perwerdigargha xas atalghan inaqliq qurbanliqining gôshidin yése, undaqta u öz xelqidin üzüp tashlinidu. □

Addiy puqlarargha qaritilghan belgilimiler

22 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

23 Israillargha mundaq dégin: — Siler kala, qoy we öchkilerning méyini hergiz yémenglar. 24 Özlükidin ölgen yaki yirtquchlar boghup qoyghan haywanning jesitining méyini herqandaq ishqä ishletkili bolidu, lékin hergiz uningdin yémenglar. 25 Chünki kimki Perwerdigargha atap otta sunulidighan herqandaq haywanning méyini yése, shuni yégen kishi öz xelqliridin üzüp tashlinidu. □

26 Siler herqandaq turar jayinglarda héchqandaq qanni, yeni uchar-qanatlarning bolsun yaki charpaylarning bolsun qénini hergiz éstimal qilmanglar. ■ 27 Kimdekim herqandaq qanni

□ 7:20 «öz xelqidin üzüp tashlinidu» — mushu sözlerning mundaq birnechche chüshenchesi bolushi mumkin: (1) Perwerdigar Özi uni öltüridü; (2) jamaet uni öltürüshi kérek; (3) jamaet uni ibadet sorunliridin heydiwtishi yaki pütkül jemiyet uni paliwétishi kérek; (4) uningdin héch nesil qaldurulmaydu. Bizningche bashqa ayette éniq buyruq körsitmigechke, mushu yerde birinchi chüshenche (Xuda Özi shu ademni dunyadin ketküzidü) toghra bolushi mumkin, dep qaraymiz. ■ 7:20 Law. 15:3

□ 7:21 «öz xelqidin üzüp tashlinidu» — 20-ayet we izahatini körüng. □ 7:25 «öz xelqidin üzüp tashlinidu» — 20-ayet we izahatini körüng. ■ 7:26 Yar. 9:4; Law. 3:17; 17:14

éstimal qilsa, shu kishi öz xelqliridin üzüp tashlinidu. □

Inaqliq qurbanliqlirining kahinlargha teqdim qilinidighan qisimliri

²⁸ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

²⁹ Israillargha mundaq dégin: — Kimki Perwerdigargha atap bir inaqliq qurbanliqi sunsa, undaqta u Perwerdigargha xas bolghan hediysi shu inaqliq qurbanliqtin ayrip keltürsun. ³⁰ Öz qoli bilen Perwerdigargha atighan, otta sunulidighan hediyelerni, yeni may bilen töshni qoshup élip kelim, töshni «pulanglatma hediye» süpitide Perwerdigarning aldida pulanglatsun. □ ■ ³¹ Kahin méyini qurban'gah üstide köydürüwetsun. Tösh bolsa Harun bilen uning oghullirigha xas bolsun.

³² Inaqliq qurbanliqliringlarning ong arqa putini siler «kötürme hediye» süpitide kahin'gha beringlar.

³³ Harunning oghulliridin qaysisi inaqliq qurbanliqining qeni bilen méyini sun'ghan bolsa öz ülüshi üçün ong arqa putini özi alsun. ³⁴ Chünki men Israillarning inaqliq qurbanliqliridin «pulanglatma hediye» bolghan tösh bilen «kötürme hediye» bolghan arqa putini ebediy bir belgilime bilen Israillardin élip, kahin Harun we uning oghullirining heqqi bolsun dep ulargha teqdim

---

□ **7:27 «öz xelqidin üzüp tashlinidu»** — 20-ayet we izahatini körün. □ **7:30 «pulanglatma hediye»** — Perwerdigarning aldida égiz kötüüp alahide pulanglitidighan hedyedur. «Pulanglatma hediye» adette barlıq kahinlargha tewe bolidu. ■ **7:30 Mis.**

qildim. □ ■

35 *Musa* Harun bilen oghullirini Perwerdigarning qulluqida kahin bolushqa uning aldigha keltürgen künide, ulargha Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliqlardin teqdim qilinidighan kahinliq ülүshi mana shudur. □ **36** *Musa* ularni Mesihligen künide, Perwerdigar bu ülүshni Israillardin élip ulargha bérilsun dep emr qilghan. Bu *Israillargha* dewrdin dewrgiche ebediy bir belgilime bolidu. □

Xulase

37 Köydürme qurbanliq bilen ashliq hediyesi, gunah qurbanliqi bilen itaetsizlik qurbanliqi, kahinliqqa tiklesh qurbanliqi bilen inaqliq qurbanliqi toghrisidiki qaide-nizam mana shudur. □ **38** Perwerdigar Israillargha: «Siler bu Sinay bayawinida Perwerdigarning aldigha qurbanliqliringlarni sununglar» dep buyrughan

□ **7:34** «ebediy **bir belgilime**» — Tewrattiki «ebediy» dégen söz ibraniy tilida ikki menide ishlitilidu: (1) menggü; (2) shu waqittiki chéki békitilmigen, qerelsiz, möhletsiz uzun bir mezgilni körsitudu. «Qoshumche söz»imiznimu körüng. ■ **7:34** Mis. 29:27; Chöl. 18:11 □ **7:35** «*Musa*» — ibraniy tilida «u». □ **7:36** «*Musa*» — ibraniy tilida «u». □ **7:37** «kahinliqqa **tiklesh qurbanliqi**» — bu xil qurbanliq inaqliq qurbanliqigha oxshap kétidu, bu 8-bab, 22-32-ayetlerde tepsiliy teswirlinidu. Ibraniy tilida «kahinliqqa tiklesh qurbanliqi» «(qollarni) toldurush qurbanliqi» dégen sözler bilen ipadilinidu — chünki Xuda bu murasim arqılıq Harunning ewladliri bolghan kahinlarning qollirini (1) qurbanliqlar bilen we (2) kahinliq mes'uliyitini tapshurush bilen «toldurdi».

künide, u bularning hemmisini Sinay téghida Musagha tapshurghanidi.

8

Kahinlarning xas xizmetlerge ayrılishi – «Mis.» 40:17-38nimu körüng

¹ Perwerdigar Musagha söz qilip: – ² Harunni oghulliri bilen bille, we ularning mexsus kiyimlirini, «mesihlesh méyi»ni, gunah qurbanliqi bolidighan torpaq bilen ikki qochqarni, pétir nan sélin'ghan séwetni élip kélép, □ ■ ³ *Israelning* pütün jamaitini jamaet chédirining kirish aghzining aldigha jem qilghin, – dédi.

⁴ Musa Perwerdigar uninggha buyrughinidek qildi, jamaet jamaet chédirining kirish aghzining aldigha yighthildi. ⁵ Andin Musa jamaetke: – Perwerdigar buyrughan ish mana mundaq, – dédi. ■

⁶ Shuning bilen Musa Harun bilen uning oghullirini aldigha keltürüp ularni su bilen yuyup,

⁷ *Harun'gha* köngleк kiydürüp, belwagh baghlap, tonni kiydürdi we üstige efodni yapti; u efodning belwéghini baghlap, efodni uninggha taqap qoydi. ■ ⁸ Andin Musa uninggha «qoshén»ni taqap, qoshénning ichige «urim bilen tummim»ni sélip, □ ■ ⁹ Béshigha selle yögeп Perwerdigar uninggha

□ **8:2** «mesihlesh méyi» — bu togruluq «Mis.» 30:23-33ni körüng.

■ **8:2** Mis. 28:1, 2; 30:25 ■ **8:5** Mis. 29:4 ■ **8:7** Mis. 28:4

□ **8:8** «Efod», «qoshén», «urim we tummim» — kahinliq kiyimler; «efod», «qoshén» («meydilik») we «urim we tummim» togruluq «Mis.» 28-babni körüng. ■ **8:8** Mis. 28:30

buyrughinidek sellining aldi teripige «altun taxtiliq muqeddes otughat»ni békitip qoydi.■

10 Andin Musa mesihlesh méyini élip ibadet chédiri bilen ichidiki barliq nersilerning hemmisini mesihlep muqeddes qildi. **11** U maydin élip qurban'gahqa yette mertiwe chéchip, qurban'gah bilen uning barche qacha-quchilirini, yuyunush dési we teglikini Xudagha atap muqeddes qilishqa mesihlidi. **12** U yene mesihlesh méyidin azraq élip Harunning beshigha quyup uni Xudagha atap muqeddes qilishqa mesihlidi. ■

13 Andin Musa Harunning oghullirini aldigha keltürüp, Perwerdigar uninggha buyrughinidek ulargha köngleklar kiydürüp, bellirige belwagh baghlap, ulargha égiz böklernimu taqap qoydi.□ ■

Kahinlarni «Xudagha atap tiklesh» qurbanliqliri

14 Andin u gunah qurbanliqi qilnidighan torpaqni yétilep keldi; Harun bilen uning oghulliri gunah qurbanliqi qilnidighan torpaqning beshigha qollirini qoydi. ■ **15** U uni boghuzlidi, andin Musa qénidin élip, öz barmiqi bilen qurban'gahning münggüzlirige, chörisige sürüp qurban'gahni gunahtin paklidi; qalghan qanni bolsa u qurban'gahning töwige töküp, muqeddes bolushqa kafaret keltürdi. **16** Andin u ich qarnini yógep turghan mayning hemmisini, jigerning

---

■ **8:9** Mis. 28:36; 29:6 ■ **8:12** Zeb. 133:2 □ **8:13** «égiz böklər» — bu söz Harunning bash kiyimdin bashqa birxil bash kiyimni, belki égizrek birxil bash kiyimni körsitishi mumkin. ■ **8:13** Mis. 29:9 ■ **8:14** Mis. 29:1

üstdiki chawa mayni, ikki börek we üstdiki maylirini qoshup aldi; andin Musa bularni qurban'gahning üstide köydürdi. □ 17 Biraq *Musa* torpaqning térisi bilen göshi we tézikini bolsa Perwerdigar özige buyrughinidek chédirgahning tashqirida otta köydürüwetti. □ ■

18 Andin u köydürme qurbanliq qilnidighan qochqarni keltürdi; Harun bilen uning oghulliri qollirini qochqarning beshigha qoydi. □ 19 *Harun qochqarni* boghuzlidi; andin Musa qénini élip qurban'gahning üsti qismining etrapigha septi;

□ 20 *Harun* qochqarni parche-parche qilip parchilidi; andin Musa beshini, parchilan'ghan göshlirini barliq méyi bilen qoshup köydürdi.

□ 21 Üchey-qérinliri bilen pachaqlirini suda yudi. Andin Musa qochqarni pütün péti qurban'gah üstide köydürdi. Bu Perwerdigar Musagha buyrughan, «Perwerdigargha atap otta sunulidighan xushbuy chiqidighan qurbanliq» idi. ■

22 Andin u kahinliqqa tiklesh qurbanliqi qilnidighan qochqarni, ikkinchi qochqarni keltürdi; Harun bilen uning oghulliri qollirini qochqarning beshigha qoydi. 23 U uni boghuzlidi; we Musa uning qénidin élip

□ 8:16 «*Andin u ich qarnini...*» — «u» Harunni körsitishi mumkin. □ 8:17 «*Musa...*» — ibraniy tilida «u» — Musani körsitishi mumkin. ■ 8:17 Mis. 29:14; Law. 4:11 □ 8:18 «...u ... keltürdi;...» — «u» Musani körsitishi mumkin. □ 8:19 «*Harun quchqarni boghuzlidi...*» — ibraniy tilida «u quchqarni boghuzlidi...». □ 8:20 «***Harun quchqarni parche-parche qilip parchilidi***» — ibraniy tilida «u quchqarni parche-parche qilip parchilidi;...». ■ 8:21 Mis. 29:18

Harunning ong quliqining yumshiqi bilen ong qolining bash barmiqigha sürüp we ong putining chong barmiqighimu suwap qoydi.

□ 24 Andin Musa Harunning oghullirini aldigha keltürüp, qandin élip ularning ong qulaqlirining yumshiqi bilen ong qollirining bash barmaqlirigha sürdi, ularning ong putlirining chong barmaqlirighimu suwap qoydi, qalghan qanni Musa qurban'gahning chörisige septi.

25 Shundaq qilip, u méyi bilen mayliq quyruqini, ich qarnini yögep turghan barliq may bilen jigerning üstidiki chawa méyini, ikki börek we üstidiki maylirini qoshup élip ong arqa putinimu késip élip, ■ 26 Perwerdigarning aldidiki pétir nan sélin'ghan séwettin bir pétir toqach bilen bir zeytun may toqichi we bir dane hemek nanni élip bularni may bilen ong arqa putning üstide qoydi; 27 andin bularning hemmisini Harun bilen uning oghullirining qollirigha tutquzup, pulanglatma hediye bolsun dep Perwerdigarning aldida pulanglatti. ■

28 Andin Musa bularni ularning qolliridin élip qurban'gahtiki köydürme qurbanligning üstide qoyup köydürdi. Bu «kahinliqqa tiklesh qurbanligi» bolup, Perwerdigargha atap otta sunulidighan, xushbuy chiqidighan qurbanliq idi. 29 Andin Musa töshni élip pulanglatma hediye süpitide Perwerdigarning aldida pulanglatti; Perwerdigarning uningha buyrughini boyiche, «kahinliqqa tiklesh qurbanliqi» bolghan

□ 8:23 «U uni boguzlidi...» — «u» Harunni körsitishi mumkin.

■ 8:25 Mis. 29:22 ■ 8:27 Mis. 29:24

dochqarning bu qismi Musaning ülüshi idi. ■

Harun we oghullirini Mesih qilish

30 Andin Musa Mesihlesh méyidin we qurban'gahning üstidiki qandin bir'az élip, Harun bilen uning kiyimlirige we oghulliri bilen ularning kiyimlirige septi. Shundaq qilip, u Harun we kiyimlirini, oghulliri bilen ularning kiyimlirini muqeddes qildi. ■

31 Musa Harun bilen uning oghullirigha mundaq buyrudi: — «Bu göshni jamaet chédirining kirish aghzida qaynitip pishurup shu yerde olturup «kahinliqqa tiklesh qurbanliqi»ga tewe bolghan séwettiki nan bilen qoshup yenglar; bularni Harun bilen oghulliri yésun, dep buyrughinimdek uni yenglar; ■ 32 lékin gösh bilen nandin éship qalghan-lirining hemmisini otta köydürüwétinglar.

33 Siler yette kün'giche jamaet chédirining kirish aghzidin chiqmay, Xudagha atap kahinliqqa tiklesh künliringlar toshquche shu yerde turunglar; chünki silerni Xudagha atap kahinliqqa tiklesh üchün yette kün kéтиду. □

34 Bugün qilin'ghan ishlar Perwerdigarning buyrughini boyiche siler üchün kafaret

---

■ 8:29 Mis. 29:26; Law. 7:33 ■ 8:30 Mis. 29:21 ■ 8:31

Mis. 29:32; Law. 24:9 □ 8:33 «Xudagha **atap kahinliqqa tiklesh**» — bu ayettiki «Xudagha atap kahinliqqa tiklesh» ibraniy tilida «qolni toldurush» dégen ibare bilen ipadilinidu. 7:37 we «Mis.» 28:41 we izahatini körüng. Kahinliq wezipisi asasen Xudaning qurbanliqlirini öz qoligha élish bilen bashlinatti.

keltürülsün dep qilindi. □ 35 Siler ölmeslikinglar üçün Perwerdigarning emrini tutup jamaet chédirining kirish aghzining aldida kéche-kündüz yette kün turushunglar kérek; chünki manga shundaq buyruldi».

36 Harun bilen oghulliri Perwerdigarning Musaning wasitisi bilen buyrughinining hemmisini beja keltürdi.

9

Kahinlarning xizmitining muqeddes ibadet chédirida bashlinishi

1 Sekkizinchı küni Musa Harun bilen uning oghulliri we Israilning aqsaqallirini chaqirip,

2 Harun'gha mundaq dédi: — «Sen gunah qurbanlıqigha békirim bir mozayni, köydürme qurbanlıqqa békirim bir qochqarnı özüng üçün élip, Perwerdigarning aldığha keltürgin, ■ **3** andin Israillargha söz qilip: — Siler gunah qurbanlıqi üçün bir téke élip kélinglar, köydürme qurbanlıq üçün bir mozay we bir qoza élip kélinglar, her ikkisi békirim, bir yashqa kirgen bolsun;

4 Perwerdigarning aldida sunushqa inaqlıq qurbanlıqi süpitide bir torpaq bilen bir qochqarnı élip, zeytun méyi ileshtürülgen ashlıq hediye bilen bille keltürüngler; chünki bugün Perwerdigar Özini silerge ayan qılıdu, dégin».

□ **8:34** «Bügün qilin'ghan ishlar ... kafaret keltürülsün dep qilindi» — yaki «siler üçün kafaret keltürülsün dep, bugün qilin'ghandek mundin kényinmu hem qilinsun, dep Perwerdigar buyrudi». ■ **9:2** Mis. 29:1

5 Ular Musa buyrughan nersilerni jamaet chédirining aldigha élip keldi; pütkül jamaet yéqin kélip, Perwerdigarning aldida hazir bolup turdi.

6 Musa: — Mana, bu Perwerdigar buyrughan ishtur; buni qilsanglar Perwerdigarning shansheripi silerge ayan bolidu, dédi.

7 Shuning bilen Musa Harun'gha: — Sen qurban'gahqa yéqin bérip gunah qurbanliqing bilen köydürme qurbanliqingni sunup özüng we xelq üçhün kafaret keltürgin; andin xelqning qurbanliqinimu sunup, Perwerdigar emr qilghandek ular heqqide kafaret keltürgin» — dédi. ■

8 Shuni déwidi, Harun qurban'gahqa yéqin bérip özi üçhün gunah qurbanlıqı bolidighan mozayni boghuzlidi. **9** Harunning oghulliri qanni uningha sunup berdi; u barmiqini qan'gha tegküzüp, qurban'gahning münggüzlirige sürdi, qalghan qanni qurban'gahning tüwige quydi.

10 Gunah qurbanliqining méyi bilen ikki börek we jigerning üstidiki chawa mayni élip, Perwerdigar Musagha buyrughinidek ularni qurban'gah üstide köydürdi. **11** Gösh bilen térisini bolsa chédirgahning tashqirigha élip chiqip otta köydürdi.

12 Andin u köydürme qurbanlıq qilidighan *qochqarni* boghozlidi; Harunning oghulliri uningha qanni sunup berdi; u buni qurban'gahning üsti qismining etrapigha septi.

13 Andin ular parche-parche qilin'ghan köydürme qurbanliqni béshi bilen bille uningha sunup berdi; u bularni qurban'gahta köydürdi. **14** U

ich qarni bilen pachaqlirini yuyup, bularnimu qurban'gahning üstide, köydürme qurbanliqning üstige qoyup köydürdi.

15 Andin u xelqning qurbanliqini keltürdi; xelqning gunah qurbanliqi bolghan tékini boghuzlap, ilgiri haywanni sun'ghandek unimu gunah qurbanliqi qilip sundi. ■ **16** U köydürme qurbanliq qılıdighan malni keltürüp bunimu belgilime boyiche sundi. **17** Andin u ashliq hediyeni keltürüp uningdin bir changgal élip etigenlik köydürme qurbanliqqa qoshup qurban'gah üstide köydürdi. □ ■

18 Andin xelqqe bolidighan inaqliq qurbanliqi bolidighan torpaq bilen qochqarni boghuzlidi. Harunning oghulliri qénini uningha sunup berdi; u buni qurban'gahning üsti qismining etrapigha septi. **19** Ular torpaq bilen qochqarning may qismini, yeni mayliq quyruqi, ich qarnini yögep turghan maylirini, ikki börek we jigerning chawa méyini élip, **20** Bu may parchilirini ikki töshning üstide qoydi, *Harun* bularni qurban'gahning üstide köydürdi. □ **21** Axirida Harun ikki tösh bilen ong arqa putini pulanglatma hediye süpitide Musaning buyrughinidek Perwerdigarning aldida pulanglatti. ■ **22** Andin Harun qollirini xelqqe qaritip kötürüp, ulargha bext tilidi; u gunah qurbanliqi, köydürme

---

■ **9:15** Law. 4:13 □ **9:17** «etigenlik köydürme **qurbanliq**» — her etigende sunulushi kérek bolghan qoza qurbanliqi («Mis.» 29:38-40ni körüng). ■ **9:17** Mis. 29:38; Law. 2:1 □ **9:20** «*Harun ... köydürdi*» — ibraniy tilida «u ... köydürdi». ■ **9:21** Law. 7:32

qurbanliq we inaqliq qurbanliqini sunup,
qurban'gahtin chüshti.

²³ Musa bilen Harun jamaet chédirigha kirip, yene yénip chiqip xelqqe bext tilidi; shuning bilen Perwerdigarning shan-sheripi pütkül xelqqe ayan boldi; ²⁴ Perwerdigarning aldidin ot chiqip, qurban'gah üstidiki köydürme qurbanlıq bilen maylarni yutup ketti. Pütkül xelq buni körüp, towliship, düm yiqlishti.■

10

Nadab bilen Abihu we «gheyriy ot»

¹ Harunning oghulliri Nadab bilen Abihu ikkisi öz xushbuydenini élip uningha ot yéqip üstige xushbuyni sélip, Perwerdigar ulargha buyrup baqmaghan gheyriy bir otni Perwerdigargha sundi; □ ² shuning bilen Perwerdigarning aldidin ot chiqip ularni yewetti; shuan ular Perwerdigarning aldida öldi.■

³ Musa Harun'gha: – Mana, bu Perwerdigarning: «Men Manga yéqin kelgen ademlerde Özümning

---

■ **9:24** 1Pad. 18:38; 2Tar. 7:1 □ **10:1** «gheyriy ot» — Nadab we Abihu belkim (1) xushbuy puritishta chogjni belkim qurban'gahtin bashqa bir yerdin alghan; (2) ular sunidighan xushbuyni toghra arilashturmaghan («Mis.» 30:9ni körüng); (3) ular xushbuy sun'ghanda Perwerdigarning ibadetxanisigha munasiwetlik emrlernen birersige xilapliq qilghan bolsa kérek. ■ **10:2** Chöl. 3:4; 26:61; 1Tar. 24:2

muqeddes ikenlikimni körsitimen we barliq xelqning aldida ulughlinimen» dégen sözining özidur, dédi. Shuni déwidi, Harun jim turup qaldi.■

⁴ Musa Harunning taghisi Uzzielning oghulliri bolghan Mishael bilen Elzafanni chaqirip ulargha: — Siler yéqin kélép öz qérindashliringlarni muqeddes jayning aldidin kötüüp, chédirgahning tashqirigha élip chiqinglar» — dédi.

⁵ Shuning bilen ular yéqin kélép, ularni kiyiklik könglekliri bilen kötüüp Musaning buyrughinidek chédirgahning tashqirigha élip chiqtı.

⁶ Musa Harun we oghulliri Eliazar bilen Itamargha: — Siler bashliringlarni ochuq qoymanglar, kiyimliringlarni yirtmanglar; bolmisa özünglar ölüp, pütkül jamaetke ghezep keltürisiler; lékin qérindashliringlar bolghan pütkül Israil jemeti Perwerdigar yaqqan ot tüpeylidin matem tutup yighlisun. ⁷ Emma siler bolsanglar Perwerdigarning Mesihlesh méyi üstünglarga sürülgən bolghachqa, jamaet chédirining tashqirigha chiqmanglar; bolmisa ölisiler, dédi.

Shuni déwidi, ular Musaning buyrughinidek qıldı.■

Harun we ewladlirigha tapilan'ghan belgilimilər

⁸ Perwerdigar Harun'gha söz qılıp mundaq dédi: — ⁹ «Sen özüng we oghulliring sharab we ya bashqa küchlük haraqlarni ichip, jamaet chédirigha hergiz kirmenglar; bolmisa, ölüp kétisiler. Bu siler üchün

dewrdin-dewrge ebediy bir belgilime bolidu. **10** Shundaq qilsanglar, muqeddes bilen adettikini, pak bilen napakni perq étip ajritalaydighan bolisiler; **11** shundaqla Perwerdigar Musaning wasitisi bilen Israillargha tapshurghan hemme belgilimilerni ulargha ögiteleysiler».

12 Musa Harun we uning tirik qalghan oghulliri Eliazar bilen Itamargha mundaq dédi: — «Siler Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliq-hediyelerdin éship qalghan ashliq hediyeni élip uni qurban'gahning yénida échitqu arilashturmighan halda yenglar; chünki u «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. □

13 Bu Perwerdigargha atap otta sunulidighan nersilerdin séning nésiweng we oghulliringning nésiwisi bolghachqa, uni muqeddes jayda yéyishinglar kérek; chünki manga shundaq buyrulghandur. ■ **14** Uningdin bashqa pulanglatma hediye qilin'ghan tösh bilen kötürme hediye qilin'ghan arqa putni sen we oghul-qizliring bille pak bir jayda yenglar; chünki bular séning nésiweng bilen oghulliringning nésiwisi bolsun dep, Israillarning inaqliq qurbanliqliridin silerge bérilgen. **15** Ular kötürme hediye qilin'ghan arqa put bilen pulanglatma hediye qilin'ghan töshni otta sunulidighan mayliri bilen qoshup, Perwerdigarning aldida pulanglatma hediye süpitide pulanglitish üchün

---

□ **10:12** «otta sunulidighan qurbanliq-hediyeler» — «otta sunulidighan qurbanliq-hediyeler»din bezide bir qisimi qaldurulup, kahin'gha we bezide sun'ghuchi kishining özigimu yéyishke bérilidu. Qalghan qismi köydürülüldü, elwette. ■ **10:13** Law. 2:3; 6:16

keltürsun; Perwerdigarning buyrughini boyiche bular séning we oghulliringning nésiwisi bolidu; bu ebediy bir belgilime bolidu».

Gunah qurbanliqining buzulushi

16 Andin Musa gunah qurbanliqi qilidihan tékini izdiwididi, mana u alliqachan köydürülüp bolghanidi. Bu sewebtin u Harunning tirik qalghan ikki oghli Elazar bilen Itamargha achchiqlinip: **17** — Némishqa siler gunah qurbanliqining göshini muqeddes jayda yémidinglar? Chünki u «eng muqeddeslerning biri» hésablinatti, Perwerdigar silerni jamaetning gunahini kötürüp ular üchün uning aldida kafaret keltürsun dep, shuni silerge teqsim qilghanidi. **18** Mana, uning qéni muqeddes jayning ichige keltürülmidi; siler eslidle men buyrughandek uni muqeddes jayda yéyishinglar kérek idi, — dédi. □ ■

19 Lékin Harun Musagha: — Mana, bular bugün *toghra ish qilip* özlirining gunah qurbanliqi bilen köydürme qurbanliqini Perwerdigarning aldida sundi; méning beshimgha shu ishlar keldi; eger men bugün gunah qurbanliqining *göshini* yégen bolsam, Perwerdigarning neziride obdan bolattimu? — dédi.

20 Musa buni anglap jawabidin razi boldi.

□ **10:18** «uning qéni muqeddes jayning ichige keltürülmidi» — kahinlar we pütün xelq jamaitining gunah qurbanliqining qéni muqeddes jayning ichige élip kirilidu; kahinlar mushu xil qurbanliqning göshini yéyishige bolmaytti (4:1-21ni körüng). ■ **10:18**

11

Halal we haram janiwarlar

¹ Perwerdigar Musa bilen Harun'gha mundaq dédi: —

² Israillargha mundaq dégin: — Yer yüzidiki barlıq haywanlarning ichidin silerge yéyishke bolidighan janiwarlar shuki: — ■

³ Haywanlar ichide hem tuyaqliri pütün achimaq (tuyaqliri pütünley yériq) hem köshigüchi haywanlarning herbirini yésenglar bolidu. □ ⁴ Lékin köshigüchi yaki achimaq tuyaqliq haywanlardin töwendikilerni yémeslikinglar kérek: —

Töge: chünki u köshigini bilen tuyiqi achimaq emes. Shunga u silerge haram bolidu.

⁵ Sughur bolsa köshigini bilen tuyiqi achimaq emes — u silerge haram bolidu. □

⁶ Toshqan bolsa bumu köshigini bilen tuyiqi achimaq emes — u silerge haram bolidu.

⁷ Choshqa bolsa tuyaqliri achimaq (tuyaqliri pütünley yériq) bolghini bilen köshimigini üçün silerge haram bolidu.

⁸ Siler shu haywanlarning göshidin yémeslikinglar kérek we ularning ölükigimu tegmenglar. Ular bolsa silerge haram bolidu.

⁹ Suda yashaydighan janiwarlardin töwendikilerni yéyishke bolidu: — sudiki, yeni derya-déngizlardiki janiwarlardin qaniti we qasiraqliri bolghanlarni

■ **11:2** Qan. 14:4; Ros. 10:14 □ **11:3** «köshigüchi» — mushu yerde ikki-üch ashqazini bar haywanlarnila emes, belki yene ozuqni yumshaq chaynaydighan barlıq haywanlarnı körsitudu.

□ **11:5** «sughur» — yaki «sichqan» — taghlarda yashaydighan kichik bir haywan.

yéyishke bolidu; ¹⁰ lékin derya-déngizlarda yashaydighan, yeni sularda top-top üzidighan barliq janiwarlardin, qasiraqliri yaki qaniti bolmighanlirini yémeslikinglar kérek; ular silerge yirginchlik sanalsun.

¹¹ Mezkur janiwarlar derweqe silerge yirginchlik sanalsun; siler ularning göshidin yémeslikinglar kérek; ularning ölükini yirginchlik dep qaranglar.

¹² Sudiki janiwarlarning ichidin qaniti bilen qasiriqi bolmighan janiwarlarning hemmisi silerge yirginchlik sanalsun.

Halal we haram qushlar

¹³ Uchar-qanatlardin töwendikiler silerge yirginchliktur; ular yéyilmesliki kérek we silerge yirginchlik bolsun: – yeni bürküt, qorultaz-tapqushlar, déngiz bürküti, ^{□ 14} qarlıghach quyruqluq sar, lachin we ularning xilliri, ¹⁵ hemme qagha-qozghunlar we ularning xilliri, ¹⁶ müşükyapilaq, tögiquş, chayka, sar we ularning xilliri, ¹⁷ huwquş, qarna, ibis, ^{□ 18} aqqu, saqiyquş, béliq'alghuch, ^{□ 19} leylek, turna we uning xilliri, höpüp we shepereng

---

^{□ 11:13} «qorultaz-tapqushlar» — ibraniy tilida «ustixan chaqquchi qush». Yeni bir terjimisi «béliq'alghuch». ^{□ 11:17} «huwquş» — yaki «kichik huwquş». «qarna» — yaki «sugha sunggüguchi». Buning qandaq qush ikenlikini bilish tes. ^{□ 11:18} «aqqu» — buning qandaq qush ikenlikini bilish tes. «béliq'alghuch» — yaki «doghdaq»

qatarliqlar silerge haram sanalsun. □

Halal we haram hasharetler

20 Buningdin bashqa tööt putlap mangidighan, uchidighan ushshaq janiwarlarning hemmisi silerge yirginchlik bolidu. **21** Halbuki, tööt putlap mangidighan, uchidighan ushshaq janiwarlardin töwendikilerni yésenglar bolidu: — puti bilen ügilik pachiqi bolup, yer yüzide sekriyeleydighanlarni yésenglar bolidu; □ **22** bularning ichidin silerge yéyishke bolidighanliri: — chéketke we uning xilliri, qara chéketke we uning xilliri, tomuzgha we uning xilliri, chaqchiqiz we uning xilliri. **23** Lékin tööt putluq bolghan ömiligüchi hem uchidighan hemme bashqa janiwarlar silerge yirginchlik sanalsun. □

Ölükler toghruluq

24 Bu janiwarlardinmu mundaq yol bilen napak bolisiler; birkim ularning ölük ténige tegse

- **11:19** «turna» — yaki «qotan». «..., **turna we uning xilliri, höpüp we shepereng qatarliqlar...**» — bu tizimliktiki qushlarning köpinchisiningibraniy tilidiki nami Tewratta pejet bir-ikki qétim körün'gen bolghachqa, ularning qaysi qushlar ikenlikini toptoghra békitish bezide mumkin bolmaydu. Halbuki, ularning omumiy tipliri, shübhisiszki, terjimimizdek bolidu. □ **11:21** «**töt putlap mangidighan**» —ibraniylarning közqarishiche hasharetler tööt puti bilen mangidu, ularning aldinqi ikkisi «qol» hésablinidu.
- **11:23** «silerge yéyishke bolidighanliri: — chéketke we uning xilliri, ... chaqchiqiz we uning xilliri... hemme bashqa janiwarlar silerge yirginchlik sanalsun» — «chéketke»din bashqa,ibraniy tilidin bu harashetlarning namlirini jezmleshtürüş tes. Biz «qoshumche söz»imizde halal-haram haywanlar üstide toxtilimiz.

kech kirgüche napak hésablinidu. ²⁵ Kimdekim bularning ölükining bir qismini kötürse öz kiyimlirini yuyushi kérek, u kishi kech kirgüche napak hésablinidu.

²⁶ Tuyaqliri achimaq, biraq pütünley bölünmigen yaki köshimeydighan haywanlarning hemmisi silerge haramdur; herkim *ularning ölükige* tegse napak sanalsun. □ ²⁷ Töt puti bilen mangidighan haywanlarning ichidin tapini bilen mangidighan larning hemmisi silerge napak bolup, herkim ularning ölük tenlirige tegse kech kirgüche napak sanilidu. ²⁸ Kimki ularning ölükini kötürse öz kiyimlirini yuyushi kérek, u kishi kech kirgüche napak turidu. Bu haywanlar bolsa silerge haram bolidu.

²⁹ Yer yüzide ömiliğuchi ushshaq janiwarlarning ichidin silerge haram bolghanlar munular: — qarighu zokor, chashqan, keslenchük we ularning türli, □ ³⁰ salma, qizil keslenchük, tam keslenchüki, tügürük keslenchük we xaméléon qatarlıqlar haram bolidu. □ ³¹ Bularning hemmisi yer yüzide ömiliğuchi hemme ushshaq janiwarlarning ichide silerge haram bolidu; ularning ölükige tegse, kech kirgüche napak sanilidu.

³² Bu janiwarlarning ölüki herqandaq némige chüshüp qalsa shu néme napak hésablinidu —

- **11:26 «herkim ularning ölükige tegse...»** — ibraniy tilida «herkim ulargha tegse...» — shübhesiszki, bu ularning ölüklirini körsitudu (24-ayetni körüng). Chünki alayli, éshekni minish ademni napak qilmaydu. □ **11:29 «chashqan»** — yaki «séziq küzen».
- **11:30 «... tügürük keslenchük we xaméléon qatarlıqlar»** — «xaméléon»din bashqa janiwarlarning namlirini ibraniy tilidin jezmleshtürüş tes.

herqandaq yaghach qacha-qucha bolsun, kiyim bolsun, tére bolsun, taghar bolsun, herqandaq ishqa ishlitilidighan eswab bolsun, sugha chilinishi kérek; ular kech kirgüche napak sanilip, kéyin pak bolidu.■

³³ Bularning biri sapaldin yasalghan herqandaq qacha ichige chüshüp qalsa, shu qacha ichidiki hemme nerse napak sanalsun we qacha özi sundurulsun. ³⁴ Eger qachidiki sudin ash-taam üstige chachrap ketse, ash-taam napak sanalsun we shundaqla qachidiki herqandaq ichimlikmu napak sanalsun. ³⁵ Hernémige undaq ölükning birer qismi chüshüp qalsimu, napak sanalsun. Eger tonur we ochaq bolsa, napak boldi dep chéqiwétilsun; ular silerge haram bolsun. ³⁶ Lékin shundaq ehwalda bulaq yaki su yighilidighan kölchek yenila pak sanilidu; emma birkim ularning ölük téniqe tegse napak bolidu. ³⁷ Eger undaq ölükning birer qismi térishqa teyyarlan'ghan danylarga chüshüp qalsa, bumu yenila pak sanilidu. ³⁸ Lékin eger danning üstige su quyulghandin kéyin shundaq bir ölükning birer qismi chüshüp qalsa, undaqta bu danlar silerge napak sanalsun.

³⁹ Eger silerge yéyishke bolidighan haywanlardin biri ölüp qalsa, uning ölükige tegken kishi kech kirgüche napak sanalsun. ⁴⁰ Kimki undaq ölükning göshidin yése, öz kiyimlirini yuyushi kérek we kech kirgüche napak sanalsun; shundaqla undaq bir ölükni kötürgen kishimu kiyimlirini yuyushi kérek we u kishi kech kirgüche napak sanalsun.

⁴¹ Yer yüzide ömülügüchi hemme ushshaq

janiwarlar yirginchlik sanilip, hergiz yéyilmisun.
42 Qorsiqi bilen béghirlap mangidighan janiwar bolsun, yer yüzide yürüp töt puti bilen yaki köp putiliri bilen mangidighan ömiligüchi janiwarlarning hertürlükini bolsa, ularni hergiz yémenglar; chünki ular yirginchlikdur.

43 Siler bolsanglar mundaq ömiligüchi janiwarning sewebidin özünglarni yirginchlik qilmasliqinglar kérek. Özünglarni ular tüpeylidin napak qilmanglar, bolmisa ularning sewebidin bulghinip qalisiler;
44 chünki Men Xudayinglardurmen. Siler özünglarni *Özümge* atap muqeddes qilishinglar kérek; Men Özüm muqeddes bolghach silermu özünglarni muqeddes tutushunglar kérek. Siler özünglarni yer yüzide ömiligüchi ushshaq herqandaq janiwarlarning sewebidin napak qilmanglar. ■ **45** Chünki Men öz Xudayinglar bolushqa silerni Misir zéminidin chiqirip kelgen Perwerdigardurmen; siler muqeddes bolunglar, chünki Men muqeddesturmen.

46 Shular bolsa charpay bilen uchar-qanatlar, suda yüridighan herbir janiwar bilen yer yüzide ömiligüchi herbir ushshaq janiwarlar toghrisidiki qanun-belgilimidur. **47** Bular bilen haram-halalni uqup, yéyishke bolidighan haywan bilen yéyishke bolmaydighan haywanlarni perq ételeysiler.

12

Ayal kishining tughuttin kényinki «paklinishi»

1 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —
2 Israillargha söz qilip mundaq dégin: — «Ayal kishi hamilidar bolup oghul tughsa, adet körüp aghriq bolghan künliridikidek yette kün'giche napak sanalsun. □ **3** Sekkizinchı küni oghli bolsa xetne qilinsun. □ ■ **4** Ayal bolsa shuningdin kéyin ottuz üch kün'giche «qan paklinish»ta tursun; paklinish künliri tamam bolmighuche héchbir muqeddes nersige tegmisun, muqeddes jayghimu kirmisun. □ **5** Eger u qiz tughsa undaqta adet künliridikidek ikki heptigiche napak turup, andin atmish alte kün'giche «qan paklinish»ta tursun.
6 Meyli oghul yaki qiz tughsun, qan paklinish künliri tamam bolghandin kéyin u ayal köydürme qurbanlıq üçhün bir yashqa kirgen qozini, gunah qurbanlıqi üçhün bir bachka yaki paxtekni élip jamaet chédirining kirish aghzigha, kahinning qéshigha keltürsun. **7** Kahin uni Perwerdigarning aldida sunup, shu ayal üçhün kafaret keltürüdu; shuning bilen u xunidin pak bolidu. Oghul yaki qiz tughqan ayal toghrisidiki qanun-belgilime mana shudur.

-
- **12:2** «adet körüp aghriq bolghan künliri» —ibraniy tilida «ayrim turush künliri». Qiz-ayollar adet körgen waqtida «napak» hésablinip, éri bilen bille bolsa érimu kech kirgüche «napak» hésablinidu, shundaqla muqeddes ibadetxanigha kirse yaki qurbanıqlarning göshliridin yése bolmaydu. Lékin Tewrat-Injil boyiche herqandaq waqitlarda Xudaning xelqi dua-ibadet qilsa boliwéridu!
 □ **12:3** «xetne qilinsun» —ibraniy tilida «uning xetniliki késilsun» dégen sözler bilen ipadilinidu. ■ **12:3** Yar. 17:12; Luqa 1:59; 2:21; Yuh. 7:22 □ **12:4** «shuningdin kéyin ottuz üch kün'giche «qan paklinish»ta tursun» — ayal öz érige yéqinlishish terepte «pak» hésablinatti, lékin muqeddes chédirgha kirip qurbanlıq qilishqa bolmaytti.

⁸ Eger uning qozigha qurbi yetmise, u ikki paxtek yaki ikki bachka keltürsun; ularning biri köydürme qurbanliq üçhün, yene biri gunah qurbanliqi üçhün bolidu; shu yol bilen kahin uning üçhün kafaret keltüridu; u ayal pak bolidu. □

13

Herxil tére késelliri toghruluq belgilimiler

¹ Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi: —

² Birsining bedinining tériside bir chiqan, yaki temretke yaki parqiraq tashma chiqip, uningdin bedinining tériside pése-maxaw késilining jarahiti peyda bolghan bolsa, u kishi Harun kahinning yaki uning kahin oghulliridin birining qéshiga keltürülsun. □ ³ Kahin uning bedinining jarahitige qaraydu; jarahet bolghan jayning tüki aqirip ketken hemde jarahetmu etrapidiki téridin qéniqraq körünse, bu pése-maxaw késelliqidur. Shunga kahin uni körgendin kéyin shu kishini «napak» dep jakarlisun.

□ **12:8** «**Eger uning qozigha qurbi yetmise...**» — ibraniy tilida: — «Eger uning qoza élishqa qoli qisqiliq qilsa...». **«u ayal pak bolidu»** — bu babtiki «ayallarning pakliqi» dégen téma toghruluq köp uquşmasliqlar bolghachgħa, biz u toghruluq «qoshumche söz»imizde azraq toxtlimiz. □ **13:2** «**bedinining tériside**» — démek, saqal yaki chachliri ichide emes (29-37nimu körün). **«pése-maxaw»** — bu bablardiki «pése-maxaw» késili peget maxaw késili bolupla qalmay, belki nechhe xil tére késelliklirini körsitishi mumkin. «Qoshumche söz»imizni körün.

⁴ Lékin eger uning bedinining térisidiki peyda bolghan ashu yaltiraq chiqan aq bolup, etrapidiki téridin qéniqraq körümise we tükimu aqirip ketmigen bolsa, kahin bu jarahet bar kishini yette kün'giche ayrim solap qoysun. ⁵ Yettinchi küni kahin uninggha qarisun we eger jarahet oxshash turup, tériside kéngiyip ketmigen bolsa, kahin uni yene yette kün'giche ayrim solap qoysun. ⁶ Yettinchi küni kahin uninggha yene qarisun we jarahetning renggi suslashqan we kéngiyip ketmigen bolsa, undaqta kahin uni «pak» dep jakarlisun; jarahetning peqet bir chaqa ikenlikí békitilip, késel kishi öz kiyimlirini yuyup pak sanalsun.

⁷ Lékin eger u kahin'gha körünüp «pak» dep jakarlan'ghandin kényin shu chaqa tériside kéngiyip ketse, undaqta u yene bir qétim kahin'gha körünsun. ⁸ Kahin uninggha yene qarisun we eger chaqa uning tériside kéngiyip ketken bolsa, kahin uni «napak» dep jakarlisun; u jarahet pése-maxawdur.

⁹ Eger birkimde pése-maxaw jarahiti peyda bolup qalsa kahinning qéshigha keltürülsun. ¹⁰ Kahin uning jarahitige sepsélip qarisun; we eger tériside aq bir chiqan peyda bolghan, tüki aqirip ketken bolsa we chiqan chiqqan jayda et-göshi körünüp qalghan bolsa, ¹¹ bu uning bedinining térisige chüşken kona pése-maxaw jarahitining qaytidin qozghilishi bolup, kahin uni «napak» dep jakarlisun. U napak bolghini üchün uni slashning hajiti yoq.

¹² Lékin eger pése-maxaw qozghilip, jarahiti bar kishining térisige yéyilip ketken bolsa, kahin negila qarisa shu yerde shu «pése-maxaw» bolsa,

térisini béshidin putighiche qaplap ketken bolsa,
¹³ undaqta kahin uninggha sepsélip qarisun; mana, shu pése-maxaw jarahiti pütün bedinini qaplap ketken bolsa, u jarahiti bar kishini «pak» dep jakarlisun; chünki uning pütün bedini aqirip ketken bolup, u «pak» dep sanalsun.

¹⁴ Lékin qachaniki uningda et-göshi körünüp qalsa, u kishi napak sanalsun. ¹⁵ Kahin mundaq körün'gen et-göshige qarap, u kishini «napak» dep jakarlisun; chünki shu et-gösh napak bolup, u pése-maxaw késilidur.

¹⁶ Halbuki, eger et-göshi qaytidin özgirip, aqarsa u kishi yene kahinning qéshigha kelsun. ¹⁷ Kahin uninggha sepsélip qarisun; jarahet aqarghan bolsa, kahin jarahiti bar kishini «pak» dep jakarlisun; u pak sanilidu.

¹⁸ Eger birkimning bedinining térisige hürrek chiqip saqiyip, ¹⁹ hürrekning ornida aq chiqan yaki qizghuch dagh peyda bolghan bolsa, kahin'gha körsitsilsun. ²⁰ Kahin uninggha sepsélip qarisun; eger dagh etrapidiki téridin qéniqraq körünse, shundaqla uningdiki tükler aqirip qalghan bolsa, undaqta kahin uni «napak» dep jakarlisun; chünki bu hürrektin qozghilip peyda bolghan pése-maxaw késili jarahitidur.

²¹ Lékin kahin uninggha sepsélip qarighanda, dagh chiqqan jayda aqirip qalghan tükler bolmisa, we daghmu etrapidiki téridin qéniqraq bolmisa, renggi sel susraq bolghan bolsa, undaqta kahin uni yette kün'giche ayrim solap qoysun. ²² Eger dagh derweqe térisige yéyilip ketken bolsa, kahin uni «napak» dep jakarlisun; chünki bu pése-maxaw jarahi-

tidur.

²³ Emma eger dagh öz jayida toxtap yéyilmighan bolsa, bu peqet hürrekning zexmi, xalas; kahin uni «pak» dep jakarlisun.

Köyükyarisi toghruluq

²⁴ Eger birsining bedininig térisining melum jayi köyüp qélip, köygen jay aq-qizghuch yaki pütünley aq dagh bolup qalsa, ²⁵ kahin uningha sepsélip qarisun; eger shu daghdiki tüklər aqirip ketken, daghmu etrapidiki téridin qéniqraq bolup qalghan bolsa, undaqta bu köyük yarisdin peyda bolghan pése-maxaw késilidur; kahin uni «napak» dep jakarlisun; chünki u pése-maxaw jarahitidur.

²⁶ Lékin eger kahin sepsélip qarighanda, daghning ornida héchqandaq aqirip ketken tük bolmisa, shundaqla daghmu etrapidiki téridin qéniq bolmisa, belki renggi sus bolsa, undaqta kahin uni yette kün'giche ayrim solap qoysun. ²⁷ Yettinchi künü kahin uningha yene qarisun; dagh tériside kéngiyip ketken bolsa, kahin uni «napak» dep jakarlisun; chünki u pése-maxaw jarahitidur.

²⁸ Emma eger dagh jayida toxtap, yéyilmighan bolsa, shundaqla renggi sus bolsa, bu peqet köyüktin bolghan chawartqu, xalas; kahin uni «pak» dep jakarlisun; chünki u köyükning tatuqi, xalas.

Chach yaki saqal ichide peyda bolghan jarahetler

²⁹ Eger bir er yaki ayal kishining bészida yaki saqlida jarahet peyda bolsa, ³⁰ kahin jarahetke

sepsélip qarisun; eger jarahet etrapidiki téridin qéniqraq körünse, üstide shalang sériq tük bolsa, undaqta kahin uni «napak» dep jakarlisun; chünki bu jarahet qaqach bolup, bash yaki saqaldiki pése-maxawning alamitidur.

³¹ Eger kahin qaqach jaygha sepsélip qarighanda, u etrapidiki téridin qéniq körünmise, shundaqla uning ichide héchqandaq qara tükmü bolmisa, undaqta kahin qaqichi bar kishini yette kün'giche ayrim solap qoysun. ³² Kahin yettinchı künü qaqachqa yene sepsélip qarisun; qaqach kéngiyip ketmey, üstidimu héchqandaq sériq tük bolmisa, shundaqla qaqach etrapidiki téridin qéniq körünmise, ³³ jarahiti bar kishi barlıq chachsinqilini chüşhürüwetsun; qaqachning özini ghirdimisun. Kahin qaqichi bar kishini yene yette kün'giche ayrim solap qoysun. ³⁴ Yettinchı künü kahin qaqachqa sepsélip qarisun; eger qaqach téride kéngiyip ketmigen bolsa, shundaqla etrapidiki téridin qéniq körünmise, kahin uni «pak» dep jakarlisun. Andin u kiyimlirini yusun; shuning bilen u pak sanilidu.

³⁵ Lékin eger u «pak» dep jakarlan'ghandin kényin qaqach téride kéngiyip ketse, ³⁶ kahin uningga yene sepsélip qarisun; eger qaqach téride kéngiyip ketken bolsa, sériq tükning bar-yoqluqını teksishürüşhning hajiti yoq; chünki bu kishi napaktur. ³⁷ Eger qaqach jayida shu péti qélip, üstidin qara tük ünüp chiqqan bolsa, qaqach saqayghan bolidu; shu kishi pak bolghachqa, kahin uni «pak» dep jakarlishi kérek.

³⁸ Eger er yaki ayal kishining bedinining tériside

dagh peyda bolup, bu daghlar parqiraq hem aq bolsa ³⁹ kahin sepsélip qarisun; eger bedenning térisidiki shu daghlar susliship boz rengge yüzlen'gen bolsa, bu téridin chiqqan bir tashma, xalas; bu kishi pak sanalsun.

Paynekbash toghruluq

⁴⁰ Eger birkimning béshtining tükliri chüshüp ketken bolsa, u peqet bir taqir bash, xalas; u pak sanalsun. ⁴¹ Eger uning béshtining tüki péshane teripidin chüshken bolsa, u peqet paynekbash, xalas; u yenila pak sanalsun. ⁴² Lékin eger uning taqir bésyi yaki paynek béshtida qizghuch aq dagh körünse, undaqta shu jarahet uning taqir bésyi yaki paynek béshtidiki pése-maxaw késilining bir alamitidur. ⁴³ Kahin jarahitige sepsélip qarisun; eger uning taqir béshtida yaki paynek béshtida ishshiq jarahet bolsa hemde pése-maxaw késilining alamitidek qizghuch aq körünse, ⁴⁴ undaqta u pése-maxaw késilige girihtar bolghan adem bolup, napak hésablinidu. Uning bésigha shundaq jarahet chüshken bolghach, kahin uni mutleq «napak» dep jakarlisun.

⁴⁵ Shundaq jarahiti bar pése-maxaw késili bolghan kishi kiyimliri yirtiq, chachliri chuwuq, burut-saqili yépiqliq halda: «Napak, napak!» dep towlap yürüshi kérek. □ ■ ⁴⁶ Shu jarahiti bolghan barliq künlerde u «napak» sanilidu; u napak bolghachqa, ayrim turushi kérek; uning turalghusi chédirgahning sirtida bolsun.

□ 13:45 «chachliri **chuwuq**» — yaki «bésyi ochuq». ■ 13:45
Yigh. 4:15

Kiyim-kéchek, rext yaki tére-xurumlarda peyda bolghan «pése-maxaw» késili

⁴⁷ Eger bir kiyimde, meyli yungdin yaki kanaptin tikilgen bolsun uningda pése-maxaw iz-déghi peyda bolsa, □ ⁴⁸ yeni kanap yaki yungdin toqulghan rextte, örüşh yipida yaki arqaq yiplirida bolsun, tére-xurumda yaki téridin étilgen herqandaq nersilerde pése-maxaw iz-déghi bolsa, □ ⁴⁹ shundaqla kiyim-kéchek yaki tére-xurumda, örüşh yip yaki arqaq yiplirida, ya tére-xurumdin étilgen nersilerde peyda bolghan iz-dagh yéshilraq yaki qizghuch bolsa bu iz-dagh «pése-maxaw iz-déghi» dep qarilip kahin'gha körsitilsun. □

⁵⁰ Kahin *daghqa* sepsélip qarisun, andin iz-dagh peyda bolghan nersini yette kün'giche ayrim saqlisun. ⁵¹ U yettinchi küni iz-daghqha qarap baqsun; iz-dagh chüshken kiyim-kéchek, meyli arqaq yipta yaki örüşh yipta bolsun, yaki tére-xurumda yaki tére-xurumdin étilgen nerside bolsun, u kéngiyip ketken bolsa, bu iz-dagh chiritküch pése-maxaw késili dep hésablinip, ular napak sanalsun. ⁵² Shuningdek kahin örüşh yip yaki arqaq yipida iz-dagh bolsa kiyim-kéchek yaki tére-xurumdin étilgen nerside shundaq iz-dagh bolsa ularnimu

---

□ **13:47** «pése-maxaw iz-déghi» — ibraniy tilida «pése-maxaw yarisi». □ **13:48** «örüşh yipida» — yaki «teg yipi» — toqulmlarning boyigha tartilghan yipi. □ **13:49** «...kiyim-kéchek yaki tére-xurumda ... peyda bolghan iz-dagh yéshilraq yaki qizghuch bolsa bu iz-dagh «pése-maxaw iz-déghi» dep qarilip kahin'gha körsitilsun» — bu ayetlerde tilgha élin'ghan «pése-maxaw késili»ning rext-kiyimge yaki tére-xurumgha yuqushi belkim ademni heyran qaldurarlıq ish bolushi mumkin. Bu toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng.

köydürüwetsun; chünki bu chiritküch pése-maxaw késilidur. Mundaq nersilerning hemmisini otta köydürüşh kérektur.

⁵³ Lékin kahin uninggha sepsélip qarighanda, iz-dagh kiyim-kéchektiki örüşh yipta bolsun, arqaq yipta bolsun, yaki tére-xurumdin étilgen nerside bolsun, iz-dagh kéngeymigen bolsa, ⁵⁴ undaqta kahin déghi bar nersini yuyulsun dep buyrup, ikkinchi qétim uni yette kün'giche saqlisun. ⁵⁵ Bu nerse yuyulghandin kéyin kahin yene daghqa sepsélip qarisun; eger uning renggi özgermigen bolsa (gerche kéngiyip ketmigen bolsimu), u yenila napaktur; sen uni otta köydürgin. Chünki meyli uning iz-déghi ich yüzide bolsun yaki tash yüzide bolsun u chiritküch iz-dagh hésablinidu.

⁵⁶ Lékin eger kahin sepsélip qarighanda, mana, daghning renggi yuyulghandin kéyin susliship ketken bolsa, u shu qismini kiyim-kéchektin, örüşh yiptin yaki arqaq yiptin bolsun, yaki tére-xurumdin bolsun uni yirtip élip, tashliwetsun. ⁵⁷ Eger bu iz-dagh kiyim-kéchekte, meyli arqaq yipta yaki örüşh yipta bolsun, ya tére-xurumdin étilgen nerside körünsun, bu kéngiydighan birxil pése-maxaw iz-déghi dep sanalsun; sen u chaplashqan kiyim-kéchekni köydürüwetkin. ⁵⁸ Lékin eger iz-dagh kiyim-kéchekte bolsun (örüşh yipida yaki arqaq yipida bolsun) yaki tére-xurumdin étilgen nerside bolsun, yuyulush bilen chiqip ketse, undaqta bu égin ikkinchi qétim yuyulsun, andin pak sanalsun.

⁵⁹ Pése-maxaw késiliningkidek iz-dagh peyda bolghan yung yaki kanap rexttin toqlulghan kiyim-kéchek (iz-dagh örüşh yipta yaki arqaq yipta bol-

sun) yaki tére-xurumdin étilgen nersiler toghrisidiki qanun-belgilime mana shudur; buning bilen ularni pak yaki napak jakarlashqa bolidu.

14

Pése-maxaw késelliridin paklinish belgilimiliri

¹ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —
² Pése-maxaw bolghan kishi pak qilnidighan künide beja qilish kérek bolghan qanun-belgilime mana töwendikidektur: — U kahinning aldigha keltürülsun. ■ ³ Kahin chédiringahning tashqirigha chiqip, pése-maxaw bolghan kishige sepsélip qarisun; eger pése-maxaw bolghan kishi késilidin saqayghan bolsa, ⁴ Undaqta kahin pak qilnidighan kishige pak, tirik qushtin ikkini uninggha qoshup kédir yaghichi, qizil rext we zofa keltürüşke buyrusun. □ ⁵ Andin kahin qushlarning birini éqin su qachilan'ghan sapal kozining üstide boghuzlanglar dep buyrusun; □ ⁶ andin tirik qushni bolsa, kahin uni kédir yaghichi, qizil rext we zofa bilen élip kélip, bu nersilerning hemmisini tirik qush bilen birge éqin suning üstide boghuzlan'ghan qushning qénigha chilisun, ⁷ andin pése-maxawdin pak qilnidighan kishige yette qétim sépishi bilen uni pak dep jakarlisun; we tirik qushni dalagha qoyup bersun.

■ **14:2** Mat. 8:4; Mar. 1:44; Luqa 5:14; 17:14 □ **14:4** «qizil rext» — yaki «qizil yip». «zofa» — birxil ösümlük; bashqa bir ismi «lépekgül». □ **14:5** «éqin su qachilan'ghan sapal kozining üstide...» — yaki «éqin su üstide tutup turulghan sapal kozining üstide...».

«Pak qilinish»tiki yette kün

⁸ Pése-maxawdin pak qilnidighan kishi kiyimlirini yuyup, bedinidiki barliq tüklerni chüshürüp, suda yuyun'ghandin kéyin pak hésablinidu. Andin uningha chédirgahqa kirishke ijazet bolidu; peqet u yette kün'giche öz chédirining téshida turushi kérek. ⁹ Yettinchi künü u bedinidiki hemme tüklerni chüshürsun; bashning chach-saqalliri we qéshini, yeni barliq tüklirini chüshürsun; u kiyimlirini yuyup öz bedinini suda yusun, andin pak bolidu.

Sekkizinchı künü

¹⁰ Sekkizinchı künü u ikki békirim erkek qoza bilen bir yashqa kirgen békirim chishi qozidin birni, shuningdek bir *efahning* ondin üchige barawer zeytun méyi ileshtürülgen ésil un «ashliq hediye»ni, bir log zeytun méyini keltürsun. □ ¹¹ Uni «pak» dep jakarlaydighan bu resim-qaidini ötküzidighan kahin pak qilnidighan kishini we u nersilerni jamaet chédirining kirish aghzida, Perwerdigarning aldida hazır qilsun. ¹² Andin kahin erkek qozilarining birini élip itaetsizlik qurbanliqi qilip sunup, uning bilen bille shu bir log zeytun méyinimu keltürüp, pulanglatma hediye süpitide Perwerdigarning aldida pulanglatsun. ¹³ Qoza bolsa muqeddes bir jayning ichide gunah qurbanliqi bilen köydürme qurbanliqlar boghuzlidighan jayda boghuzlansun; chünki itaetsizlik qurbanliqi bolsa gunah qurbanliqigha oxshash,

---

□ **14:10 «bir log»** — belkim texminen bir létrning yérimi bolushi mümkün.

kahin'gha tewe bolup «eng muqeddeslerning biri» sanilidu. □ ■

14 Kahin itaetsizlik qurbanliqining qénidin élip pak qilnidighan kishining ong quliqining yumshiqigha we ong qolining chong barmiqi bilen ong putining chong barmiqighimu sürüp qoysun. **15** Andin kahin shu bir log zeytun méyidin élip, özining sol qolining aliqinigha azghina quysun. **16** Kahin ong barmiqini sol qolidiki zeytun méyigha chilap, Perwerdigarning aldida yette qétim barmiqi bilen sepsun.

17 Andin kahin qolidiki qalghan maydin élip, pak qilnidighan kishining ong quliqining yumshiqigha, ong qolining bash barmiqigha we ong putining bash barmiqigha sürülgén itaetsizlik qurbanliqining qénining üstige sürüp qoysun. **18** Sürüp bolup, kahin qolidiki éship qalghan mayni pak qilnidighan kishining beshigha quysun. Bu yol bilen kahin uning üchün Perwerdigarning aldida kafaret keltürudu.

19 Andin kahin gunah qurbanliqini sunup, pak qilnidighan kishini napakliqidin pak qilishqa kafaret keltürudu; axirida u köydürme qurbanliqni boghuzlisun. **20** Kahin köydürme qurbanliq bilen ashliq hediyeni qurban'gahta sunsun. Bu yol bilen kahin uning üchün kafaret keltürüp, u kishi pak bolidu.

21 Lékin u kembeghelliktin shundaq qilishqa qurbi yetmise, özige kafaret keltürüşh üchün «pulanglatma hediye» süpitide yalghuz bir erkek

---

□ **14:13** «muqeddes bir jay» — mushu yerde muqeddes jayning hoylisini körsitudu. ■ **14:13** Law. 7:7

qozini itaetsizlik qurbanliqi qilip keltürsun, shuningdek ashliq hediye üçhün bir efahning ondin birige barawer zeytun méyi ileshtürülgen ésil un bilen bir log zeytun méyini keltürsun □
22 we öz ehwaligha yarisha ikki paxtek yaki ikki bachka élip kelsun; biri gunah qurbanliqi üçhün, yene biri köydürme qurbanlıq üçhün bolsun; **23** sekkizinchı küni bularni özining pak qilinishi üçhün jamaet chédirining kirish aghzigha élip kélép, Perwerdigarning aldida kahinning qéshigha keltürsun. **24** Kahin itaetsizlik qurbanliqi bolidihan erkek qoza bilen shu bir log mayni élip, bularni pulanglatma hediye süpitide Perwerdigarning aldida pulanglatsun.
25 Itaetsizlik qurbanliqi qilin'ghan erkek qozini bolsa özi boghuzlisun; andin kahin itaetsizlik qurbanliqining qénidin azghina élip, pak qilnidighan kishining ong quliqining yumshiqigha, ong qolining bash barmiqigha we ong putining bash barmiqigha sürsun. **26** Andin kahin maydin élip, sol qolining aliqinigha azghina quysun. **27** Shundaq qilip, kahin ong barmiqi bilen sol qolidiki maydin Perwerdigarning aldida yette qétim sepsun. **28** Andin kahin özi qolidiki maydin élip, pak qilnidighan kishining ong quliqining

---

□ **14:21 «kafaret keltürüşh üçhün ... yalghuz bir erkek qozini itaetsizlik qurbanliqi qilip keltürsun»** — mushu yerde «itaetsizlik qurbanliqi»ning seweb-meqsiti éniq köründü — késel bolghan kishi késili tüpeylidin Xudagha héchqandaq qurbanlıq yaki hediye sunalmisa, shu waqittiki sunmaghan qurbanlıqları üçhün Xudagha qerzdar dep hesablinidu. «Itaetsizlik qurbanliqi» bolsa bu qerzning ornida bolatti. Mesilen mezkur kitab, 5-bab, 14-19-ayetni körüng.

yumshiqigha we ong qolining bash barmiqi bilen ong putining bash barmiqigha itaetsizlik qurbanliqining qénining üstige sürsun. ²⁹ Shuning bilen Perwerdigarning aldida uninggha kafaret keltürüşke kahin qolidiki mayning qalghinini pak qilnidighan kishining beshigha quysun; ³⁰ andin shu kishi öz qurbigha qarap paxtektin birni yaki bachkidin birni sunsun; ³¹ öz qurbigha qarap, birini gunah qurbanliqi, yene birini köydürme qurbanliq qilip ashliq hediye bilen bille sunsun. Bu yolda kahin Perwerdigarning aldida pak qilnidighan kishi üçhün kafaret keltüridü.

³² Özide pése-maxaw bolghan, pak qilinishi üçhün wajip bolidighan nersilerni keltürüşke qurbi yet-meydighan kishiler toghrisidiki qanun-belgilime mana shulardur.

Pése-maxaw késili basqan öyler toghruluq

³³ Perwerdigar Musa bilen Harun'gha mundaq dédi: — ³⁴ — Siler Men özünglargha miras qilip bérídighan Qanaan zéminigha kirgendin kényin, Men siler ige bolidighan shu zémindiki bir öyge birxil pése-maxaw yarisini ewetsem, ³⁵ öyning igisi kahinning qeshigha bérip, uninggha buni melum qilip: «Méning öyümge waba yuqqandek köründü», dep melum qilishi kérek.□

³⁶ Kahin bolsa: — Öydiki hemme nersiler napak bolmisun üçhün men bérip bu wabagha sepsélip

---

□ **14:35** «méning öyümge waba yuqqandek köründü» — bu ayetlerde tilgha élin'ghan «pése-maxaw Késili»ning öylerge yuqushi belkim ademni heyran qilarlıq ish bolushi mümkün. Bu toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng.

qarashtin burun öyni bikarlanglar, dep buyrusun. Andin kahin kirip öye sepsélip qarisun. ³⁷ U shu wabagha sepsélip qarighinida, mana öyning tam-lirigha waba daghliri yuqqan jaylar kawak bolsa, hem yéshilgha mayil yaki qizghuch bolup, tamning yüzidin qéniqraq bolsa, □ ³⁸ kahin öyning ishikining aldigha chiqip, ishikni yette kün'giche taqap qoysun. ³⁹ Andin kahin yettinchi küni yénip kélip, sepsélip qarighinida, öyning tamliridiki iz-dagh kéngiyip ketken bolsa, ⁴⁰ kahin: — Waba yuqqan tashlarni chiqirip sheherning sirtidiki napak bir jaygha tashliwétinglar, dep buyrusun. ⁴¹ Shuning bilen birge u öyning ichining tööt etrapini qirdorsun we ular qirghan suwaqni bolsa sheherning téshidiki napak bir jaygha töküwetsun. ⁴² Andin ular bashqa tashlarni élip, ilgiriki tashlarning ornida qoysun we bashqa hak lay étip, uning bilen öyni qaytidin suwisun.

⁴³ Eger u tashlarni chiqirip, öyni qirdurup qaytidin suwatqandin kényin, öyde waba déghi yene peyda bolsa, ⁴⁴ undaqta kahin yene kirip buninggha sepsélip qarisun. Sepsélip qarighinida, mana iz-dagh öyde kéngiyip ketken bolsa, bu öye yuqqini chiritküch waba bolidu; öy napak sanilidu. ⁴⁵ Bu wejidin ular öyni, yeni yaghach-tash we barlıq suwiqi bilen bille chüshürüp, hemmisini kötürüp sheherning sirtidiki napak bir jaygha tashliwetsun. ⁴⁶ Kimdekim öy taqalghan mezgilde uningga kirse, u kech kırğüche napak sanilidu. ⁴⁷ Eger birkim öy ichide yatqan bolsa, kiyimlirini yusun;

□ 14:37 «... **kawak bolsa**» — yaki «tompiyip chiqqan bolsa». Ibraniy tilidiki bu söz muqeddes kitabta birla qétim tépilidu.

we eger birsi öyde ghizalan'ghan bolsa, umu öz kiyimlirini yusun. ⁴⁸ Lékin kahin kirip, öye sepsélip qarighinida öy suwalghandin kéyin waba uningda kéngiyip ketmigen bolsa, undaqta kahin öyni «pak» dep jakarlisun; chünki uningdiki waba saqayghan bolidu.

⁴⁹ Andin u öyning pak qilinishi üchün ikki qush, kédir yaghichi, qizil rext bilen zofa élip kélip, ⁵⁰ qushlarning birini éqin su qachilan'ghan sapal kozining üstide boghuzlisun; □ ⁵¹ andin u kédir yaghichi, zofa, qizil rext we tirik qushni bille élip kélip, bu nersilerning hemmisini boghuzlan'ghan qushning qénigha, shundaqla éqin sugha chilap, öye yette mertiwe sepsun; ⁵² bu yol bilen u öyni qushning qeni, éqin su, tirik qush, kédir yaghichi, zofa we qizil rext arqliq napakliqtin paklaydu. ⁵³ Andin u tirik qushni sheherning sirtida, dalada qoyup bersun. Ü shundaq qilip, öy üchün kafaret keltüridu; u öy pak sanilidu.

⁵⁴ Bular bolsa herxil pése-maxaw jarahiti, qaqqach, ⁵⁵ kiyim-kéchek we öye yuqqan pése-maxaw wabasi, ⁵⁶ téridiki chiqanlar, temretke we parqiraq aq iz-daghlar toghrisidiki qanunbelgilimidur. ⁵⁷ Shu belgilimiler bilen bir nersining qaysi ehwalda napak, qaysi ehwalda pak bolidighanlıqını perq étishke körsetme bérishke bolidu; mana bu pése-maxaw toghrisidiki qanunbelgilimidur.

□ 14:50 «...éqin su qachilan'ghan sapal kozining üstide» — yaki «... éqin su üstide tutup turulghan sapal kozining üstide».

15

Aqma toghruluq

¹ Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi: —

² Israillargha mundaq denglar: — Herqandaq erkekning öz ténidin aqma chiqsa shu kishi shu aqma sewebidin napak sanalsun. □ ³ Aqma chiqishtin bolghan napakliq toghrisidiki höküm shuki, aqmisi meyli ténidin éqip tursun yaki éqishtin toxtilghan bolsun, shu kishi yenila napak sanalsun; ⁴ mundaq aqma bolghan kishi yatqan herbir orun-körpe napak sanilidu we u qaysi nersining üstide oltursa shu nersimu napak sanilidu. ⁵ Kimki u yatqan orun-körpige tegse, öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun, andin kech kirgüche napak sanalsun. ⁶ Shuningdek kimki mundaq aqma bolghan kishi olturghan nerside oltursa öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun. ⁷ Kimki aqma bolghan kishining téniqe tegse, öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun, we kech kirgüche napak sanalsun. ⁸ Eger aqma bolghan kishi pak birsige tükürse, shu kishi öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun, kech kirgüche napak sanalsun.

⁹ Qaysibir éger-toqumning üstige *aqma bolghan* kishi minse, shu nerse napak sanalsun. ¹⁰ Kimki uning tégiye qoyulghan nersilerge tegse kech kirgüche napak sanilidu; we kimki shu nersilerni

---

□ **15:2 «...erkekning öz ténidin aqma chiqsa...»** — bu ayetlerdiki «erkekning téni» dégen söz köp yerlerde ewret, uyat yerlerini körsitidu.

kötürse, öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun, we kech kirgüche napak sanalsun.

11 Aqma bolghan kishi qolini yumastin birkimge tegküzse, shu kishi öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun.

12 Aqma bolghan kishi sapal qachini tutup salsa, shu qacha chéqwétilsun; yaghach qacha bolsa suda yuyulsun.■

«Aqmidin paklinish» toghruluq

13 Qachaniki aqma bar kishi aqma halitidin qutulsa, özining pak qilinishi üçün yette künni hésablap ötküzüp, andin kiyimlirini yuyup, éqin suda yuyunsun; andin pak sanilidu. **14** Sekkizinchi küni ikki paxtek yaki ikki bachkini élip, jamaet chédirining kirish aghzigha, Perwerdigarning aldigha keltürüp, kahin'gha tapshursun. **15** Kahin ulardin birini gunah qurbanlıqi üçün, yene birini köydürme qurbanlıq üçün sunsun. Bu yol bilen kahin Perwerdigarning aldida uning aqma bolghanlıqığha kafaret keltüridü.

16 Eger bir erkekning meniysi özlükidin chiqıp ketken bolsa, u pütün bedinini suda yusun, u kech kirgüche napak sanalsun. **17** Shuningdek ademning meniysi qaysi kiyimige yaki térisige yuqup qalsa, suda yuyulsun we kech kirgüche napak sanalsun.

18 Er we ayal kishi bir-birige yéqinlishishi bilen meniy chiqsa, ikkisi yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun.

Ayal kishilerdiki aqma kélish toghruluq

19 Eger ayal kishiler aqma kélish halitide tursa we aqmisi xun bolsa, u yette kün'giche «ayrim» tur sun; kimki uninggha tegse kech kirgüche napak sanalsun. □ **20** «Ayrim» turush mezgilide, qaysi nersining üstide yatsa, shu nerse napak sanilidu, shundaqla qaysi nersining üstide olturghan bolsa, shu nersimu napak sanalsun. **21** Herkim uning orun-körpisige tegse öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun. **22** Herkim u olturghan nersige tegse, öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun. **23** We eger birkim u yatqan yaki olturghan jayda qoyulghan birer nersige tegse, kech kirgüche napak sanalsun.

24 Eger bir er kishi shu halettiki ayal bilen birge yatsa, shundaqla uning xun napakliqi shu erge yuqup qalsa, u yette kün'giche napak sanalsun; u yatqan herbir orun-körpimu napak sanalsun. □ ■

25 Eger ayal kishining adet waqtining sirtidimu birnechche kün'giche xuni kélip tursa, yaki xun aqmisi adet waqtidin éship ketken bolsa, undaqa

□ **15:19** «**aqma kélish haliti**» — bu ayetlerde körsilitilgen aghriqlarning köpinchisi ewret, uyat yerlidiridiki haletletni körsetse kérek. «**ayrim**» — bu ayettiki «ayrim» — ayrim solap qoyulsun dégenni bildürmeydu (mesilen, 24-ayetni körün). □ **15:24**

«xun napakliqi» — er-ayal bille yatqanda ayalning aditi tuyuqsız kélip qélip, xun qéni tasadipyiliqtin er kishige tégi p kétishini körsitudu. Eger er kishi ayalning adet körginini bilip turup uningha yéqinlashqan bolsa, undaqa her ikkisi (ayal kishi mejburlanmighan bolsa, elwette) Xudanıg biwasite körsitudighan jazasigha uchraydu (20:18ni körün). Shübhısızkı, Xudanıg bu emrdiki meqsiti, ayal kishilerge aynıng eng qiyin waqtida aram bérıshıtn ibaret idi.

■ **15:24** Law. 18:19

bu napak qan éqip turghan künlirining hemmiside, u adet künliride turghandek sanalsun, yene napak sanalsun. ■ ²⁶ Qan kelgen herbir künde u qaysi orun-körpe üstide yatsa, bular u adet künliride yatqan orun-körpilerdek hésablinidu; u qaysi nersining üstide olturghan bolsa, shu nerse adet künlirining napakliqidek napak sanalsun. ²⁷ Herkim bu nersilerge tegse napak bolidu; shu kishi kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun.

Ayal kishilerning heyizdin bashqa xun kélishtin paklinishi

²⁸ Ayal kishi qachan xun kélishtin saqaysa, u yette künni hésablap, ötküzüp bolghanda pak sanılıdu. ²⁹ Sekkizinchi künü u ikki paxtek yaki ikki bachkini élip jamaet chédirining kirish aghzigha, kahinning qéshigha keltürsun. ³⁰ Kahin bularning birini gu-nah qurbanlıqi üçhün, yene birini köydürme qurbanlıq üçhün ötküzsün; bu yol bilen kahin uning napak aqma qénidin pak bolushigha uning üçhün Perwerdigarning aldida kafaret keltüridu.

Xulase

³¹ Siler mushu yol bilen Israillarni napakliqidin üzünglar; bolmisa, ular napakliqida turiwérip, ularning arisida turghan méning turalghu chédirimni bulghishi tüpeylidin napak halitide ölüp kétidu. ³² Aqma kélish halitide bolghan kishi we meniy kétish bilen napak bolghan kishi toghrisida, ³³ Shuningdek xun kélish künliridiki

aghriq ayal kishi toghruluq, aqma halette bolghan er we ayal toghruluq, napak halettiki ayal bille yatqan er toghruluq kelgen qanun-belgilime mana shulardur.

16

«Kafaret künii»

1 Harunning ikki oghli Perwerdigarning aldigha yéqinlishishi bilen ölüp ketti. Ular ölüp ketkendin keyin, Perwerdigar Musagha söz qildi. ■

2 Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — «Sen öz qérindishing Harun'gha: «Sen ölüp ketmesliking üchün perdining ichidiki muqeddes jaygha qoyulghan ehde sanduqining üstidiki «kafaret texti»ning aldigha her waqt kelme», dégin. Chünki Men «kafaret texti»ning üstidiki bulutta ayan bolimen.

■ **3** Harun *eng* muqeddes jaygha munu yol bilen kirsun: — Gunah qurbanliqi üchün bir yash torpaq, köydürme qurbanliq üchün bir qochqarni keltürsun; **4** özi muqeddes kanap xalta köngleknii kiyip, etlirini yapidighan kanap ishtannimu kiyip, bélige bir kanap belwaghni baghlap, beshigha kanap sellini yögep kelsun. Bular muqeddes kiyimler bolghachqa, kiyishtin ilgiri bedinini suda yusun.□

5 U Israillarning jamaitidin gunah qurbanliqi üchün ikki téke, köydürme qurbanliq üchün bir qochqarni tapshuruwalsun. **6** Shuning bilen

---

■ **16:1** Law. 10:1, 2 ■ **16:2** Mis. 30:10; Ibr. 9:7 □ **16:4** «etliri» — bu ayettiki «etliri» dégen söz ewret, uyat yerlirini körsitudu.

Harun awwal gunah qurbanliqi bolidighan torpaqni sunup, özi we öz öyidikiler üçün kafaret keltürüshi kérek. ■ ⁷ Andin u ikki tékini élip, ularni jamaet chédirining kirish aghzining aldigha keltürüp, Perwerdigarning aldida turghuzsun. ⁸ Andin Harun bu ikki téke toghrisida chek tashlisun; chekning birini «Perwerdigar üçün», yene birini «azazel üçün» tashlisun. □ ⁹ Harun Perwerdigargha chek chüshken tékini keltürüp, gunah qurbanliqi süpitide sunsun. ¹⁰ Lékin «azazel»ge chek chüshken tékini bolsa, kafaret keltürüshi üçün chölge heydilishke, shundaqla «azazel»ge ewetilishke Perwerdigarning aldida tirik qaldurulsun. ¹¹ Andin Harun gunah qurbanlıqını, yeni özi üçün bolghan torpaqni keltürüp, özi we öz öyidikiler üçün kafaret keltürüşke özige gunah qurbanliqi bolidighan bu torpaqni boghuzlisun; ¹² Andin u Perwerdigarning aldidiki qurban'gahtin élin'ghan chogh bilen tolghan bir xushbuydanni élip, ikki qollap yumshaq ézilgen ésil xushbuy etir bilen toldurup, buni perdining ichige élip barsun; ¹³ andin xushbuy is-tütiki höküm-guwah sanduqining üstidiki kafaret textini qaplisun dep, xushbuynı Perwerdigarning

---

■ **16:6** Ibr. 7:27,28 □ **16:8** «Azazel» — alimlar «azazel» toghruluq tööt pikirde bolup kelgen: (1) bu isim «téke» bilen «heydelmek» dégen sözlerning birikmisi bolup, «heydiwetgen téke» dégenni bildürudu; (2) «weyrane qilish» yaki «élip tashlinish» dégenni bildürudu; (3) tik bir yar; (4) bir xil jin-alwastining ismi. Biz birinchi yaki ikkinchi pikirge mayilmiz (ikkilisi toghra bolushi mumkin). «qoshumche söz»imizde bu toghruluq toxtilimiz. Héch bolmighanda tötinchi pikirni eng namuwapiq dep qaraymiz; 23-bab we «qoshumche söz»ni körüng.

huzuridiki otning üstige qoysun; shuning bilen u ölmeydu. ¹⁴ U torpaqning qénidin élip öz barmiqi bilen kafaret textining sherq teripige chéchip, kafaret textining aldighimu öz barmiqi bilen qandin élip, yette qétim sepsun. □ ■

¹⁵ Andin u xelq üçün gunah qurbanliqi qilindighan tékini boghuzlisun; qénini perdining ichige keltürüp, torpaqning qénini qilghandek qilsun, yeni uning qénidin élip kafaret textige we kafaret textining aldigha chachsun. ¹⁶ U bu yol bilen muqeddes jay üçün kafaret keltürüp, uni Israillarning napakliqidin, hemme itaetsizliklirini élip baridighan gunahliridin paklaydu we shuningdek ularning napakliqi arisida turuwatqan jamaet chédiri üçünmu shundaq kafaret qilsun. ¹⁷ U kafaret keltürüşh üçün eng muqeddes jaygha kirgendifin tartip uningdin chiqquche héchbir adem jamaet chédiri ichide bolmisun; bu yol bilen u özi, öyidikiler we Israilning pütkül jamaiti üçün kafaret keltürudu.

¹⁸ Andin u Perwerdigarning aldidiki qurban'gahqa chiqip, uning üçünmu kafaret keltürudu; shuningdek torpaqning qéni bilen tékining qénidin élip qurban'gahning chörisidiki münggüzlerge sürsun; [□] ¹⁹ u barmiqi bilen qandin élip qurban'gahning üstige yette qétim sepsun;

[□] **16:14 «sherq(iy) teripi»** — sanduqning aldi teripi. **«kafaret textining aldighimu»** — belkim kafaret textining aldidiki yer yüzige. ■ **16:14** Law. 4:6; Ibr. 9:25; 10:4 [□] **16:18**

«Perwerdigarning aldidiki qurban'gah» — (1) muqeddes jaydiki «xushbuygah» yaki (2) hoylidiki qurban'gahni körsitidi. Bizningche, 20-ayettiki sözlerdin (ibadet chédirining üç qismi üçün kafaret keltürülgenlikidin) qarighanda, muqeddes jaydiki xushbuygahni körsitishi mumkin.

shuning bilen u uni Israillarning napakliqliridin paklap *Xudagha atap* muqeddes qilidu.

Gunah qurbanliqi bolidighan tirik téke toghruluq

20 — Muqeddes jay, jamaet chédiri we qurban'gah üçün kafaret keltürüp bolghandin kéyin, u tirik tékini keltürsun; **21** andin Harun ikki qolini tirik tékining beshigha qoyup turup, uning üstide turup, Israillarning barliq qebihlikliri we itaetsizliklirini élip baridighan gunahlirini iqrar qilip, ularni tékining beshigha artsun; andin uni yénida teyyar turidighan bir ademning qoli bilen chölge eweti-wetsun. **22** Bu yol bilen téke ularning hemme qebihliklirini öz üstige élip, ademzatsiz chölge kétidu. Shunga u tékini chölge qoyuwetsun. □

Axirqi resmiyetler

23 — Andin Harun jamaet chédirigha kirip muqeddes jaygha kirgen waqitta kiygen kanap kiyimlirini sélip shu yerde ularni qoyup qoysun. **24** U muqeddes yerde öz bedinini suda yuyup, öz kiyimlirini kiyip tashqirigha chiqip, özining köydürme qurbanliqi bilen xelqning köydürme qurbanliqini sunup, shu yol bilen özi we xelq üçün kafaret keltüridu. **25** Shundaqla u gunah qurbanliqining méyini qurban'gahta köydürsun.

26 «Azazel»ge békitilgen tékini élip béríp qoyuwetken kishi öz kiyimlirini yuyup, bedinini suda yuyup,

---

□ **16:22 «... Shunga u tékini chölge qoyuwetsun»** — bu ikki téke toghrisidiki temsilatlar toghruluq «qoshumche söz»imiznimu körüng.

andin chédirgahqa kirishke bolidu. **27** Kafaret keltürüş üçün qéni *eng* muqeddes jaygha élip kirilip, gunah qurbanlıqi qilin'ghan torpaq bilen gunah qurbanlıqi qilin'ghan tékini birsi chédirgahning tashqirigha élip chiqip, ularning térisi, göshi we tézeklirini otta köydürsun. ■ **28** Ularni köydürgen kishi öz kiyimlirini yuyup, bedinini suda yuyup, andin chédirgahqa kirishke bolidu.

Omumiy belgilimiler

29 — Mana bu silerge bir ebediy qanun-belgilime bolsun: — Her yettinchi ayning oninchi künide siler öz nepsinglarni tartip özünglarni töwen tutunglar we héchqandaq ish qilmanglar; meyli yerlikler bolsun yaki aranglarda turuwatqan Yaq. yurtluqlar bolsun shundaq qilishinglar kérek.

□ ■ **30** Chünki shu künide silerni paklashqa siler üçün kafaret keltürülidü; Perwerdigarning alidida siler hemme gunahliringlardin pak bolisiler. **31** Bu kün silerge pütünley aram alidighan shabat kuni bolup, nepsinglarni tartip özünglarni töwen tutisiler; bu ebediy bir belgilimidur. □

32 Kimki atisining ornida kahinliq yürgüzüş üçün mesih qilinip, Xudagha atap tiklen'gen kahin bolsa shu yol bilen kafaret keltüridi. U kanaptin étilgen muqeddes kiyimni kiyip turup,

---

■ **16:27** Law. 6:23; Ibr. 13:11   □ **16:29** «nepsinglarni **tartip özünglarni töwen tutunglar**» —ibraniy tilida birla söz bilen ipadilinidu. Yehudiy en'eniliri boyiche bu ishlar roza tutushni öz ichige alatti. «**meyli yerlikler bolsun...**» — «yerlikler» Qanaan zéminda tughulghan Israillarni körsitidu. ■ **16:29** Law. 23:27

□ **16:31** «**pütünley aram alidighan shabat**» — ibraniy tilida «shabatlarning shabati».

□ 33 Eng muqeddes jay üchün kafaret keltüridu; jamaet chédiri bilen qurban'gah üçünmu kafaret keltüridu; qalghan kahinlar bilen barlıq xelqning jamaiti üçün hem kafaret keltüridu.

³⁴ Bu bolsa siler üçün ebediy bir belgilime bolidu; shuning bilen Israillarnı barlıq gunahliridin paklash üçün yilda bir qétim kafaret keltürüp bérísiler».

Shuning bilen *Harun* Perwerdigar Musagha buyrughinidek qildi. ■

17

Butpereslikning aldini élish – toghra ibadet toghruluq

¹ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

² Harun bilen oghulliri we barlıq Israillargha mundaq dégin: — Perwerdigar silerge buyrughan höküm shuki: —

³⁻⁴ Israilning jemetliridin bolghan herqandaq kishi qurbanlıq qilmaqchi bolup, kala yaki qoy yaki öchkini jamaet chédirining kirish aghzida, Perwerdigarning turalghu chédirining aldigha, Perwerdigargha atalghan qurbanlıq süpitide yétilep epkelmey, belki chédirgahning ichide yaki tashqirida boghuzlisa, uningdin aqqan qan shu kishining gedinige artilidu; bu adem

---

□ 16:32 «Xudagha atap tiklen'gen kahin» — bash kahin, démek.

■ 16:34 Mis. 30:10; Ibr. 9:7

«qan tökken» dep, öz xelqidin üzüp tashlinidu. □

⁵ Bu hökümning meqsiti İsaillarning hazırlaqidek dalada mal soyup qurbanlıq qilishning ornigha, qurbanlıqlırını jamaet chédirining kirish aghzida Perwerdigarning aldığha keltürüp, kahin'gha tapshurup Perwerdigargha «inaqliq qurbanlıqlırı» süpitide sunup boghuzlishi üçündür. ⁶ Kahin qanni élip jamaet chédirining kirish aghzining yénidiki Perwerdigarning qurban'gahining üstige sépip, Perwerdigargha xushbuy keltürüşh üçün mayni köydürsun. ■ ⁷ Shuning bilen ular emdi burungidek buzuqluq qılıp téke-jinlarning keynide yürüp, ulargha öz qurbanlıqlırını ötküzüp yürmisun. Mana bu ular üçün dewrdin-dewrgiche ebediy bir belgilime bolsun.

⁸ Sen ulargha: — Israilning jemetidin yaki ularning arisida turuwatqan yaqa yurtluqlardin biri köydürme qurbanlıq yaki *bashqa* qurbanlıq ötküzmekchi bolsa, ⁹ uni Perwerdigargha atap

---

□ **17:3-4 «izahat»** — bu ayet yene «Israilning jemetliridin bolghan herqandaq kishi kala, qoy yaki öchkini chédirgahning ichide yaki tashqirida boghuzlap, jamaet chédirining kirish aghzida, yeni Perwerdigarning turalghu chédirining aldığha keltürüp Perwerdigargha atap qurbanlıq süpitide sunmaghan bolsa, undaqtı, aqqan qan shu kishining gedinige artılıdu» dep terjime qilinidu. Bu terjimini qollaydigan pikirlerge mayıl emesmiz. Chünki alte yüz ming aililik her künü özliri üçün (qurbanlıq üçün emes) soyidighan malni «chédirining kirish aghzida» soyushi hergiz mumkin emes. «Qoshumche söz»imizni körüğ. «Öz xelqidin üzüp tashlinish» — Xudanıng Özi shu ademning beshigha biwasite jaza chüshürigidighanlıqını körsetse kérek. Bizningche bu sözler (bashqa sözler qoshulmaghan ehwalda) İsaillargha: — «siler shu ademni ölümge mehkum qilishinglar kérek» dégenlik emes. ■ **17:6 Mis. 29:18; Law. 4:31**

sunush üchün jamaet chédirigha kirish aghzining aldigha keltürmise, u kishi öz xelqliridin üzüp tashlansun» – dégin.

Qan yémeslik togruluq

10 Eger Israilning jemetidin bolghan herqandaq adem yaki ularning arisida turuwatqan yaqa yurtluqlar qan yése, Men yüzümni qanni yégen shu kishige qarshi qilimen, uni öz xelqidin üzüp tashlaymen. ■ **11** Chünki herbir janiwarning jéni bolsa uning qénididur; Men uni jéninglar üchün qurban'gah üstige kafaret keltürüşke bergenmen. Chünki qan özidiki janning wasitisi bilen kafaret keltüridu. □ **12** Shunga bu sewebtin Men Israillargha: – «Silerning héchbiringlar qan yémeslikinglar kérek, aranglarda turuwatqan yaqa yurtluqlarmu qan yémesliki kérek» – dégenidim. **13** Eger Israillardin biri yaki ularning arisida turuwatqan yaqa yurtluqlarning biri yéyishke bolidighan bir charpay haywan yaki qushni owlap, qénini tökse, uni topa bilen yépip qoysun. **14** Chünki herbir janiwarning jéni bolsa, uning qénidin ibarettur. Uning jéni qénida bolghach men Israillargha: «Siler héchqandaq janiwarning qénini yémenglar, chünki herbir janiwarning jéni uning qénididur; kimki uni yése üzüp tashlinidu» – dédim. ■

Haywanlarning ölükliri togruluq

■ **17:10** Yar. 9:4; Law. 3:17; 7:27; 19:26; Qan. 12:16,23; 1Sam. 14:33 □ **17:11** «herbir janiwarning...» — ibraniy tilida «herbir et igisining». ■ **17:14** Yar. 9:4

15 Kimdekim ölüp qalghan yaki yirtquchlar boghup titma-titma qiliwetken bir haywanni yése, meyli u yerlik yaki yaqa yurtluq bolsun öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun; andin u pak bolidu.
■ 16 Lékin u yaki kiyimlirini yumisa, yaki suda bedinini yumisa, shu kishi öz qebihlikining jazasini tartidu.

18

Itaetmen xelq bolush – men'i qilin'ghan jinsiy munasiwetler

1 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi:
— 2 Sen Israillargha mundaq dégin: — «Men bolsam Xudayinglar Perwerdigardurmen. **3** Siler ilgiri turghan Misir zéminidikidek ishlarni qilmanglar we yaki Men silerni élip baridighan Qanaan zéminidikidek ishlarni qilmanglar; ularning resim-adetliride yürmenglar, **4** belki Méning hökümlirimge emel qilip, qanun belgilimilirimni tutup shu boyiche ménginglar. Men Xudayinglar Perwerdigardurmen. **5** Siler choqum Méning belgilimilirim bilen hökümlirimni tutushunglar kérek; insan ulargha emel qilidighan bolsa ularning sewebidin hayatta bolidu. Men Perwerdigardurmen. □ ■

■ **17:15** Mis. 22:31; Law. 11:40; Ez. 44:31 □ **18:5** «hayatta bolidu» — ehmiyetlik, heqiqiy rohiy hayatta. ■ **18:5** Ez. 20:11,13; Rim. 10:5; Gal. 3:12

6 — Héchkim özige yéqin tughqan bolghan ayalgha yéqinliq qilip ewritini achmisun. Men Perwerdi-gardurmen.

7 Anangning ewritige tegme, bu atangning ewritige tegkining bolidu; u séning anang bolghachqa uning ewritige tegseng bolmaydu.□

8 Atangning ayalining ewritigimu tegme, chünki shundaq qilsang atangning ewritige tegkendek bolidu.■

9 Sen acha-singlingning, bir atidin bolghan yaki bir anidin bolghan, yaki shu öyde tughulghan yaki bashqa yerde tughulghan bolsun, uning ewritige tegme.

10 Sen öz oglungning qizi we yaki qizingning qizining ewritige tegme; chünki ularning ewriti sen özüngning ewritidur.

11 Sen atangning ayalining qizining ewritige tegme; u atangdin tughulghan, séning acha-singling, shunga uning ewritige tegme.□ ■

12 Sen atangning acha-singlisining ewritigimu tegme, chünki u atangning birtughqinidur.■

13 Sen anangning acha-singillirining ewritigimu tegme, chünki u anangning birtughqinidur.

14 Atangning aka-inilirining ayalining ewritige tegme; ularning ayallirigha yéqinliq qilma; chünki

□ **18:7** «ewretke téгish» — jinsiy munasiwet ötküzmek (ibraniy tilida «ewretni échish» dégen söz bilen ipadilinidu). Ibraniy tilida «anangning ewritini achma, bu atangning ewritini achqining». Xuda aldida er-xotun bir ten bolghachqa, anisining ewritini échish atisining ewritini achqan'gha barawerdur. Mundaq qilmish anisighimu, atisighimu chong hörmetsizlik, elwette. ■ **18:8** Law. 20:11; 1Kor. 5:1 □ **18:11** «atangning ayali» — mushu yerde ögey anisi yaki atisining toqilini körsitudu. ■ **18:11** Law. 20:17

■ **18:12** Law. 20:19

ular séning hammangdur.■

15 Sen kéliningning ewritige tegme; u séning oglungning ayali bolghachqa, uning ewritige tegseng bolmaydu.■

16 Sen aka-iniliringning ayalining ewritige tegme; chünki bu öz aka-iniliringning ewritige tegkendek bolidu.■

17 Sen bir ayalgha we shuning bilen birge uning qizining ewritige tegme; shundaqla uning oghlining qizi we qizining qizinimu *xotunluqqa élip* ewritige tegme. Ular bir-birige yéqin tughqan bolghachqa, mundaq ish pesendilik tur.■

18 Sen ayaling hayat waqtida, uning achasinglisini *xotunluqqa élip* ewritige tegme. Undaq qilsang xotununggha kündeshlik azabini keltürisen.

19 Sen bir ayalning adet körüp napak turghan waqtida yéqinliq qilip ewritige tegme.□ ■

20 Sen öz qoshnangning ayali bilen zina qilip özüngni uning bilen napak qilma.■

21 Sen öz neslingdin héchbirini Molek mebudigha atap ottin ötküzseng qet'iy bolmaydu. Eger shundaq qilsang Xudayingning namini napak qilghan bolisen. Men Özüm Perwerdigardurmen.□ ■

22 Sen ayallar bilen birge bolghandek er kishi

■ **18:14** Law. 20:20; Ez. 22:11 ■ **18:15** Law. 20:12 ■ **18:16** Law. 20:21 ■ **18:17** Law. 20:14 □ **18:19** «adet körüp» — ibraniy tilida «ayrim halette bolup» dégen sözler bilen ipadilinidu.

■ **18:19** Law. 20:18 ■ **18:20** Law. 20:10; Qan. 22:22; Yuh. 9:5 □ **18:21** «Sen öz neslingdin héchbirini ... ottin ötküzseng qet'iy bolmaydu» — «ottin ötküzüşh» insaniy qurbanliqlarni körsetse kérek. ■ **18:21** Law. 20:2; Qan. 18:10; 2Pad. 17:17; 23:10

bilen birge bolma. Bu ish yirginchliktur.■

23 Sen héch haywan bilen munasiwet qilip özüngni napak qilma; shuningdek ayal kishimu munasiwet qildurush üçün bir haywanning aldigha barmisun. Bu ish nijisliqtur.■

24 Siler bu ishlarni qilip özünglarni napak qilmanglar, chünki men silerning aldinglardin chiqiriwatqan taipiler bolsa shundaq ishlarni qilip özlerini napak qilghan **25** we zéminimu napak bolghandur. Buning üçün Men u zéminning qebihlikini öz beshigha chüshürimen, shuningdek u zéminmu özide turuwatqanlarni qusup chiqiriwétidu.

26 Lékin siler bolsanglar Méning belgilimilirim bilen hökümlirimni tutunglar; silerdin héchkim, meyli yerlik yaki aranglarda turuwatqan yaqa yurtluq bolsun bu yirginchlik ishlardin héchbirini qilmisun ■ **27** (chünki bu barliq yirginchlik ishlarni silerdin ilgiri shu zéminda turghan xelq qilip kelgechke, zéminning özi napak bolup qaldi). **28** Shundaq qilip zéminni napak qilsanglar, zémin özi silerdin ilgiri özide turghan ellerni qusup chiqarghandek, silernimu qusup chiqiriwétidu. **29** Chünki bu yirginchlik ishlarning herqandiqini qilghuchi, — mundaq qilmishlarni qilghan herqandaq kishi öz xelqi arisidin üzüp tashlinidu.□

30 Siler Men silerge tapilighinimgha emel qilishinglar zörürdürü; — démek, siler özünglardin ilgiri ötkenler tutqan shu yirginchlik resim-qaidilerni

■ **18:22** Law. 20:13   ■ **18:23** Law. 20:15,16   ■ **18:26** Law. 20:22   □ **18:29** «öz xelqidin üzüp tashlinidu» — 17-bab, 5-ayet we uning izahatini körüng.

tutup, özünglarni napak qilmasliqinglar kérek.
Men Xudayinglar Perwerdigardurmen.

19

Herxil belgilimiler we hökümler

¹ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

² Sen Israillarning pütkül jamaitige söz qilip ulargha mundaq dégin: — «Men Xudayinglar Perwerdigar muqeddes bolghachqa, silermu muqeddes bolshunglar kérek.■

³ Siler herbiringlar ananglar bilen atanglarni izzetlenglar; Méning shabat künlimini bolsa, ularni tutushunglar kérek. Men özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen.■

⁴ Siler erzimes butlарha tayanmanglar, özünglar üçhün quyma butlarni yasimanglar. Men özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen.□ ■

⁵ Siler Perwerdigargha inaqliq qurbanliqini keltürüşni xalisanglar, qobul qilin'ghudek yol bilen uni sununglar. ⁶ Siler uni sun'ghan künü we etisi u yéyilsun; üchinchi künige qalghini bolsa otta köydürülsün. ■ ⁷ Eger uningdin bir qismi üchinchi künü yéyilse qurbanliq haram hésablinip qobul qilinmaydu. ⁸ Kimki uningdin yése öz gunahini öz üstige alidu, chünki u Perwerdigargha atap muqeddes qilin'ghan nersini napak qildi; undaq kishi öz xelqidin üzüp tashlinidu.

■ 19:2 Law. 11:44; 20:7,26; 1Pét. 1:16 ■ 19:3 Mis. 20:12; 31:13; Law. 26:2 □ 19:4 «erzimes butlar» — ibraniy tilida «erzimes ilahlar» dégen sözler bilen ipadilinidu. ■ 19:4 Mis. 34:17

■ 19:6 Law. 7:16

9 Siler zémininglardiki hosulni yighsanglar, sen étizingning bulung-pushqaqlirighiche tamam yighiwalma we hosulungdin qalghan wasangni tériwalmighin. ■ 10 Üzüm talliringni pasangdiwatma we üzüm talliridin chüshken üzümlernimu tériwalma, belki bularni kembegheller bilen musapirlargha qoyghin. Men Özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen.

11 Siler oghriliq qilmanglar, aldamchiliq qilmanglar, bir-biringlarga yalghan sözlimenglar. ■

12 Méning namim bilen yalghan qesem ichmenglar, undaq qilsang Xudayingning namini bulghaysen. Men Perwerdigardurmen. ■

13 Öz qoshnangha zulum qilma, uningkini özüngning qiliwalma.

Medikarning heqqini kéchiche yéningda qondurup qalma. ■

14 Gas kishini tillima, kor kishining aldida putlishangghu nersini qoyma; belki öz Xudayingdin qorqqin. Men Perwerdigardurmen.

15 Höküm qilghininglarda héch naheqliq qilmanglar; namratqimu yan basmay, bayghimu yüz-xatire qilmay, belki adilliq bilen öz qoshnang üstidin toghra höküm qilghin. ■

16 Öz xelqingning arisida gep toshughuchi bolup yürme; qoshnangning jénigha héchqandaq ziyan-zexmet yetküzme. Men Perwerdigardurmen. ■

■ 19:9 Law. 23:22; Qan. 24:19 ■ 19:11 Mis. 20:15 ■ 19:12
Mis. 20:7; Qan. 5:11 ■ 19:13 Qan. 24:14; Yaq. 5:4 ■ 19:15
Qan. 1:17; 16:19; Pend. 24:23 ■ 19:16 Mis. 23:1

17 Sen könglüngde öz qérindishingdin nepretlenmigín; qoshnangda *gunah bolsa* sen uning sewebidin bésinggħa gunah kēlip qalmasliqi üchün uningħha tenbih-nesihet bergen. ■

18 Sen intiqam almighin we öz xelqingning neslige héch adawetmu saqlimighin, belki qoshnangni özüngni söygendek söygin. Men Perwerdigardurmen. ■

19 Siler Méning qanun-belgilimilirimni tutunglar. Sen öz charpayliringni bashqa nesiller bilen chépishturma, étizingħha ikki xil uruq salmighin, ikki xil yiqtin toqolghan kiyimni kiyme. ■

20 Eger bir er kishi qiz-chokan bilen yétip munasiwet ötküzse, we u bashqa biri bilen wedileshken dédek bolsa, bu dédekning hörlük puli tapshurulmighan bolsa, yaki uningħha hörlük bérilmigen bolsa, muwapiq jaza bérilsun. Lékin qiz-chokan hör qilinmighachqa, her ikkisi öltürülmisun. □

21 Er kishi bolsa özining itaetsizlik qurbanlıqini jamaet chédirining kirish aghzining aldigha, Perwerdigarning aldigha keltürsun; itaetsizlik qurbanlıqi bir qochqar bolsun. **22** Kahin u itaetsizlik qurbanlıqi üchün keltürgen qochqarni élip uning sadir qilghan gunahi üchün Perwerdigarning al-dida kafaret keltüridi; uning qilghan gunahi uningdin kechürülidu.

23 Siler zémin'gha kirip herxil yeydighan méwilik derexlerni tikken bolsanglar, méwilirini «xetnisiz»

■ **19:17** Mat. 18:15; Luqa 17:3; 1Yuh. 2:9,11; 3:15   ■ **19:18** Mat. 5:39,43,44; 22:39; Luqa 6:27; Rim. 12:19; 13:9; 1Kor. 6:7; Gal. 5:14; 1Tés. 5:15; 1Pét. 3:9; Yaq. 2:8   ■ **19:19** Qan. 22:9,11   □ **19:20** «**muwapiq jaza bérilsun**» — belkim er kishi dédekning igisige yaki uning bilen wedileshken kishige jerimane tölishi kérek.

dep qaranglar; üch yilghiche buni «xetnisiz» dep qarap uningdin yémenglar. **24** Tötinchi yili ularning hemme méwiliri Perwerdigargha medhiye süpitide muqeddes qilip béghishlansun. **25** Andin beshinchı yıldın tartıp siler ularning méwiliridin yéyishke bashlanglar. Shundaq qilsanglar zémín mehsulatlirini silerge ziyade qilidu. Men Xudayinglar Perwerdigardurmen.

26 Siler qan chiqmighan nersini yémenglar. Ne palchılıq ne jadugerlik qilmanglar. □

27 Siler beshinglarning chéke-chörisidiki chachni chüshürüp dügilek qiliwalmanglar, saqalning uchyanlirini buzmanglar. ■

28 Siler ölgenler üçün bedininglarni zexim yetküzüp tilmanglar, özünglarga héchqandaq gül-süret chekmenglar. Men Perwerdigardurmen. ■

29 Sen qizingni buzuqluq-pahishilikke sélip napak qilmighin. Bolmisa, zémindikiler buzuqluq-pahishilikke bérilip, pütkül zéminni eysh-ishret qaplap kétidu.

30 Siler Méning shabat künlimini tutunglar, Méning muqeddes jayimni hörmətləngər. Men Perwerdigardurmen.

31 Jinkeshler bilen séhirgerlerge tayanmanglar, ularning keynidin yürüp özünglarni napak qilmanglar. Men özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen. ■

32 Aq bash kishining aldida ornungdin tur,

□ **19:26** «Siler qan chiqmighan nersini yémenglar» — qan yéyish epsunchilik-jadugerlikning ayrılmış bir qismi bolatti. ■ **19:27**

Law. 21:5 ■ **19:28** Qan. 14:1 ■ **19:31** Law. 20:6

qérilarni hörmet qilghin; Xudayingdin qorqqin. Men Perwerdigardurmen.

33 Bir musapir zéminda aranglarda turuwatqan bolsa siler uningha zulum qilmanglar, ■ **34** belki aranglarda turuwatqan musapir silerge yerlik kishidek bolsun; uni özüngni söyendek söygin; chünki silermu Misir zéminida musapir bolghan-siler. Men Xudayinglar Perwerdigardurmen.

35 Silerning höküm chiqirishinglarda, uzunluq, éghirliq we hejim Ölcheshte héchqandaq naheqlık bolmisun; **36** silerde adil taraza, adil taraza tashliri, adil efah kemchini bilen adil hin kemchini bolsun. Men silerni Misir zéminidin chiqirip kelgen Xudayinglar Perwerdigardurmen. □ ■

37 Siler Méning barlıq qanun-belgilimilirim we barlıq hökümlirimni tutup, ulargha emel qilinglar; men Perwerdigardurmen.

20

Ölümge layiq gunahlar

1 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

2 Sen Israillargha söz qilip mundaq dégin: — Eger Israillarning biri we yaki Israil zéminida turuwatqan musapirlarning biri Molek butigha neslining birini béghishlisa, uningha ölüm jazasi bérilishi kérek; zémindikiler uni chalma-kések qilsun. ■ **3** We Men Öz yüzümni bu kishige qarshi qilimen, chünki özi öz ewladlirining birini

■ **19:33** Mis. 22:21 □ **19:36** «bir **efah**» — texminen 2 küre yaki 22 litr. «bir **hin**» — texminen 3.6 litr. ■ **19:36** Pend. 11:1; 16:11; 20:10 ■ **20:2** Law. 18:21

Molek butigha béghishlap muqeddes jayimni paskina qilip, Méning namimni bulghighini üçhün uni öz xelqidin üzüp tashlaymen. ⁴ Eger zéminda turuwatqanlar öz neslidin birini Molekke béghishlighanda shu kishige közlirini yumup, uning bilen kari bolmisa, shundaqla uni öltürmise, ⁵ Men Özüm yüzümni u kishi bilen uning ailisige qarshi qilimen, uni we uningga egiship buzuqchiliq qilghuchilar, yeni Molekning keynidin yürüp buzuqchiliq qilghuchilarning hemmisini öz xelqidin üzüp tashlaymen. □

⁶ Jinkeshler bilen séhirgerlerge tayinip, ularning keynige kirip buzuqchiliq qilip yürgüchiler bolsa, Men yüzümni shu kishierge qarshi qilip, uni öz xelqidin üzüp tashlaymen. ■

⁷ Shunga özünglarni pak qilip muqeddes bolunglar, chünki Men Xudayinglar Perwerdigardurmen. ■ ⁸ Qanun-belgilimilirimni tutup, ulargha emel qilinglar; Men bolsam silerni muqeddes qilghuchi Perwerdigardurmen.

⁹ Eger birkim öz atisi yaki anisini qarghis, ulargha ölüm jazasi bérilmise bolmaydu; chünki u öz ata-anisini qarghighbi üçhün öz qéni öz beshigha chüşhken bolidu. ■

¹⁰ Eger birkim bashqisining ayali bilen zina qilsa, yeni öz qoshnisining ayali bilen zina qilsa, zina qilghan er bilen ayal ikkisi ölüm jazasini tartmisa bolmaydu. ■

□ **20:5 «öz xelqidin üzüp tashlaymen»** — bu ibare adette ademning Xudaning biwasite jazasi bilen dunyadin juda qilinishini körsitidu. ■ **20:6** Law. 19:31 ■ **20:7** Law. 11:44; 19:2; 1Pét. 1:16 ■ **20:9** Mis. 21:17; Pend. 20:20; Mat. 15:4 ■ **20:10** Law. 18:20; Qan. 22:22; Yuh. 8:5

11 Eger birsi atisining ayali bilen yatsa, öz atisining ewritige tegken bolidu; ular ikkisi ölüm jazasini tartmisa bolmaydu; ularning qéni öz beshigha chüshken bolidu. □ ■

12 Birsi öz kélini bilen yatsa, ikkisi nijisliq qilghini üçhün ölüm jazasini tartmisa bolmaydu; ularning qéni öz beshigha chüshken bolidu. ■

13 Birsi ayal kishi bilen yatqandek er kishi bilen yatsa ikkisi yirginchlik ish qilghan bolidu; ulargha ölüm jazasi bérilmise bolmaydu. Öz qéni öz beshigha chüshken bolidu. ■

14 Eger birsi qizi bilen anisini qoshup xotunluqqa alsa pesendilik qilghan bolidu. Er bilen ikki ayal otta köydürülsun. Shuning bilen aranglarda héch pesendilik ish bolmaydu. □ ■

15 Birsi bir haywan bilen munasiwet ötküzse, u ölüm jazasini tartsun, haywannimu öltürünglar. ■

16 Eger ayal kishi bir haywanning qéshigha bérip munasiwet qildursa, ayal bilen haywanning ikkisini öltürünglar; öz qéni öz beshigha chüshken bolidu.

17 Birsi acha-singlisini, yeni atisidin yaki anisidin bolghan qizni élip, ewritige tegse we bu qizmu uning ewritige tegse uyatliq ish bolidu; shuning üçhün er-ayal ikkisi öz xelqining köz aldidin üzüp tashlansun; u öz acha yaki singlisining ewrit-

---

□ **20:11 «atisining ayali»** — mushu yerde ögey anisi yaki atisining toqilini körsitudu. ■ **20:11** Law. 18:8 ■ **20:12** Law. 18:15

■ **20:13** Law. 18:22 □ **20:14 «birsi qizi bilen anisini qoshup xotunluqqa alsa»** — yaki «... birsi qizi bilen anisini qoshup ular bilen zina qilip yatsa....». «otta köydürülüş» — ular boghuzlan'ghandin kéyin, elwette. Bu jaza bolsa ularni depne qilinish imtiyazidin mehrum qilidu. ■ **20:14** Law. 18:17 ■ **20:15** Law. 18:23

ige tegkechke, öz qebihliki öz beshigha chüshken bolidu.■

18 Birsi adet körgen aghriq waqtida bir ayal bilen birge yétip, uning ewritige tegse, undaqta u uning qan menbesige tegken, ayalmu qan menbesini échip bergen bolup, ikkisi öz xelqidin üzüp tashlinidu.■

19 Sen öz anangning acha-singlisi we atangning acha-singlisining ewritige tegme; chünki kimki shundaq qilsa yéqin tughqinining ewritige tegken bolidu; ular ikkilisining öz qebihliki öz beshigha chüshken bolidu.■

20 Birsi taghisining ayali bilen yatsa taghisining ewritige tegken bolidu; ikkilisi öz gunahini öz beshigha alidu; ular perzentsiz ölidu.■

21 Birsi aka-inisining ayalini alsa paskina bir ish bolidu. U öz birtughqan aka-inisining ewritige tegken bolidu; ular ikkilisi perzentsiz qalidu.□ ■

■ **20:17** Law. 18:9   ■ **20:18** Law. 18:19   ■ **20:19** Law. 18:12,13   ■ **20:20** Law. 18:14   □ **20:21** «....U öz birtughqan aka-inisining ewritige tegken bolidu; ular ikkilisi perzentsiz qalidu» — 18-19-bablarda agah qilghan gunahlarning jazaliri 20-babta körstilgen bolup, bu jazalarning türli sekiz xil: — (1) ölüm jazasi (namelum yol bilen); (2) chalma-kések qilish (mesilen, 1-ayet); (3) «öz xelqidin üzüp tashlinish» — Xudaning bir kishini biwasite jazalap uni bu dunyadin juda qilishi; (4) «uning qéni uning beshigha chüshidu» — namelum yol bilen Xuda teripidin ölüm jazasi bérilidu; (5) depne qilinmay otta köydürülüş (boghuzlan'ghandin kéyin); (6) «xelqning köz aldidin üzüp tashlinish» — bu xelqning köz aldida Xuda teripidin namelum yol bilen ölüm jazasiga tartilish; (7) «öz gunahi öz beshigha chüshken bolidu» — buningda, belkim, Xudaning shu kishige biwasite muwapiq emma namelum bir jazani chüshürüshi; (8) ewladsiz qaldurush. ■ **20:21** Law. 18:16

Pakliq, muqeddeslik, itaetmenlik

22 Siler Méning barlıq qanun belgilimilirim bilen barlıq hökümlirimni tutup, buningha muwapiq emel qilinglar; bolmisa, Men silerni élip bérif turghuzidighan zémin silerni qusup chiqiriwétidu.

■ 23 Siler Men aldinglardin heydiwétidighan ellerner resim-qaidiliri boyiche mangsanglar bolmaydu; chünki ular bu yirginchlik ishlarning hemmisini qilip keldi, we shuning üchün ular Manga yirginchlik boldi. ■ 24 Shuning üchün Men silerge: «Siler ularning zéminini miras qilip alisiler; Men shu süt bilen hesel aqidighan zéminni silerge bérimen», dep éytqanidim; silerni bashqa xelqlerdin ayrim qilghan Xudayinglar Perwerdigardurmen. ■ 25 Shunga siler pak we napak charpaylarni perq étip, pak we napak uchar-qanatlarni tonup, Men siler üchün ayrip, napak qilip békítip bergen janiwarlarning ichidin herqandiqi, charpay yaki uchar-qanat bolsun yaki yerde ömiligüchi janiwar bolsun, ularning héchbiri bilen özünglarni napak qilmanglar. ■ 26 Siler Manga xas pak-muqeddes bolushunglar kérek; chünki Men Perwerdigar pak-muqeddesturmen, silerni Manga xas bolsun dep barlıq ellerdin ayrim qilghanmen.

Jinkesh-jadugerlerdin agah bolush toghruluq

27 Jinkesh yaki séhirger bolghan herqandaq er yaki xotun kishige ölüm jazasi bérilmise bolmaydu;

■ 20:22 Law. 18:26 ■ 20:23 Law. 18:3,30 ■ 20:24 Mis. 3:8
 ■ 20:25 Law. 11:2; Qan. 14:4

xelq ularni chalma-kések qilsun; ularning qéni öz beshigha chüshken bolidu.■

21

Kahinlarni bashquridigan belgilimiler

¹ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — Sen kahinlar bolghan Harunning oghullirigha mundaq dégin: — bir kahin öz xelqining arisidiki ölgenler wejidin özini napak qilmisun. ² Peqet özining yéqin tughqanlıri üçün — anisi bilen atisi, oghli bilen qizi we aka-inisining ölüki tüpeylidin özini napak qilsa bolidu; ³ shuningdek eger achasinglisí erge tegmey pak qiz halette özi bilen bille turuwatqan bolsa, uning ölüki tüpeylidin özini napak qilsa bolidu; ⁴ chünki *kahin* öz xelqining arisida mötiwer bolghachqa, özini napak qilip bulghimaslıqi kérek.□

⁵ Kahinlar beshini yérim-yata qilip chüshürmeslik, saqilining uch-yanlirini hem chüshürmeslik, bedinigimu zexim yetküzüp tilmaslıqi kérek, ⁶ belki ular öz Xudasigha muqeddes turup, Xudasining namini bulghimaslıqi kérek; chünki ular Perwerdiga garga atap otta sunulidigan qurbanliqlarnı, öz Xudasining nénini sunidu; shunga ular muqeddes bolushi kérek.

■ **20:27** Qan. 18:10; 1Sam. 28:7 □ **21:4** «chünki *kahin* öz xelqining arisida mötiwer **bolghachqa**, özini napak qilip bulghimaslıqi kérek» — bashqa bixil terjimisi: «chünki u (kahin) öz xelqi ichide ayalning éri süpitide özini napak qilip bulghimaslıqi kérek». Bu terjimining menisi: «u ayal terepning uruq-tughqanlıring ölüklirige yéqin kelmeslik, uningha tegmeslikı kérek».

⁷ Ular bir ayalni öz emrige alghanda pahishe ayalnimu, buzuq ayalnimu almasliqi kérek we éri qoyuwetken ayalnimu almisun. Chünki kahin bolsa öz Xudasigha xas muqeddes qilin'ghan. ⁸ U Xudayingning nénini sun'ghini üchün u sanga nisbeten muqeddes dep sanilishi kérek; chünki silerni muqeddes qilghuchi Perwerdigar Özüm muqeddesturmen.

⁹ Eger bir kahining qizi pahishilik qilip özini bulghighan qilsa, öz atisini bulghighan bolidu; u otta köydürülsun.

Bash kahin togruluq belgilimiler

10 Béshigha mesihlesh zeytun méyi tökülgen, kahinliq kiyimlerni kiyishke tiklen'gen, öz qérindashlirining arisida bash kahin qilin'ghan kishi yalangbash bolmisun, kiyimlirinimu yirtmisun; □ ¹¹ U yene héch ölükke yéqinlashmasliqi kérek, hetta atisi we yaki anisining ölüklirining wejidin özini napak qilmasliqi kérek. □ ¹² U wezipiside turuwatqanda muqeddes jaydin hergiz ayrilmisun we shuningdek Xudasining muqeddes jayini bulghimasliqi kérek; chünki uning

---

□ **21:10** ««yalangbash bolush» we «kiyimlerni yirtish»» — her ikki heriket matem tutushning birxil ipadisi idi. Bash kahining alahide hem muqeddes wezipisi bolghachqa, hetta matem ishliridimu xizmet orni we burchidin ayrlimasliqi kérek idi (11-12-ayetnimu körung). □ **21:11** «U yene héch ölükke yéqinlashmasliqi kérek,... ölüklirining wejidin özini napak qilmasliqi kérek» — birsi ölükke tegse «napak» dep hésablan'ghachqa, kahin bir ölükke tegken bolsa öz wezipisini yürgüzelmeydighan bolup qalidu.

Xudasining uni Özige xas qilghan «mesihlesh méyi» uning bészida turidi. Men Perwerdigardurmen.

¹³ U xotun alsa pak qizni élishi kérek; ¹⁴ tul we yaki erdin qoyuwétilgen ayal we yaki buzuq we yaki pahishe ayal bolsa bularni almasliqi, belki öz xelqidin bolghan pak qizni xotunluqqqa élishi kérek. ¹⁵ Bolmisa u öz xelqining arisida öz uruqini napak qildu; chünki uni muqeddes qilghuchi Perwerdigar Mendurmen.

Kahinlar toghrisidiki yene birnechche belgilime

¹⁶ Perwerdigar Musagha söz qılıp mundaq dédi:

— ¹⁷ Sen Harun'gha mundaq dégin: — «Ewladtin-ewladqiche séning neslingdin bolghan birsi méyip bolsa, Xudanıng nénni sunush üçün yéqin kelmisun; ¹⁸ méyip bolghan herqandaq kishi hergiz yéqin kelmisun — yaki kor bolsun, tokur bolsun, panaq bolsun yaki bir ezasi yene bir jüpidin uzun bolghan adem bolsun, ¹⁹ puti yaki qoli sunuq bolsun, ²⁰ dok bolsun, parpa bolsun, közide aq bolsun, qichishqaq bolghan bolsun, temretke basqan bolsun yaki uruqdéni ézilgen herkim bolsun, □

²¹ Harun kahinning neslidin bolghan undaq méyip kishilerning héchbiri Perwerdigargha atap otta sunulidighan nersilerni keltürüşke yéqin barmisun; undaq kishi méyiptur; u öz Xudasining nénni sunushqa yéqin kelmisun. ²² Halbuki, u öz Xudasining nénni, yeni «eng muqeddes» we «muqeddes» hésablan'ghan nersilerning her ikkisiđin yésun. ²³ Peqet u perdidin ötüp

---

□ **21:20 «yarpa bolsun»** — yaki «yiglep qalghan bolsun».

ichkirisige kirmesliki yaki qurban'gahqimu yéqin barmasliqi kérek; chünki u méyiptur; bolmisa, u Méning muqeddes jaylirimni bulghighan bolidu; chünki ularni muqeddes qilghuchi Perwerdigar Özümdurmen».

²⁴ Bu sözlerning hemmisini Musa Harun bilen uning oghullirli we Israillarning hemmisige éytip berdi.

22

Muqeddes nersilerdin kim behrimen bolidu?

¹ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —
² Sen Harun bilen uning oghullirigha mundaq dégin: — «Siler Israillarning Manga atigan muqeddes hediyelerni éhtiyatchanliq bilen bir terep qilinglar, bolmisa ular namimni bulghishi mumkin. Men Perwerdigardurmen». ³ Ularsha mundaq dégin: — «Siler herbir dewrlerde, barliq nesillinglardin herqaysisi Israillar Perwerdigargha atigan pak nersilerge napak halette yéqinlashsa, undaq kishi Méning aldimdin üzüp tashlinidu. Men Perwerdigardurmen.

⁴ Harunning neslidin biri pése-maxaw yaki aqma késili bolghan bolsa, pak bolmighuche muqeddes nersilerdin yémisun. Birkim ölükning sewebidin napak bolghan birkimge we yaki meniysi éqip ketken kishige tékip ketse, ■ ⁵ yaki ademni napak qilidighan ömiligüchi janiwargha tegse yaki herqandaq yuqup qalidighan napakliqi bar bir ademge tékip ketse, (napakliqi némidin bolushidin

get'iynezer) ⁶ mundaq nersilerge tegken kishi kech kirgüche napak bolup, muqeddes nersilerdin yémisun. U bedinini suda yusun ⁷ andin kün olturghanda pak sanilip, muqeddes nersilerdin yéyishke bolidu; chünki bular uning ozuqidur.

⁸ U özlükidin ölgen we yaki yirtquchlar boghup qoyghan haywanni yéyish bilen özini napak qilmisun. Men Perwerdigardurmen.■

⁹ Ular Méning bu tapilighanlirimni tutushi kérek; bolmisa, buninggha ixlassizliq qilsa, *shu ölük* tüpeylidin gunahkar bolup ölidu; ularni muqeddes qilghuchi Perwerdigar Özümdurmen.

¹⁰ Kahinlargha yat bolghan héchqandaq kishi muqeddes nersilerdin yémisun. Kahinning yénidiki musapir-méhman we yaki medikari bolsun ularmu muqeddes nersilerdin yémisun. ¹¹ Halbuki, kahin özi pul chiqirip sétiwalghan qul uningdin yéyishke bolidu; shuningdek uning öyide tughulghan kishimu uningdin yése bolidu.

¹² Kahinning qizi yat kishige tegken bolsa umu «kötürme hediye» süpitide atalghan muqeddes nersilerdin yémisun. □ ¹³ Lékin eger kahining qizi tul bolup qélip, yaki qoyup bérilip perzentsiz halette atisining öyige yénip kélip, yash waqtidikidek olturghan bolsa, undaqta atisining taamidin yéyeleydu; lékin héchbir yat kishi uningdin yémeslikи kérek.■

¹⁴ Eger birkim bilmey, muqeddes nersilerdin yep salsa, undaqta u uninggha shuning beshtin birini qoshup, muqeddes nersining özi bilen kahin'gha

---

■ **22:8** Mis. 22:31; Law. 17:15; Ez. 44:31 □ **22:12** «yat kishi» — mushu yerde kahin bolmaghan kishini körsitudu. ■ **22:13** Law. 10:14

qayturup bersun.

¹⁵ *Kahinlar* Israillarning Perwerdigargha atighan nersilirini bulghimasliqi kérek; □ ¹⁶ bolmisa, xelq muqeddes hediyilerdin yéyishi bilen, kahinlar xelqning gedinige itaetsizlik gunahini yüklep qoyghan bolidu; chünki ularni muqeddes qilghuchi Perwerdigar Özümdurmen».□

Qesemge baghkiq qurbanliq we ixtiyariy qurbanliqlar

¹⁷ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — ¹⁸ Sen Harun bilen uning oghulliri we Israillarning hemmisige mundaq dégin: — Eger Israil jemetidin biri we yaki Israil zéminida turuwatqan musapirlarning biri öz qesemlirige baghliq qurbanliq yaki ixtiyariy qurbanliqni sunup, Perwerdigargha atap köydürme qurbanliq qilmaqchi bolsa, ¹⁹ undaqta u qobul qilinishi üçhün béjirim erkek kala, qoy yaki öchkilerdin keltürünglar. ²⁰ Eyibi bolmaghan bir janiwarni sunushunglar kérek; chünki shundaq bolghini siler üçhün qobul qilinmas.

²¹ Birsi kalilardin yaki ushshaq maldin öz qesemlirige baghliq qurbanliq yaki ixtiyariy qurbanliqni sunup, Perwerdigargha atap inaqliq qurbanliqi qilmaqchi bolsa, sunulghan haywan qobul qilinishi üçhün béjirim bolushi kérek; uning

□ **22:15** «*Kahinlar*» — ibraniy tilida «*Ular*». Kahinlar xelqning muqeddes nersilerdin yémeslikige mes’ul idi (16-ayetni körün). Bezi alimlar «ular»ni «xelq» dep terjime qilidu. □ **22:16** «chünki ularni muqeddes qilghuchi Perwerdigar Özümdurmen» — mushu yerde «ularni» belkim kahinlarning özlerini körsitishi mumkin.

héchqandaq eyibi bolmisun. ■ 22 Kor yaki aqsaq-cholaq, chonaq yaki yarisi yiringdap ketken, temretke basqan yaki qotur-chaqa bésip qalghan haywanlar bolsa – bularni Perwerdigargha atap sunsanglar yaki bularni Perwerdigargha atap qurbanliq süpitide qurban'gahta otta köydürsenglar bolmaydu.

23 Torpaq yaki qoyning melum jüp ezasidin biri uzunraq ya qisqa bolsa, mundaqlarni ixtiyariy qurbanliq süpitide ötküzseng bolidu, lékin qesemge baghliq bolsa qurbanliq üçün qobul qilinmas.

24 Uruqdini zeximlen'gen, ézilip ketken, yérilghan yaki pichilghan haywanni Perwerdigargha atap qurbanliq qilmanglar. Mundaq ishni öz zémininglardimu hergiz qilmanglar.

25 Xudayinglarning néni süpitide yaqa yurtluq kishining qolidin shundaq haywanlardin héchqaysisini élip sunmanglar; chünki ular méyip bolghachqa, siler üçün qobul qilinmaydu. □

Bashqa birnechche belgilime

■ 22:21 Qan. 15:21; 17:1 □ 22:25 «Xudayinglarning néni» — uningga atalghan türlük hediye-qurbanliqlar. Mushu yerde közde tutulghini haywanlardur. Bashqa bixil terjimi: «Xudayinglarning néni süpitide siler yaqa yurtluq kishining qolidin héch qurbanliqni élip sunmanglar we siler shundaq haywanlar (méyip haywanlar)din héchqaysisini sunmanglar; chünki ular méyip bolghachqa, siler üçün qobul qilinmaydu». Lékin bizningche bu terjime toghra emes; chünki Musagha chüshürülgen qanun boyiche yaqa yurtluqlar xetne qobul qilsa, qurbanliqlarni sunushqa bolatti. «siler üçün qobul qilinmaydu» — mushu yerde «siler» qurbanliq sun'ghan yaqa yurtluqni öz ichige alidu.

26 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi:
 — **27** Bir mozay, qoza yaki oghlaq tughulsa yette kün'giche anisini emsun; sekkizinchı künidin bashlap Perwerdigargha atap otta sunidighan qurbanliq süpitide qobul bolushqa yaraydu.□
28 Meyli kala bolsun, qoy bolsun, siler anisi bilen balisini bir künde boghuzlimanglar.
29 Siler Perwerdigargha atap bir teshekkür qurbanligi sunmaqchi bolsanglar, qobul qilinishqa layiq bolghan yol bilen sununglar. **30** U sunulghan künide yéyilishi kérek; uningdin héchnémini etisige qaldurmasliqinglar kérek. Men Perwerdigardurmen.■
31 Siler Méning emrlirimni ching tutup, ulargha emel qilinglar. Men Perwerdigardurmen.
32 Méning muqeddes namimni bulghimanglar, Men emdi Israillarning arisida muqeddes dep bilinimen. Men silerni muqeddes qilghuchi Perwerdigar bolup, **33** Xudayinglar bolushqa silerni Misir zéminidin chiqirip keldim. Men Perwerdigardurmen.

23

Xuda Israilgha békitken héyt-bayramlar

1 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi:
 — **2** Sen Israillargha mundaq dégin: — Perwerdigar békitken héytlar, siler muqeddes sorunlar bol-

□ **22:27** «anisini emsun» — ibraniy tilida «ana astida tursun».

■ **22:30** Law. 7:15

sun dep chaqirip jakarlaydighan héytirim mana munulardur: —□

³(alte kün ish-emgek qilinsun; lékin yettinchi küni «xas shabat küni», muqeddes sorunlar küni bolidu; u küni héchqandaq ish-emgek qilmanglar. Qeyerdila tursanglar bu kün Perwerdigargha atalghan shabat küni bolidu). □ ■

«Ötüp kétish héyti» we «pétir nan héyti»

⁴Siler béktilgen künliri muqeddes sorunlar bol sun dep chaqirip jakarlaydighan, Perwerdigarning héytiri mana munulardur: —□ ⁵Birinchi

□ **23:2 «Perwerdigar békkitken héytlar»** — mushu ibarini toghriraq bayan qilsaq «Perwerdigar békkitken waqit-pesiller» dégen bolidu. Bu «pesil-waqitlar»ning köpinchisi shadlinidighan, xushal peytler bol simu, lékin «kafaret küni» undaq kün emes. «sorunlar» — mushu yerde «sorun» (yaki «yighilish») dégen söz «sorun'gha chaqirilish» dégen menini bildüridu. Nege chaqirilidu? Tekitlinidighan ish xelqning jem bolushi emes, belki «**Xudaning** yénigha yighilishqa chaqirilish»tin ibarettur. Emeliyyette, bezi héytlar we shabat künliride xelqning hemmisi yighilip emes, belki herbir aile «qeyerde tursa», shu öy-chédirlarda jem bolup Xuda bergen aramdin behrimen bolidu. Shundaqla ular shu küni Xudani séghinip, uningga teshekkür-medhiye qayturushi mumkin, lékin bu ishlar muqeddes qanunda resmiy béktilgen emes. □ **23:3 «xas shabat küni»** — ibraniy tilida «shabatlarning shabati» — mexsus aram alidighan kün. «sorunlar» — mushu «sorunlar» dégenning menisi toghruluq 2-ayettiki izahatni körüng. «shabat **küni**» — mushu yerde «shabat küni»ning tilgha élinishining sewebi belkim shuki, melum bir héyt shabat künige toghra kélép qalghan bolsa, shu künide oxhashla ish qilmay aram élishi kérek idi. ■ **23:3 Mis. 20:9; 23:12; Qan. 5:13; Luqa 13:14** □ **23:4 «Perwerdigarning héytlii»** — héytlar toghruluq «Chöl.» 28-bab, «Qan.» 16:1-17nimu körüng.

ayning on tötinchi küni gugumda Perwerdigargha atalghan «ötüp kétish héyti» bolidu. □ ■

6 Shu ayning on beshinchi küni Perwerdigargha atalghan «pétir nan» héyti bolidu; siler yette kün'giche pétir nan yeysiler. **7** Birinchi künide siler muqeddes yighilish qilip, héchqandaq ish-emgek qilmanglar. **8** Siler yette kün'giche Perwerdigargha atap otta sunidighan qurbanliqlarni sunup turunglar. Yettinchi künide muqeddes yighilish bolidu; héchqandaq ish-emgek qilmanglar.

«Deslepki hosul» héyti

9 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **10** Sen Israillargha mundaq dégin: — Siler Men özünglarga teqdim qilidighan zémin'gha kirip, uningdin hosul yighqininglarda, hosulunglarning deslepki pishqinidin bir baghlaamni kahinning qéshigha élip béringlar. □ **11** Kahin siler üchün qobul bolushqa uni Perwerdigarning aldida pulanglatsun; uni pulanglatqan waqt bolsa shabat-

---

□ **23:5** «gugumda» — ibraniy tilida «ikki kech ariliqida» dégen söz bilen ipadilinidu — Démek, kün pétiwatqan chaghdin qarangghu chüshküche bolghan ariliqtiki waqt. «**ötüp kétish «pasxa» héyti**» — bu héyt toghruluq «Misirdin chiqish» 12-bab, bolupmu 13-ayet we izahatini, shundaqla «qoshumche söz»imizni körüng. ■ **23:5** Mis. 12:18; 23:15; Chöl. 28:16; Qan. 16:1 □ **23:10** «hosulunglarning deslepki pishqinidin bir baghlaamni kahinning qéshigha élip béringlar» — bu ayettiki hosul bolsa arpa hosuli idi. Bughday hosuli kényin bolidu (16-ayet).

ning etisi bolidu. □ 12 Siler uni pulanglatqan künde siler bir yashqa kirgen békirim bir qozini Perwerdigargha atap köydürme qurbanlıq süpitide sununglar; 13 shuninggha qoshup ashlıq hediye süpitide zeytun méyi iləşhtürülgen ésil undin bir efahning ondin birini Perwerdigargha xushbuy keltürsun dep otta sununglar; buninggha qoshup sharab hediye süpitide sharabtin bir hinning töttin birini sununglar. 14 Siler Xudayinglarga xas bolghan bu hediyenı sunidighan kündin ilgiri *yéngi hosulđin* héchnémimi, ne nan ne qomach ne kök bash bolsun yémenglar. Bu dewrdin-dewrgiche siler üçün qeyerde tursanglar ebediy bir belgilime bolsun.

«Heptiler héyti» – bezide «orma héyti», «deslepki orma héyti» depmu atilidu

15 Andin siler shu shabat künning etisidin, yeni shu bir baglamni pulanglatma hediye süpitide sun'ghan künning etisidin tartip, yette hepte sananglar (ular toluq hepte bolushi kérek); ■

16 yettinchi shabatning ikkinchi künigiche elliğ künni sananglar; andin Perwerdigargha atap *yéngi hosulđin* bir ashlıq hediye sununglar.

17 Özünglar turuwatqan jaylardın pulanglatma hediye süpitide ésil undin bir efahning ondin ikkiside étilgen ikki nanni élip keltürüngler; ular

□ 23:11 «uni pulanglatqan waqit bolsa shabatning etisi bolidu» — «ötüp kétish» (birinchi ayning on tötinchi künü) héytining etisidin bashlap yette künlük «pétir nan héyt»i bolidu. Yehudiy en'eniliri boyiche bu yette kün ichide kelgen shabat künning ikkinchi künü «deslepki hosul héyti» bolidu. ■ 23:15 Qan. 16:9,10

échitqu sélip étilgen bolsun; bular Perwerdigargha atalghan deslepki hosul hediyesi dep hésablinidu.

□ 18 Nandin bashqa yene bir yashliq yette béjirim qoza, yash bir torpaq we ikki qochqarni köydürme qurbanliq süpitide Perwerdigargha atap sununglar; ulargha xas ashliq hediyeliri we sharab hediyelirini qoshup, hemmisi Perwerdigargha xushbuy keltürüşke sunulsun.

19 Buningdin bashqa siler gunah qurbanliqi üçün bir tékini, inaqliq qurbanliqi üçün bir yashliq ikki qozini keltürüngrar; 20 kahin bularni, yeni shu ikki qozini deslepki hosul nanlirigha qoshup pulanglatma hediyeye süpitide Perwerdigar aldida pulanglatsun. Bular bolsa Perwerdigargha atalghan muqeddes sanilip, kahin'gha tegsun. 21 Shu künü siler «bügün bizlerge muqeddes yighilish bolidu» dep jakarlanglar; shu künü héchqandaq ish-emgek qilmanglar. Bu siler üçün qeyerdila tursanglar ebediy bir belgilime bolidu.

Hosul orush toghruluq belgilime

22 Étizingning bulung-puchqaqlirighiche tamam yighiwalmanglar, we hosulungdin qalghan wasangni tériwalmighin, belki bularni kembegheller bilen musapirlarqha qoyghin. Men Özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen. ■

«Kanay chélish héyti»

□ 23:17 «bular ... deslepki hosul hediyesi dep hésablinidu» — bu hosul bolsa, bughday hosuli idi. «Deslepki hosul héyti»diki hosul bolsa arpa hosuli idi. ■ 23:22 Law. 19:9; Qan. 24:19

23 Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **24** Sen Israillargha mundaq dégin: —
Siler yettinchi ayning birinchi küni toluq aram élip, kanaylar chélinish bilen esletme yosunda héyt qilip, muqeddes sorunlarni tüzunglar. □ ■ **25** U künde héchqandaq ish-emgek qilmanglar; Perwerdigartha atap otta sunulidighan bir qurbanliq sununglar.

«Kafaret küni»

26 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —
27 Yettinchi ayning oninchi küni bolsa kafaret küni bolidu; u kün siler üçün muqeddes yighilish küni bolidu; shu küni nepsinglarni tartip özünglarni töwen tutup, Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliqni sununglar;
□ ■ **28** U künde héchqandaq ish-emgek qilmanglar; chünki u bir kafaret küni bolup, shu kün özünglar üçün Xudayinglar Perwerdigar aldida kafaret qilinishqa békitilgendor. **29** Herkim shu küni nepsini tartmay özini töwen tutmisa öz xelqidin üzüp tashlinidu. **30** Kimdekim shu kündimu herqandaq bir ish qilsa, Men shu ademni öz xelqidin üzüp tashlaymen. **31** Shu küni héchqandaq ish qilmanglar; bu dewrdin-dewrgiche siler üçün qeyerde tursanglar bir ebediy belgilime

---

□ **23:24** «kanaylar» — yaki «burghilar» (qochqarning münggüzliri).
■ **23:24** Chöl. 29:1 □ **23:27** «kafaret küni» — ibraniy tilida «kafaretler küni». «nepsinglarni **tartip özünglarni töwen tutup**, ...» — ibraniy tilida birla söz bilen ipadilinidu. Yehudiy en'eniliri boyiche bu ishlar roza tutushni öz ichige alatti. 16:29-31nimu körüng. ■ **23:27** Law. 16:29,31; Chöl. 29:7

bolidu. ³² U kün siler üchün toluq aram alidighan shabat künü bolidu; nepsinglarni tartip özünglarni töwen tutunglar. Shu ayning toqquzinchi künü gugumdin tartip etisi gugumghiche shabat künige riaye qilip aram élinglar.

«Kepiler héyti»

³³ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

³⁴ Sen Israillargha mundaq dégin: — Yettinchı ayning on beshinchı künidin bashlap, yette kün'giche Perwerdigarning «kepiler héyti» bolidu.

□ ■ ³⁵ Birinchi künde muqeddes yighilish bolidu; héchqandaq ish-emgek qilmanglar. ³⁶ Yette kün'giche Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanlıq sununglar; sekkizinchı künde silerge muqeddes yighilish bolidu; Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanlıq sununglar. Bu özi tentenilik yighilish bolghach, u künü héchqandaq ish-emgek qilmanglar. ■

³⁷ Siler «muqeddes sorunlar bolsun» dep jakarlaydighan, yeni Perwerdigar békitken héytler mana shulardur. Shu sorunlarda siler herqaysı kün'ge béktilgini boyiche, Perwerdigargha atap otta sunulidighan hediye-qurbanlıq, yeni köydürme qurbanlıq, ashlıq hediye, bashqa herxil qurbanlıqlar we sharab hediyelerni sunisiler; ³⁸ bulardin bashqa, Perwerdigarning shabat künlirini tutisiler we Perwerdigargha atap qalghan hediyeliringlarni bérüp, qesem qurbanlıqliringlarning hemmisini ada qilip,

□ **23:34** «yettinchı ay» — ibraniy tilida «bu yettinchi ay».

■ **23:34** Mis. 23:16; Chöl. 29:12; Qan. 16:15 ■ **23:36** Yuh. 7:37

ixtiyariy qurbanliqliringlarning hemmisini sunisiler.

39 Siler emdi zémindin hosul-mehsulatlirini yighip bolup, yettinchi ayning on beshinchı künidin bashlap yette kün Perwerdigarning héytini ötküzünglar. Birinchi künü toluq aram élish bolidu, sekkizinchı konidimu toluq aram élish bolidu. □ **40** Birinchi künü siler ésil derexlerdin shax-putaqlarni chatap, yeni xorma derexliri bilen qoyuq yopurmaqlıq derexlerning shaxlirini késip, ériq boyidiki söget chiwiqlirini qırqıp Xudayinglar Perwerdigar al-dida yette künni shundaq shad-xuram ötküzisiler.

□ **41** Siler her yili bu yette künni Perwerdigargha atighan bir héyt süpitide ötküzünglar; dewrdin-dewrgiche bu siler üçhün ebediy bir belgilime bolidu. Siler héytni yettinchi ayda ötküzünglar.

42 Yette kün'giche kepilerde turunglar. Israilda tughulghanlarning hemmisi kepide tursun. □

43 Buning bilen Men Israillarni Misir zéminidin chiqarghınimda, ularni kepilerde turghuzghin-imni ewladliringlar biliđu. Özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen.

44 Shundaq qılıp Musa Perwerdigarning békitken shu héytirini Israillargha bayan qıldı.

□ **23:39** «hosul-mehsulatliri» — mushu «hosul-mehsulatliri» ashlıqlar hem herxil méwe-chiwe mehsulatlirini öz ichige alidu.
□ 23:40 «ésil derexlerdin shax-putaqlarni chatap, ...» — ibraniy tilida «ésil derexlerdin méwini chatap, ...». □ **23:42** «Yette kün'giche kepilerde turunglar, ...» — bu kepiler yuqiridiki shax-chiwiqlardin yasılıshi kérek.

24

«Chiraghdan» we «teqdim nan shiresi toghrisidiki belgilimiler

¹ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —
² Israillargha chiragh hemishe yéniq turushi üchün zeytundin soqup chiqirilghan sap mayni sanga élip kélishke buyrughin. ³ Harun jamaet chédirining ichide, höküm-guwahliq sanduqining udulidiki perdining sirtida her kéchisi etigen'giche Perwerdigarning aldida chiraghlni shundaq perlep tursun. Bu dewrdin-dewrgiche siler üchün ebediy bir belgilime bolidu. □ ⁴ Harun hemishe Perwerdigarning aldida bu chiraghlni pak chiraghdanning üstige tizip qoysun. □

⁵ Sen yene ésil bughday unidin on ikki toqachni etkin. Herbir toqach bir efahning ondin ikkisige barawer bolsun. ⁶ Andin sen Perwerdigarning al-didiki pak shirening üstige altidin ikki qatar qilip tizghin. □ ⁷ Herbir qatarning üstige sap mestiki qoyghin; shuning bilen ular Perwerdigargha atap otta sunulidighan hediye, esletme nan bolidu.

□ **24:3** «**höküm-guwahliq sanduqi**» — mushu yerde «höküm-guwahliq» Xudaning Israilgha bolghan tüp emrlirini, shundaqla uning Israil bilen bolghan ehdisini körsitudu; Xudaning muqeddes mahiyiti we xaraktéri shu emrlerde ayan qilin'ghachqa, «höküm-guwah» depmu atilidu. Oqurmenlerge ayanki, shu emrler ehde sanduqi ichide saqlaqlıq tash taxtaylar üstide pütüklük idi. Shunga bezide sanduq «höküm-guwahliq sanduqi», ibadet chédiri bolsa, «höküm-guwahliq chédiri» dep atilidu. □ **24:4** «**pak chiraghdan**» — yaki «sap altun chiraghdan». □ **24:6** «**pak shire**» — yaki «sap altun shire».

8 Bularni u Israillargha wakaliten herbir shabat küni Perwerdigarning aldida tizsun; bu ebediy bir ehdidur. **9** Nanlar Harun bilen uning oghullirigha tewe bolidu; ular ularni muqeddes jayda yésun; chünki bu nersiler Perwerdigargha atap otta sunulghan nersiler ichide «eng muqeddeslerning biri» dep sanilip, Harun'gha tewe bolidu; bu ebediy bir belgilimidur.■

Xudaning namigha kupurluq qilish gunahining jazasi

10 Anisi Israiliy, atisi Misirliq bir oghul bar idi. U Israillarning arisigha bardi; u chédirgahta bir Israiliy bilen urushup qaldi. **11** Ular soqushqanda Israiliy ayalning oghli kupurluq qilip, *Perwerdigarning* namini bulghap qarghidi. Xelq uni Musaning aldigha élip bardi. U kishining anisining ismi Shélomit bolup, u Dan qebilisidin bolghan Dibrining qizi idi. □ **12** Shuning bilen ular Perwerdigarning höküm buyruqi chiqquche u kishini solap qoydi.□

13 Andin Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

14 Qarghughuchini chédirgahning tashqirigha élip chiqinglar. Uning éytqinini anglighanlarning hemmisi qollirini uning bëshiga qoysun, andin pütkül jamaet bir bolup uni chalma-kések qilsun.

■ **24:9** Mis. 29:32; Law. 8:31; 1Sam. 21:6; Mat. 12:4

□ **24:11** «muqeddes nam» — mushu yerde ibraniy tilida «muqeddes nam» emes, peqet «Nam» déyilidu. Démek, Perwerdigarning nami (16-ayetni körüng). □ **24:12** «...Perwerdigarning höküm buyruqi chiqquche,...» — ibraniy tilida «...Perwerdigarning aghzığha qarap, u höküm chiqarghuche,...».

15 Hemde sen Israillargha mundaq dégin: — Eger birkim öz Xudasini haqaretlep qarghisa öz gunahini tartidu. **16** Perwerdigarning namigha kupurluq qilghan herqandaq kishi ölümge mehkum qilinsun; pütkül jamaet choqum bir bolup uni chalma-kések qilsun; meyli u musapir bolsun yaki yerlik bolsun, *muqeddes* namgha kupurluq qilsa öltürülsün.□

17 Eger birsi bashqa birsini urup öltürse, u ölümge mehkum qilinsun.

18 Birsi bir charpayni öltürse, uning üchün haywanni tölep, jan'gha-jan tölep bersun.

19 Birkim öz qoshnisini méyip qilsa, u özgige qandaq qilghan bolsa, uning özigimu shundaq qilinsun. **20** Birer ezasi sunduruwétilgen bolsa, uningmu sundurulsun; közige-köz, chishigha-chishnakar qilinsun; bashqa kishini qandaq zeximlendürgen bolsa umu hem shundaq qilinsun.■

21 Kimdekim bir charpayni öltürse, charpay tölep bersun; ademni urup öltürgen kishi bolsa, ölüm jazasigha mehkum qilinsun.

22 Silerde birla qanun bolsun. musapir yaki yerlik bolsun, barawer muamile qilinsun; chünki Men Xudayinglar Perwerdigardurmen.

23 Musa Israillargha shularni dédi; shuning bilen ular shu qarghaghuchini chédirgahning tashqirigha élip chiqip, chalma-kések qildi. Shundaq qilip, Israillar Perwerdigarning Musagha emr qilghinidek qildi.

□ **24:16** «*muqeddes nam*» — mushu yerde ibraniy tilida peqet «Nam» déyilidu. ■ **24:20** Mis. 21:24; Qan. 19:21; Mat. 5:38

25

Zéminning «shabat yili»

¹ Perwerdigar Sinay téghida Musagha söz qilip mundaq dédi: — ² Sen Israillargha mundaq dégin: — Men silerge bérídighan zémin'gha kirgininglarda u zéminning özimu Perwerdigargha atap bir shabat aramini alsun. ■ ³ Sen alte yil étizingni térip, alte yil talliq béghingni chatap, ulardin hosullarni yighthqin; ⁴ emma yettinchi yili zéminning özi üchün bir «shabatlıq aram» bolsun; u Perwerdigargha atalghan bir «shabat» hésablinidu. Shu yili sen étizingni térimaysen we talliqingni chatimaysen. ⁵ Özlükidin ünüp chiqqan hosulni ormaysen; we chatalmighan talliringning üzümlirini üzmeysen; chünki shu yil zémin aram alidighan yildur. ⁶ Halbuki, zémin shabat yilda chiqarghan hosul hemminglarga ozuq bolidu, yeni özüng üchün, qul-dédiking üchün, medikaring üchün we séningkide turuwatqan musapir üchün, shuningdek mal-wararliring üchün ⁷ We zémindingdiki yawayi haywanlar üchünmu ozuq bolidu; zéminning hemme hosuli ozuq bolidu. □

■ **25:2 Mis. 23:10 □ 25:7 «... zémindingdiki yawayi haywanlar üchünmu ozuq bolidu; zéminning hemme hosuli ozuq bolidu»**
— démek, (1) étiz-talliqning igisi öz yéridin özlükidin ünüp chiqqan «tebiyy hosul»ni orghaq we pichaq bilen hergiz almaslıqi kérek; (2) barlıq xelq shu «tebiyy hosul»din, shundaqla herxil derexlerning méwisini we zémindiki bashqa tebiyy ozuqluqni (kimning yéride bolushidin qet'iynezer) xalighanche qol bilen üzse bolatti; (3) hetta zémindiki yawayi haywanlarmu uningdin behrimen bolushqa bolatti; shuning üchün étiz etrapidiki chit-qashalarni échip bérishi kérek idi.

«Kanay-burgha chalidighan yili», yeni «azadliq yili», «shadliq yili»

⁸ Shuningdek sen yette qétimliq shabat yılını, yeni yette hesse yette yılını sanighin; yette shabat yıl künliri qiriq toqquz yıl bolidu. ⁹ Shunchilik waqit ötüp, yettinchi ayda, ayning oninchi künü, kafaret künide burgha chélib sadasını yuqiri chiqirisiler; kafaret künining özide siler pütkül zémininglarda burghining sadasını anglitisiler.

¹⁰ Shu ellikinchi yılını siler muqeddes dep bilip, pütkül zéminda uningda barlıq turuwatqanlarning hemmisige azadliqni jakarlishinglar kérek. Shu yıl silerge «azadlıq yılı» bolidu, herbiringlar öz yer-mülkürlürlargha qaytisiler, herbiringlar öz aile-jemetinglarga qaytip barisiler. □ ¹¹ Bu ellikinchi yılı silerge bir azadlıq yılı bolsun; u yılı héch néme térimaysiler, özlükidin ünüp chiqqan hosunim ormysiler we chatalmıghan talliringlarning üzümlirinimu yighamysiler. ¹² Chünki bu azadlıq yılı bolup, silerge muqeddes hesablansun; uning hosulini bolsa, étiz-dalilardin tépip *hemminglar* yeysiler. □

Yer-mülüklerning yandurulushi

¹³ Azadlıq yılı aranglardiki herbir adem öz yer-mulkige qaytsun. ¹⁴ Siler qoshnanglarga birnéme sétip bersenglar, yaki qoshnanglardın birnéme sétiwalsanglar, bir-biringlarnı bozek

---

□ **25:10 «Azadlıq yılı»** — eslide ibraniy tilida «burgha (chélib) yılı» dep atilatti. Kéyin, uning chüshenchisi tézla «azadlıq yılı», «shadlıq yılı» dégen'ge özgerdi. □ **25:12 «shabat yılı»** — bu ish toghrisidiki belgilimilerni, 5-7-ayetlerdin we izahatliridin körüng.

qilmanglar. □ 15 Qoshnangdin *yerni* sétiwalsang, undaqta «azadlıq yili»din kényin ötken yillarning sanini hésablap uningdin sétiwélishing kérek; umu qalghan yillarning sanigha qarap, yerning kényinki hosullirigha asasen sanga sétip bersun. 16 «Azadlıq yili»ghiche bolghan yillar köprek bolsa, bahasini shuninggha muwapiq yuqiri kötürisen; qalghan yillar azraq bolsa, bahasini shuninggha muwapiq kémeytsun. Chünki qalghan yillarning hosulliri qanche bolsa, u shu boyiche sanga sétip bérifu. 17 Siler bir-biringlarni bozek qilmanglar, belki Xudayinglardin qorqunglar; chünki Men bolsam Xudayinglar Perwerdigardurmen.

18 Siler Méning belgilimilirimni tutup, hökümlirimde turup, shulargha emel qilinglar; siler shundaq qilsanglar, zémininglarda tinchaman turisiler. 19 Shuning bilen zémin silerge öz méwisini bérifu, siler toyghudek yep, uningda tinch-aman turisiler.

20 Eger siler: — Mana, bizge térip hosulni yighishqa ijazet bérilmise, yettinchi yili néme yeymiz, dep sorisanglar, 21 *silerge melum bolsunki*, altinchı yılıda üch yilning hosulini bersun dep, Men üstünglarga berikitimni «chüsh» dep buyruymen. 22 We shundaq boliduki, siler sekkizinchi yili tériysiler, emma toqquzinchi yilighiche éship qalghan kona hosuldin téxiche yeysiler; shu toqquzinchi yilighiche siler kona ashliqtin yeysiler.

23 Yer-zémin sétilsa, menggülük sétilmisun, chünki

□ 25:14 «Siler **qoshnanglарга** **birnéme** **sétip bersenglar, yaki** **qoshnanglardın** **birnéme** **sétiwalsanglar**» — bu ayettiki «birnéme» shübhisizki yer-zéminlarnı yaki igilikni körsitudu (13-ayetni körüng).

zéminning özi Méningkidur, siler bolsanglar Méning yénimdiki musapir we méhman, xalas. ²⁴ Siler ige bolidighan pütkül zéminda yer-zéminning igilirige uni «qayturuwélish hoquqi»ni yaritip bérishinglar kérek. ²⁵ Eger qérindashliringlardin biri kembeghellihip, öz miras yérini sétiwetken bolsa, uning yéqin tughqini, yeni «hemjemet shapaetchi»si kélip öz qérindishi satqan yerni qayturup sétiwalsun. □ ²⁶ Eger uning héch shapaetchi tughqini bolmisa, lékin u yanduruwélishqa kéreklik pulni tapalisa, □ ²⁷ Undaqta satqinigha qanche yil bolghanlıqini hésablap, *azadlıq yılıghıche* qalghan yillar üçün sétiwalghan kishige muwapiq pul bérip, öz yérige qaytsun. ²⁸ Lékin eger u yanduruwélishqa kéreklik pulni tapalmisa, özi sétip bergen yer azadlıq yılıghıche alghuchining qolida tursun; azadlıq yili kelgende yer yer sétiwalghuchining qolidin chiqsun, öz igisi öz yer-mühlkige qaytsun.

Sétip bergen öyler toghruluq

²⁹ Eger birsi sépillion sheherning ichidiki bir turalghu öyni satqan bolsa, sétip bir yil ichide uni yanduruwélish hoquqi bardur. Toluq bir yil

- **25:25 «hemjemet shapaetchi»** — mushu sözibraniy tilidiki «goél»ning terjimisidur. Tewrattiki nurghun yerlerde bu söz tépilidu (mesilen, «Ayup» 19:25ni we izahatni körüng). Bezide «hemjemet qutquzghuchi» dep terjime qilinidu. Bu söz omumen birsining melum awarichilikke uchrighinida, uningha tughqanchiliq (hemjemetlik) qilip uni qutquzush üçün bedel töleydighan qutquzghuchi tughqinini bilduridu. □ **25:26 «lékin u yanduruwélishqa kéreklik pulni tapalisa»** —ibraniy tilida «u» «uning qoli» dégen söz bilen ipadilinidu.

tügep bolghuche, yanduruwélish hoquqi bardur. **30** Lékin pütün yil ichide yanduruwélinmisa, sépillion sheherning ichidiki bu öy nesildin-nesilge alghan kishining qolida bolup, azadlıq yili kelsimu yandurulmas.

31 Lékin sépilsiz kentlerning öyliri bolsa zéminning étizliridek hésablinidu; ularni yandurup sétiwalghili bolidu; azadlıq yili kelgende esli igisining qoligha yandurulidu.

32 Lékin Lawiy sheherliride bolsa, Lawiylar öz mirasi bolghan sheherlerdiki öylirini xalisa herqachan qayturuwélish hoquqi bardur. □

33 Lawiylardin biri öylirini, yeni öz mirasi bolghan sheherdiki bir öyni qayturuwélish hoquqi bar bolsimu, *lékin qayturup almigan bolsa*, undaq ehwalda u azadlıq yili kelgende yandurulidu; chünki Lawiy sheherlirining öyliri bolsa Lawiy larning Israillarning arisidiki mirasi bolidu. □ **34** Shundaq hem bularning sheherlirining chörisidiki étiz-yerliri bolsa, ularning ebediy mirasi bolghachqa, sétilsa bolmaydu. □

-
- **25:32 «Lawiylarning sheherliri»** — Israel ichide Lawiylargha alahide xas bolghan 48 sheher bar idi («Chöl.» 35-bab, «Yeshua» 21-babni körüng). □ **25:33 «Lawiylardin biri öylirini... qayturuwélish hoquqi bar bolsimu,... u azadlıq yili kelgende yandurulidu»** — yaki «Eger Lawiylardin biri bashqa birsidin (yeni bashqa bir Lawiy ademdin) öz mirasi bolghan shehiride bir öyni sétiwalsimu, azadlıq yili kelgende yandurulidu». Bu ayetning yene bezi bashqa terjimiliri yaki sherhliri uchrishi mumkin. □ **25:34 «... bularning sheherlirining chörisidiki étiz-yerliri ... sétilsa bolmaydu»** — bu étizlar ularning xususiy teelluqati emes, belki ularning «kolléktip» teelluqi idi.

Qerzler we qullar toghruluq belgilimiler

35 Sanga qoshna bolghan, qérindashliringlardin biri kembeghelliship, öz jénini baqalmay qalsa, sen uni musapir yaki yaqa yurtluq méhmandek yéningda turghuzup, uningdin xewer alghin. ■ 36 Sen uningdin ösüm we yaki payda almighin; sen Xudayingdin qorqup, qérindishingni qéshingda turushqa qoyghin. ■ 37 Pulungni uninggha ösümge berme, ashliqingnimu payda élish meqsitide uninggha ötne bermigin.

38 Xudayinglar bolushqa, Qanaan zéminini silerge bérishke silerni Misir zéminidin chiqirip kelgen Xudayinglar Perwerdigar Özümdurmen.

39 Eger sanga qoshna bolghan qérindishing kembeghelliship, özini sanga satsa, uni quldek qulluq xizmitige salmighin; ■ 40 belki u qéshingda medikar yaki musapirdek tursun; azadlıq yilighiche séning xizmitingde bolsun; 41 andin azad bolup özi bilen baliliri qéshingdin chiqip, öz jemetige yénip bérip, ata-bowilirining yer-mulkige qaytsun. □ 42 Chünki ular Men Özüm Misir zéminidin chiqirip élip kelgen qulbendilirim bolghachqa, ularni quldek sétishqa yol qoymanglar. ■ 43 Sen ulargha qattiq qolluq bilen xojiliq qilmaysen, belki Xudayingdin qorqqin. ■

■ 25:36 Mis. 22:25; Qan. 23:18; Pend. 28:8; Ez. 18:8; 22:12

■ 25:39 Mis. 21:2; Qan. 15:12; Yer. 34:14 □ 25:41 «andin **qul** azad bolup özi bilen baliliri ... ata-bowilirining yer-mulkige qaytsun» — «Mis.» 21:2-6-ayetlerde bérilgen belgilimiler boyicheibraniy qul alte yil ishlep bolghandin kéyin azadlıqqa qoyup bérilishi kérek. Lékin «azadlıq yili» uning ishleshke kérek bolghan alte yil toshmayla kelse, shu yili u ailisi bilen azadlıqqa chiqidu. ■ 25:43 Ef. 6:9; Kol. 4:1

⁴⁴ Lékin özüngge qul yaki dédek almaqchi bolsang, ularni etraptiki yat ellerdin shundaq qul ya dédek sétiwalsang bolidu. ⁴⁵ Bulardin bashqa, aranglarda olturaqlashqan musapirlarning perzentlirini we shularning jemetidin, yeni siler bilen bille turuwartqan, zémininglarda tughulghanlardin qullar sétiwalsanglar bolidu; shuning bilen ular silerning mülkünglar bolup qalidu. ⁴⁶ Siler mushularni özünglardin kényinki baliliringlargha miras qilip, ulargha mülük bolushqa qaldursanglar bolidu; mushularni ebedgiche qul qilsanglar bolidu; lékin öz qérindashliringlar bolghan Israillar arisida bolsa, bir-biringlargha qattiq qolluq bilen xojiliq qilmasliqinglar kérek.

⁴⁷ Eger aranglarda olturushluq bir musapir yaki yaqa yurtluq býeyihan we uningha qoshna qérindishing kembeghelliship, özini shu qoshna musapirgha we yaki shu musapirning melum bir ewladigha satsa, ⁴⁸ u sétilghandin kényin uningda pul tölep hörlükke chiqish hoquqi qalidu; uning aka-ukilirining herqaysisi uni hörlükke sétiwalsa bolidu. ⁴⁹ Shuningdek uning taghisи yaki taghisining oghli we yaki jemetidin bolghan herqaysi yéqin tughqini uni hörlükke sétiwalsa bolidu; yaki özining qurbi yetse, pul bérip öz-özini hörlükke sétiwalsa bolidu. □ ⁵⁰ Uni sétiwalidigan kishi uning xojisi bilen gepliship sétilghan yildin tartip azadlıq yilighiche qanchilik bolghanlıqini hésablap, sétiwélish bahasini yillarning sanigha

□ **25:49 «...özining qurbi yetse, pul bérip öz-özini hörlükke sétiwalsa bolidu»** — démek, xojayini yat elliq bolsa, «Mis.» 21:2-6-ayetlerdiki «qul alte yil ishlep andin azad bolidu» dégen belgilime inawetlik bolmaydu.

qarap hésablisun; *hörlük puli hésablashta qulning xojisigha* ishleshke kérek bolghan qalghan künlinining heqqi «medikarning ishligen künlini»dek hésablansun. □ 51 Azadlıq yiligha yene xéli yillar bolsa, shuni hésablap, sétılghan pulning nisbiti boyiche hörlük pulini hésablap bersun; 52 eger azadlıq yiligha az yillar qalghan bolsa, uni hésab qilip, qalghan qulluq yillirigha muwapiq pulni yandurup bersun.

53 Bolmisa, qul shu xojisining yénida yilliq medikardek turushi kérek; uning xojisi séning köz aldingda uninggha qattiq qolluq bilen xojiliq qilmisun. □

54 Eger qul yuqiriqi yollar bilen hörlükke chiqalmisa, azadlıq yili kelgende qoyup bérilsun – u baliliri bilen qoshulup azad bolidu. 55 Chünki Israillarning özi Manga qul-bendilerdur; ular Men Özüm Misir zéminidin chiqirip kelgen qul-bendilirimdur. Xudayinglar Perwerdigar Özümdurmen.

26

Xudagha itaetmen bolushning bext-berikiti, itaetsizlik keltürigidhan balayi'apetler

---

□ 25:50 «... **qalghan künlinining heqqi** «medikarning **ishligen künlini**»dek **hésablansun**» — démek, qalghan yillargha medikarning ish heqqi ölcими boyiche pul hésablap tölishi kérek. □ 25:53 «... **uning xojisi séning köz aldingda uninggha qattiq qolluq bilen xojiliq qilmisun**» — démek, Yehudiylardin biri yaqa yurtluq bir xojayinning qol astida qul bolup ishlise, qoshna bolghan Yehudiylar qérindashliri uning haligha yétip, uningdin xewer élishi kérek.

1 Siler özünglar üçün héchqandaq but yasimanglar yaki özünglarga héch oyma mebud yaki heykel-tüwrükni turghuzmanglar yaki ulargha bash urushqa oyulghan neqishlik tashlarni zémininglarda hergiz tiklimenglar; chünki Özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen. ■ **2** Méning shabat künlirimni tutup, muqeddes jayimgha ixlasmen bolunglar. Men Perwerdigardurmen. ■ **3** Eger siler méning belgilimilirimde méngip, emrlirimni tutup ulargha emel qilsanglar, ■ **4** Men yéringlarning öz hosulini bérip turushigha, daladiki derexlerning méwisińi chiqirishigha waqtida yamghurliringlarni yaghdurup turimen. **5** Shuning bilen xaman tépish waqtı üzüm yighish pesligiche bolidu, üzüm yighish waqtı térilghu waqtighiche bolidu; siler néninglarni toyun'ghuche yep, öz zémininglarda tinch-aman turisiler. ■ **6** Men zémin'gha aram-tinchliq ata qilimen, shuning bilen héchkim silerni qorqitalmaydu, aramxuda yétip uxlaysiler; wehshiy haywanlarni zémindin yoqitimen, qilichmu zémininglardın ötmeydu; ■ **7** siler düshmenliringlarni qoghlaysiler, ular aldinglarda qilichlinip yiqlidu. ■ **8** Silerdin besh kishi yüz kishini qogħlaydu, yüz kishi on mingni qachuridu; düshmenliringlar bolsa aldinglarda qilichlinip yiqlidu. ■ **9** Men silerge yüzümni qaritip, silerni perzent körgüzüp köpeytimen, siler bilen bagħlighan ehdemni mezmut turhuzimen.

-
- **26:1** Mis. 20:4; Qan. 5:8; 16:22; Zeb. 97:7 ■ **26:2** Law. 19:30
 ■ **26:3** Qan. 28 ■ **26:5** Law. 25:19 ■ **26:6** Ayup 11:18,19
 ■ **26:8** Ye. 23:10

10 Siler téxiche uzun saqlan'ghan kona ashliqni yewatqininglarda, yéngi ashliq chiqidu; yéngisi wejidin konisini chiqiriwétisiler. **11** Men Öz makanimni aranglarda turghuzimen we qelbim silerdin nepretlenmeydu. ■ **12** Men aranglarda méngip silerning Xudayinglar bolimen we siler Méning xelqim bolisiler.

13 Men silerni Misirda ularning qulliri bolushtin hör qilishqa shu zéminidin chiqarghan Xudayinglar Perwerdigardurmen; Men boyunturuqunglarning asaretlirini sundurup, qeddinglarni tik qilip manghuzdum.

14 Halbuki, eger siler Manga qulaq salmay, bu emrlerning hemmisige emel qilmay, ■

15 belgilimilirimni tashlap, qelbinglardin hökümlirimni yaman körüp, barliq emrlirimni tutmay, ehdemni buzsanglar, **16** Menmu bésinglarga shu ishlarni chüshürimenki, — Men silerge wehime sélip, közünglarni kor qilidighan, jénингларни zeipleshtüridighan sil-waba késili, kézik késilini bésinglarga chüshürimen. Siler uruqunglarni bikar chéchip-tériysiler, chünki düshmenliringlar uni yep kétidu.

17 Men yüzümni silerge qarshi qilimen, shuning bilen siler düshmenliringlardin urulup qachidighan bolisiler; silerni öch körgüchiler üstünglardin hökümraniq qilidu; héchkim silerni qoghlisisimu, qachisiler.■

18 Bulardin héch ibret almay, belki Manga yene qulaq salmisanglar, Men gunahliringlar

---

■ **26:11** Ez. 37:26; 2Kor. 6:16   ■ **26:14** Qan. 28:15; Yigh. 2:17;
Mal. 2:2   ■ **26:17** Pend. 28:1

tüpeylidin silerge bolghan jazani yette hesse éghirlitimen, ¹⁹ kuchi-heywenglardin bolghan hakawurluqinglarni sundurimen; asmininglarni tömürdek qilip, yéringlarni mistek qiliwétimen; □ ²⁰ ejir-japayinglar bikargha kétidu, yéringlar hosul bermeydu, daladiki derexlerge méwe chüshmeydu. ²¹ Eger yenila Men bilen qarshi mangsanglar, shundaqla Manga qulaq salmisanglar, Men gunahliringlarga layiq beshinglarga chüshidighan waba-külpetlerni yene yette hesse éghirlitimen. ²² Aranglarga silerni baliliringlardin juda qilidighan, charpayliringlarni yoqitidighan, silerni azlitidighan yawayi haywanlarni ewetimen; yol-kochiliringlar ademzatsiz chöldek bolup qalidu. ²³ Siler bu ishlar arqliq ibretterbiye almay, belki yenila Manga qarshi mangsanglar, ²⁴ Menmu silerge qarshi ménkip, gunahinglar tüpeylidin bolghan jazani yene yette hesse éghirlitip, Men Özüm silerni urimen; ■ ²⁵ üstünglarga ehdemni buzghanliqning intiqamini alidighan qilich chüshürimen; shuning bilen siler sheherlerge yighiliwalisiler, Men aranglarga waba chüshürimen; shuning bilen siler düshmenlarning qoligha chüshisiler. ²⁶ Silerge yölenchük bolghan ashliqni qurutiwétimen; on ayal bir bolup bir tonurda nan yéqip, nanlarni silerge tarazida tartip bérudu, emma buni

---

□ **26:19 «... asmininglarni tömürdek qilip, yéringlarni mistek qiliwétimen»** — démek, asmandin höl-yéghin chüshmeydu hemde belkim ularning dualiri asmandin yuqirigha ötmeydu, yer susiz bolup intayin qattiqliship bolidu. ■ **26:24** 2Sam. 22:27; Zeb. 18:26-27

yéginginlar bilen toymaysiler. □

²⁷ Eger bulardin héch ibret almay, manga qulaq salmisanglar, belki manga qarshi mangsanglar, ²⁸ Menmu qehr bilen silerge qarshi mangimen; Men, yeni Men Özüm gunahliringlar tüpeylidin jaza-terbiyini yene yette hesse éghirlitip chüshürimen. ²⁹ Shuning bilen siler oghulliringlarning göshi we qizliringlarning göshini yeysiler; ■ ³⁰ shundaqla Men qurbanliq «yuqiri jay»liringlani weyran qilip, «kün tüwrük»liringlarni sundurup, ölükliringlarni sunuq butliringlarning üstige tashliwétimen; Méning qelbim silerdin nepretlinidu. □ ■ ³¹ Men sheherliringlarni weyran qilip, muqeddes jayliringlarni xarab qilip, *qurbanliqinglarning* xushbuylirini yene purimaymen; ³² zéminni halaketke elip barimen; uningda olturaqlashqan düshmenliringlar bu ehwalgha heyranuhes qalidu. ³³ Silerni ellernen arisigha taritip, keyninglardin qilichni sughurup qoghlaymen; shuning bilen

---

□ **26:26 «silerge yölenchük bolghan ashliqni qurutiwétimen; ...»** — sözmuşöz terjime qilghanda «Men silerning «nan hasa»nglarni sunduriwetkinimde, ...». «Yölenchük» dégen söz ibraniy tilida adette «tayaq» yaki «hasa»ni bildüridi. Mumkinchiliki barki, qed-imki zamanlarda Yehudiy xelqi öz nanlirini bir tayaqta (zixqa ötküzgendek) kötüüp mangatti. Omumen, menisi bizning terjime qilginimizdek bolsa kérek. ■ **26:29** Qan. 28:53; 2Pad. 6:28; Yigh. 4:10 □ **26:30 «yuqiri jaylar»** — Israil we Yehuda uzundin béri tagh choqqiliri qatarliq jaylarda herxil butlargha choqunup, hetta ashu jaylarda «insan qurbanliq»larni qilip kelgen («Ez.» 16:21, 20:28 qatarliqlarni körün). ««kün tüwrük»liringlarni» — «kün tüwrük»ler belkim kün'ge choqunushqa munasiwetlik but-heykeller bolushi mumkin. Bashqa bixil terjimisi: — «isriqdanliringlarni». ■ **26:30** 2Tar. 34:7

zémininglar weyran bolup sheherliringlar xarab qilinidu. ■ 34 U waqitta, siler düshmenliringlarning zéminida turuwatqininglarda, zémin weyrane bolghan barlıq künlerde, zémin öz shabat künliridin söyünidu; u zamanda zémin derweqe aram élip öz shabatliridin söyünidu. ■ 35 Özi weyrane bolup turghan barlıq künliride u aram alidu, yeni siler uningda turuwatqan waqittiki shabat künliringlarda héch almighan aramni emdi alidu.

36 Aranglardin qutulup qalghanlar bolsa, ular düshmenlerning zéminlirida turghinida köngüllirige yürekzadilik salimen, shuning bilen ular chüşken bir yopurmaqning shepisini anglisa qilichtin qachqandek qachidu; héchkim qoghlimisimu yiqlip chüşidu. ■ 37 Gerche héchkim ularni qoghlimisimu, derweqe qilichtin yiqtılghandek ular bir-birining üstige putliship yiqlidu; silerde düshmenliringlarga qarshi turghudek kück qalmaydu. ■ 38 Ellarning arisida halak bolisiler, düshmenliringlarning zémini silerni yep kétidu. ■ 39 Aranglardin qutulup qalghanliri bolsa öz rezilliki tüpeylidin düshmenliringlarning zéminida zeiplishidu; we ata-bowilirining rezillikidimu yürüp, shular zeipleshkendek ularmu zeiplishidu. □

Gunahlarni iqrar qilip nijat tépish

40 Halbuki, ular özi qilghan rezilliki bilen ata-bowilirining sadir qilghan rezillikini,

---

■ 26:34 Law. 25:2 □ 26:39 «ata-bowilirining rezillikidimu yürüp, shular zeipleshkendek ularmu zeiplishidu» — yaki «özliridiki, shundaqla ata-bowilirining rezillikide yürüp zeiplishidu».

Manga yüz örüp asiyliq qilghinini, shundaqla ularning Manga qarshi turup mangghinini boynigha alidu, □ 41 shuningdek Méning ulargha qarshi mangghinimgha, shuningdek ularni düshmenlirining qoligha tapshurghinimgha iqrar bolidu. Shunga eger u waqitta ularning xetnisiz köngli töwen qilnip, öz qebihlikining jazasini qobul qilsa, 42 undaqta Men Yaqup bilen baghlighan ehdemni yad qilip, Ishaq bilen baghlighan ehdemnimu we Ibrahim bilen baghlighan ehdemnimu ésimge keltürimen, zéminnimu yad qilimen. 43 Chünki zémin ulardin tashlinip, ularsiz bolup xarabe turghan waqitta, shabat künliridin söyündü; ular bolsa öz qebihlikining jazasini qobul qılıdu; sewebi del shuki, ular Méning hökümlirimni tashlidi, belgilimilirimni qelbidin yaman körgenidi.

44 Halbuki, shundaq bolsimu, ular öz düshmenlirining zéminida turghinida Men ularni tashlimaymen yaki ulargha öchlük qilmaymen, shuningdek ular bilen baghlighan ehdemni buzmaymen, ularni yoqatmaymen; chünki Men Özüm ularning Xudasi Perwerdigardurmen. ■

45 Men belki ularni dep, ularning Xudasi bolushqa ellering közi aldida Misir zéminidin chiqirip kelgen ata-bowiliri bilen baglashqan ehdemni ésimde tutimen. Men Perwerdigardurmen.

□ **26:40 «... Manga qarshi turup mangghinini boynigha alidu»**

— shu ayetning qiziq bir yéri shuki, uningda éniq halda xelqning birla chong rezilliki, birla chong asiyliqi körsitilgendek turidu. Qaysi «birla gunah» dësek, jawab shübhisizki, Injilda tépildi — u bolsimu, öz Qutquzghuchi-Mesihini ret qilishtin ibaret. ■ **26:44**

Xulase

⁴⁶ Perwerdigar Musani wasite qilip, Sinay téghida özi bilen Israillarning otturisida békitken hökümler, belgilimiler we qanunlar mana shular idi.

27

Qoshumche qisim – Qesem bilen Xudagha atalghan kishiler togruluq

¹ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

² Sen Israillargha mundaq dégin: — Eger birsi pewqul'adde bir qesem qilip melum kishining jénini Perwerdigargha atighan bolsa, undaqta shu kishige sen békitken jénining qimmitining nerxi töwendikidek bolidu; □ ³ Yéshi yigirme bilen atmishning ariliqida bolghan er kishi bolsa, sen toxtidighan qimmiti muqeddes jaydiki shekelning ölchem birlik boyiche bolsun; uning qimmiti ellik shekel kümüşke toxtitsun. □ ⁴ Ayal kishi bolsa, aranglarda toxtitilghan qimmiti ottuz

---

□ **27:2 «sen békitken jénining qimmitining nerxi töwendikidek bolidu»** — shübhisiżki, mushu yerde «sen» bash kahin yaki bu ishqa mes'ul bolghan kahinni körsitudu. □ **27:3 «muqeddes jaydiki shekelning ölchem birlik»** — shübhisiżki, pütkül el üchün özgermes ölchem bolsun dep muqeddes jayda saqlaqlıq, muqim béktilgen birnechche xıl ölcemlerdin biri bolushi kérek. «Shekel» kümüşhning (yaki altunning) ölcimi bolup, adette 11.4 gram etrapida bolushi mumkin. **«... Uning qimmiti ellik shekel kümüşke toxtitsun»** — ibraniy tilida «sen... uning qimmitini toxtitip bergen» déyilidu. Biz uni «...uning qimmiti ... toxtitsun» dep mejhul shekilde alduq. Kéyinki ayetlerdimu biz shu ibarini «mejhul shekil»de ipadiliduq.

shekel bolsun. ⁵ Eger yéshi besh bilen yigirmining ariliqida bolsa, erkek üçün toxtitlidighan qimmiti yigirme shekel bolup, ayal kishi üçün on shekel bolsun. ⁶ Eger yéshi bir ay bilen besh yashning ariliqida bolsa, toxtitlidighan qimmiti oghul bala üçün besh shekel, qiz bala üçün üch shekel kümüşh bolsun. ⁷ Eger atmish ya uningdin chongraq yashtiki kishi bolsa, toxtitlidighan qimmiti er kishi üçün on besh shekel, xotun kishi üçün on shekel bolsun.

⁸ Eger birsi toxtitilghan qimmitini töleshke qurbi yetmise, u özini kahinning aldida teq qilsun; kahin uning qimmitini békitsun. Kahin qesem qilghuchining ehwaligha qarap uning qimmitini toxtitip bersun.

Qoshumche qisim – qesem üçün Xudagha atalghan haywanlar toghruluq

⁹ Eger birsi *qesem qilip* Perwerdigargha qurbanlıq bolushqa layiq bolidighan bir haywanni uninggha atighan bolsa, undaqta shundaq haywanlar Perwerdigargha atap mutleq muqeddes sanalsun; □ ¹⁰ haywan nachar bolsa uning ornigha yaxshini yaki yaxshining ornigha nachirini tégishishke yaki ornigha bashqisini almashturushqa hergiz bolmaydu. Mubada atighuchi u haywanning ornigha yene bir haywanni yenggüşlimekchi bolsa, Awwalqisi

---

□ **27:9 «Perwerdigargha atap mutleq muqeddes sanalsun»** — démek, qurbanlıqlargha layiq bolghan haywanlar qesem bilen Xudagha atalghan bolsa, kéyin ularnı pul tölep qaytuwélishqa héch bolmaydu. U yaki qurbanlıq bolidu yaki Xudagha wakaliten turghan kahin-lawiylargha tégidu.

bilen ornigha ekelginining her ikkisi muqeddes sanalsun. ¹¹ Eger haywan Perwerdigargha atalghan qurbanliqqa layiq bolmaydighan bir «napak» haywan bolsa, undaqta u haywanni kahinning aldigha élip kelsun; ¹² andin kahin özi uning yaxshi-yamanliqigha qarap qimmitini toxtatsun; kahin qimmitini qanche toxtatqan bolsa shundaq bolsun.

¹³ Eger igisi pul tölep haywanni qayturuwlmaqchi bolsa, toxtitilghan qimmitige yene uning beshtin birini qoshup bersun.

Qesem üçün Xudagha atalghan öyler toghruluq

¹⁴ Eger birsi Perwerdigargha muqeddes bolsun dep öyini uninggha atap muqeddes qilsa, kahin uning yaxshi-yamanliqigha qarap qimmitini tox-tatsun; kahin uning qimmitini qanche toxtatqan bolsa, shu qimmiti inawetlik bolidu. ¹⁵ Kéyin eger öyni atighuchi kishi uni qayturuwalmaqchi bolsa, u toxtitilghan qimmitige uning beshtin birini qoshup bersun; andin öy yene uning bolidu.

Qesem üçün Xudagha atalghan yer-étizlar toghruluq

¹⁶ Eger birsi öz mal-mülki bolghan étizliqning bir qismini Perwerdigargha atap muqeddes qilsa, qimmiti uninggha qanchilik uruq térilidighanliqigha qarap toxtitilsun; bir xomir arpa uruqi kétidighan yer bolsa, qimmiti elliq shekel

kömüşke toxtitilsun. □ 17 Eger birsi «azadlıq yılı»din tartip öz étizliqini muqeddes qilsa, sen qanche toxtatsang shu bolsun. □ 18 Lékin eger birsi «azadlıq yılı»din kéyin öz étizliqini muqeddes qilghan bolsa, kahin kélidighan azadlıq yılıghiche qanchilik yillar qalghanlıqını hésablap qimmitini toxtatsun. Ötüp ketken yillargha qarap toluq bahadin muwapiq pul kémeytilsun.

19 Eger birsi öz étizliqini muqeddes qilghandin kéyin pul tölep uni qayturuwalmaqchi bolsa, u sen toxtatqan qimmitige yene uning beshtin birini qoshup bersun; shuning bilen étizliq uning öz qoligha qaytidu.

20 Eger u pul béríp étizliqni qayturuwalmaghan bolsa yaki bashqa birsige sétip bergen bolsa, kéyin shu étizliqni qayturuwélishqa bolmaydu, □

21 Belki azadlıq yılı kelgende étizliq «igisige qay-

□ 27:16 «Étizliqni Perwerdigargha atap muqeddes qılısh»

— bu ish belkim étizliqni Xudaning wekilliri, yeni kahin-lawiy largha tapshurush idi; shundaq bolsa, ular shu étizliqning paydisini yilmu-yıl alalaytti; yaki bolmisa atighuchi kishi özi kahin teripidin toxtitilghan pulini biwasite kahin-lawiy largha tapshuratti.

«xomir» — «xomir»ning esliy menisi «éshek kötüreligüdek yük» bolup, texminen 220-300 litr. □ 27:17 «... sen qanche toxtatsang shu bolsun» — bu ayettiki «sen» shübbisizki, eyni waqittiki kahinni körsitudu.

«azadlıq yılidan tartip» hésablıghan baha bolsa choqum yuqırıqi 16-ayet boyiche qanche xomir uruq chéchilidighan bolsa, uning ellik hessisi (toghriraq, 49 hessisi) bolghan shekel bolidu, dégen körsetme bilen hésablinidu. 18-19-ayette bashqa ehwallar körsitilidu. □ 27:20 «... yaki bashqa birsige sétip bergen bolsa,...» — «yaki» dégenning bashqa bir xil terjimisi: «bi-raq». «bashqa birsige sétip bérish» — belkim ishlitish hoquqını bashqa birsige sétish. Bezi sherhchiler mushu yerni «bashqa birsige satquchi»ni étizliqqa mes'ul kahinni körsitudu, dep qaraydu.

turulidighanda» u mutleq béghishlan'ghan yerge oxshash, Perwerdigargha atap muqeddes qilinip, miras hoquqi kahin'gha ötidu. □

22 Eger birsi sétiwalghan emma öz mirasi bolmighan bir parche yer-étizni Perwerdigargha atap muqeddes qilghan bolsa, **23** kahin azadlıq yilighiche qalghan yilni hésablap, qimmitini toxtatsun. Andin u küni shu kishi toxtitilghan qimmitini Perwerdigargha muqeddes qilghan nerse süpitide keltürsun. **24** Lékin azadlıq yılı kelgende, étizliq kimdin élin'ghan bolsa, shu kishige, yeni eslidiki igisige qayturup bérilsun.

25 Sen toxtitidighan barlıq qimmetler bolsa hemishe muqeddes jaydiki shekelning ölchem birlik bochiche hésablansun; bir shekel yigirme gerahqqa barawer bolidu. ■

Tunji tughulghinini Xudagha bedel tölep qaytu- ruwélish

26 Lékin charpayning tunji balisi tunji bala bolghanlıqi sewebidin eslidinla Perwerdigargha atilidighan bolghachqa, kala bolsun, qoy-öchke bolsun héchkim uni «Xudagha atap» muqeddes qilmisun; chünki u eslide Perwerdigarning idi. ■

27 Eger u napak bir haywandın tughulghan bolsa, igisi sen toxtatqan qimmetke yene uning beshtin

---

□ **27:21** «mutleq **béghishlan'ghan yerge oxshash**» — «mutleq béghishlan'ghan»ibraniy tilida «herem» dégen söz bilen ipadilinidu. Bu söz adette Xudagha mutleq atalghan nersining héchqandaq ademge tewe bolmaydighanlıqını bildüridu. Gahi ehwalda «herem» dep békitilgen (Xudagha mutleq atalghan) nersiler pütünley weyran qilinishi kérek. ■ **27:25** Mis. 30:13; Chöl. 3:47; Ez. 45:12

■ **27:26** Mis. 13:2; 22:29; 34:19; Chöl. 3:13; 8:17

birini qoshup béríp, andin özige qayturuwalsun;
lékin eger igisi uni özige qayturuwalmaymen dése,
bu haywan sen toxtatqan qimmetke sétilsun.□

*Perwerdigargha mutleq atalghan nersiler
toghru luq*

28 Eger birsi Perwerdigargha öz mélidin, adem bolsun, haywan bolsun yaki miras yéri bolsun, Perwerdigargha mutleq atighan bolsa, undaq nerse hergiz sétilmisun yaki bedel tölesh bilenmu qayturulmisun. Perwerdigargha mutleq atalghan hernerse bolsa «eng muqeddeslerning biri» hésablinip, uningga xas bolidu. ■ **29** Eger bir adem Xudagha mutleq xas atalghan bolsa, undaqta uning üchün bedel bérilip, qayturuwélinishqa hergiz bolmaydu; u choqum öltürülüshi kérek.□

*«Ondin bir» öshre bolghan nersilerni
qayturuwélish toghru luq*

- **27:27** «...igisi sen toxtatqan qimmetke yene uning beshtin birini qoshup béríp,...» — bu ayettiki «sen» shübhísizki, eyni waqittiki kahinni körsitudu. «... **bu haywan sen toxtatqan qimmetke sétilsun»** — «Mis.» 34:19-20-ayetnimu körtüng. Birinchi belgilime chöl-bayawanda bolghan waqitta inawetlik idi, bu ikkinchi belgilime bolsa zémin'gha kirgendifin keyin inawetlik bolatti. ■ **27:28** Ye. 6:18; 7:13-26. □ **27:29** «u öltürülüshi kérek» — Xuda Özi bir nersini «bu Manga «herem» (mutleq atalghan) bolsun» dégen bolsa, adette shu nerse yirginçlik bolup, halaketke layiq idi. «Herem» dégen söz «yoqitish kérek bolghan» dégen menide. Birnechche misallar töwendiki ayetlerde tépildi: — «Mis.» 22:20, «Chöl.» 18:14, 21:2-3, «Qan.» 13:15, «Yeshua» 6:17-18, 21. Bezide «herem» Xudagha atalghan ésil, yaxshi nersinimu körsitudu.

30 Yer-zémindin chiqqan hemme hosulning ondin biri bolghan öshre bolsa, yerning danliq ziraetliri bolsun yaki derexlernerin méwisi bolsun, Perwerdigarningki bolidu; u Perwerdigargha muqeddes qilin'ghandur. □ **31** Birsi öz öshriliridin melum birnersini bedel bérif qayturuwalmaqchi bolsa, u shuninggha yene uning qimmitining beshtin birini qoshup bérif, qayturuwalsun.

32 Kala yaki qoy-öchke padisidin élinidighan öshre bolsa padichining tayiqi astidin ötküzülgen haywanlardin her oninchisi bolsun; Perwerdigargha atilip muqeddes qilin'ghini shu bolsun. **33** Héchkim uning yaxshi-yamanlıqigha qarimisun we yaki uni almashturmisun; eger uni almashturimen dése, Awwalqisi bilen ornigha almashturulghan her ikkisi muqeddes sanalsun; u hergiz bedel tölüp qayturuwélinmisun.

34 Perwerdigar Sinay téghida Musagha tapilghan, Israillargha tapshurush kérek bolghan emrler mana shular idi.

□ **27:30** «... **hemme hosulning ondin biri bolghan öshre**» — «eshre» dégen söz mushu yerde Xudagha atalghan, mehsulatlardin ondin birini körsitudu. «**danliq ziraetliri**» — ibraniy tilida «danliri».

**Muqeddes Kalam (latin yéziq)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Latin script**

Copyright © 2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee
Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5